

H. van Iterson.-

J. B. Van Son.

CORN. VAN BYNKERSHOEK,
JCTI & SENATORIS,

DE

FORO LEGATORUM

TAM IN CAUSA CIVILI,
QUAM CRIMINALI,

LIBER SINGULARIS.

LUGDUNI BATAVORUM,
Apud JOANNEM VANDER LINDEN, Jun.

CIↃ IↃ CC XXI.

Amplissimo Gravissimoque

VIRO

CASPARO VAN CITTERS

ILLUSTRIUM AC PRAEPOTENTIUM ZELANDIAE ORDINUM SYNDICO,

S. D.

CORN. VAN BYNKERSHOEK.

Ad Te, Vir Amplissime, venit hic libellus, nomini tuo inscriptus. Et cui potius inscribam, quam Tibi? Zelandus Zelando? &, quod magis est, & per Te dicere licet, amicus amico? oportunum quoque est, de re Legati, Legati filium adire, & eum quidem, qui de quaestione, quam hic tracto, & qua non alia magis illustris est in omni, quod de Legatis exstat, argumento, etiam de plano pronunciare potest. Si ex Jure Romano manus conserenda, Tu JCtus, & Sena-

tus Flandrici Exſenator, copias tuas explicare potes; ſi ex Jure Publico, & moribus Gentium, praeſto Tibi ſunt Edicta & Decreta Principum & Ordinum, praeſto illa perpetuo uſu inter diverſos ſui juris Populos obſervata conſuetudo, quam ſolida & maſcula ratio iis perſuaſit, & *Jus Gentium* appellamus. In eo jure nunc totus verſaris, poſtquam relicto jus dicentis officio, Reipublicae per varios gradus admotus, nunc tandem prudens Gubernator ſedes ad clavum Zelandiae noſtrae, ſolicite cavens, ne quid Reſpublica detrimenti capiat. Si exponam, qua fide, diligentia, & peritia, id agas, quod agendum eſt, Tibi, pro modeſtia tua, gravis eſſem, nec quicquam dicerem, quod non etiam in vulgus notum ſit: nemo enim eſt, qui neſcit, Te ita agere rem publicam, ut diligentiſſimus quiſque Paterfamilias ſolet agere rem privatam. Sed haec mitto, & Te potius cauſae, quam

hic

hic ago, arbitrum esse volo, Tu decerne, an quae de foro Legatorum disputavi, Juri Gentium conveniant, utque ea de re publice potes dicere sententiam ex facto, quod apud Ordines Foederati Belgii adhuc finiendum est, sic, si privatim dicas, & me moneas doceasque, semper Te audiam. Diu vive & vale, Vir Amplissime, & me amicitia tua dignari perge. Hagae Batavorum ipsis Calendis Augusti CIↃIↃCCXXI.

AD LECTOREM.

on puto ullum Juris Publici argumentum plus agitatum esse, quam id, quod circa Legatos versatur. Veteres, Recentiores in eo illustrando certatim Symbolam contulere. Vis eorum nomenclaturam? prolixam exhibet Joannes Hotmanus post libellum, quem Gallice scripsit de l'Ambassadeur, *prolixam quoque Christophorus Besoldus in* Prolegom. Dissertationis de Legatis eorumque jure. *Nec tamen penitus elaboratum, vel exhaustum esse, quicquid est ejus argumenti, tot posteriora Opera significant, & significabit Opusculum, quod nunc edo,* de Foro Legatorum. *Ex facto mihi nata est ejus scribendi occasio. Quaerebatur apud eos, qui rem publicam Foederati Belgii curant, an & Legatus mercator, ex causa mercaturae, apud nos conveniri posset? Curia Hollandiae, sententiam rogata, posse respondit, ut prolixius enarro* Cap. XIV. *Quid mihi, quid aliis videretur, cum inter amicos quaesitum esset, sententiam meam, quam tunc privatim dicebam, publice me dicturum promisi, & ecce fidem datam libero. Causa civilis, quae tunc inciderat, non aliam disputationem desiderabat, quam de foro Legati in causa civili, sed quia magis laboratur de foro Legati in causa crimi-*

criminis, ne quid deëſſet huic argumento, utrumque forum hac Diſſertatione complexus ſum.

Curia Hollandiae, ab Ordinibus Hollandiae etiam alias conſulta, de foro Legatorum varie reſpondit. Tandem ad Jus Gentium, quo olim plane exciderat, tantum non reverſa eſt. Vix tamen dici poteſt, eam ſibi in hoc argumento vel olim ſatis conſtitiſſe, vel hodie ſatis conſtare. Quum vero ad ſolam Curiam pertineat, quaecunque tandem ſit, de Legatis cognitio, poſtulabat rei dignitas & magnitudo, poſtulabat ipſa Reipublicae tranquillitas, ut in cauſa Legatorum eodem ſemper jure uteretur, nec exteri, quin & quandoque ſubditi ei exprobrarent Juris Publici ignorantiam. Curiam, hac parte, defendo Cap. VII. *ſic tamen, ut ſententiis ſaepe variaſſe non negem. Si placere poſſint, quae hic ſcripſi, ſemel erit, quod ſequamur, ſi non poſſint, ſequamur aliud, & melius, ſed id operam demus, ut in controverſia, quae de Jure Gentium eſt, ſequamur conſuetudinem Gentium, nec ſoli ſapiamus ex noſtro ingenio. Scio, ex ſola ratione, aliud & aliud de foro Legatorum placere poſſe, at ſcio, eam rationem vincere, quam uſus Gentium probavit, & hoc eſt, quod hic vel maxime defendo. Quid ipſe ſentiam, leges, ſi commodum eſt, in hoc exiguae molis libello, ſi non eſt, heic loci non audies.*

Con-

Constitueram etiam disputare de foro civili & criminali eorum, quos singulae Civitates seu Provinciae (quas vocant) mittunt ad Collegium Ordinum Foederati Belgii, vel ad alia Collegia, quae terra marique Foederis curam habent, constitueram de his addere, qui ex singulis Urbibus ad Comitia Ordinum cujusque Provinciae, vel ad Collegia, quae ab his pendent, mittuntur, nam & omnes illi sunt Legati, & saepissime de his quaesitum est, & bellissime quaeri potest. Sed abstinui, quia ea tractatio non tam pertinet ad Jus Gentium, de quo hic ago, quam ad Jus Publicum & singulare Foederati Belgii, & quia sic hoc Opusculum excrevisset ad majorem molem, quam ut scribere potuissem tam festinante calamo, ut nunc scriptum vides, si rationem putare velis ejus temporis, quod effluxit ab exorta quaestione, quae etiamnum apud Ordines indecisa pendet, ad usque hunc, qui labitur, diem. Memineris etiam, me non aliter scribere, quam solent occupatissimi. Ita, Lector, vale.

CORNELII VAN BYNKERSHOEK,
JCti & Senatoris,

DE

FORO LEGATORUM,

tam in causa civili, quam criminali,

LIBER SINGULARIS.

CAP. I.

Legatorum varia nomina, nec una conditio, sed nihil haec pertinere ad Forum competens.

egati varia nunc nomina, rem ipsam idem sunt. Apud Veteres distinctum non invenias, una fere ibi legati vox vel Oratoris. Hodie ex pompae magis, vel stipendii magnitudine, quam alia ratione appellationibus distinguuntur. Ipsae appellationes aliis enumeratae, & vulgo notae sunt. *Oratoris* nomen, apud antiquos Romanos frequentissimum, tantum non obsolevit, nisi quod Ordines Generales Foederati Belgii in veterioribus Decretis suum ad Turcorum Imperatorem legatum, *Oratorem* appellant. Ne quidem

apud Veteres obtinuit illa legatorum diſtinctio, quae cum maxime celebratur, ut alii ſint extraordinarii, alii vero ordinarii. Extraordinarii, quales olim erant omnes, mittuntur cum mandato certae alicujus rei agendae, ordinarii non unius, ſed omnium rerum, atque adeo & explorandi ergo in Amicorum Aulis habentur. Sane mutata Europae conditio ordinariorum uſum & utilitatem introduxit. Romani Veteres iis uſi non ſunt, quia parum commercii cum exteris exercebant, neque ab hoſte tantum ſibi metuebant, Imperii magnitudine & limitaneis caſtris tuti, interdicto & quandoque cum exteris commercio, ac ſi arcana alterius Imperii ſcrutari diſpliceret *l. 4. C. de. Commerc. & Mercator*. Sed alia rerum facies eſſe coepit, cum poſt Imperii Romani finem plurimi Principes, quique ſui juris, & plurimae minutae Reſpublicae exortae ſunt, & cum late coeperunt fervere commercia, in alio fere Imperio exercita; ubi vix tutum eſt agere ſine magnae auctoritatis Patrono, qui mercatorum defenſorem agat. Ne dicam, metum quoque auctum, & frequentes nomine publico querelas perpetuam fere legationis materiam praebere. Atque inde iis ordinariis legationibus nihil eſt frequentius, quibus ſolis

ſolis ii Principes non utuntur, quorum ſubditi, ut olim Romani, magis ſeſe Imperii ſui limitibus continent. Quin Belgis Foederatis expediant, propter ea, quae dixi, non video, cur dubites. De eo tamen quaeſitum eſt in extraordinariis Ordinum Generalium comitiis anno 1651. ſed nihil definitum, re ablegata ad ordinaria eorundem Ordinum Comitia.

Quaecunque autem legatorum nomina ſint, & quaecunque legatio, ſive ordinaria, ſive extraordinaria, quamvis & pro mittentis, & pro miſſi dignitate & titulo alius atque alius legatis habeatur honor, id tamen conſtare debet, ſi, ut oportet, ex Jure Gentium cauſam aeſtimemus, legati perſonam ſemper aeque ſancte habendam, ſemper aeque cuſtodienda jura, quae legatis, tanquam legatis, debentur. Inter legatos certe, ubi de tuitione eorum adverſus vim injuſtam agit, non diſtinxit Ulpianus in *l. 7. ff. ad L. Jul. de vi publ.* cum ait, lege Julia de vi publica teneri, *quod ad Legatos, Oratores, Comiteſve attinebit, ſi quis eorum quem pulſaſſe, ſive injuriam feciſſe arguetur.* Nec etiam, in eadem cauſa, diſtinxit Pomponius, & Veteres Juris Auctores, ab eo laudati, in *l. ult. ff. de Legation.* nimis ſcilicet juris publici, quod etiam profitebantur, periti, quam ut in

legato, qui codicillos habet a Principe, vel populo, qui ſui juris eſt, quicquam facerent diſcriminis in iis, quae ex Jure Gentium deſcendunt.

Hollandiae Ordines, id jus ſequuti, etiam omnes ſpecies legatorum, qui nunc ſunt in uſu, recenſuerunt, cum vim injuſtam a legatis arcendam decreverunt, nam ecce anno 1651. 29. Mart. Edicto facto graviſſimam indignationem ſuam minati ſunt, ſi quis legatis eorumve comitibus, domui, caeteriſve rebus aliquam injuriam feciſſet, *Ambaſſadeurs*, ajunt, *Reſidenten*, *Agenten*, *of andere Miniſters van Coningen*, *Princen*, *Republycquen*, *of andere*, *de naam van publicque Miniſters dragende*. Neque etiam Ordines Generales Foederati Belgii diſtinxerunt inter Legatos in *Edicto* 9 *Sept.* 1679. & *Decreto* 19. *Jun.* 1681. de quo utroque deinde plenius agemus, ſed vel conjungunt *Ambaſſadeurs* en *Miniſters*, vel de his ſolis loquuntur, generali appellatione.

Haec eo pertinent, ut ſciamus, in quaeſtione, quam nunc excutimus de foro competenti legatorum, diſtinguendum non videri, cujus conditionis vel nominis legati fuerint, nam jus revocandi domum, quod legatis debetur, debetur ex jure Gentium, ejuſque participes ſunt non tantum legati primae, ſed & ſecundae & inferio-

ſerioris dignitatis. Utque adeo neſciam, quo jure Curia Hollandiae Anno 1644. & manifeſtius Anno 1659. reſponderit, illa legatorum privilegia, quibus juriſdictioni eximuntur eorum, apud quos degunt, ad eos duntaxat pertinere, qui, ut ajunt, *cum eminenti & ſumma dignitate* mittuntur, & *Ambaſſadeurs* appellantur. Reſponſa illa narrat Aitzema *Libr. XXIV. p. m.* 792. & *Libr. XXXIX. p. m.* 680. Atque ea ratione ipſa illa Curia Hollandiae, cum 25. Oct. ejuſdem anni 1644. Edictum promulgaſſet adverſus eos, qui ad legatorum aedes concurſum, turbam, vim faciunt, non eſt loquuta niſi de ſolis aedibus τῶν *Ambaſſadeurs*, ac ſi aliis minorum Gentium legatis ſatis cautum eſſet jure communi, vel his non deberetur ea tuitio, quae majorum Gentium legatis debetur, cum tamen utrique veniant aeque fide publica, aeque a Principe ſui Juris, nec quicquam mutet, ſi, vel ut ſumptibus parcatur, ſive alia de cauſa, alio atque alio nomine eos appellemus. Sunt Principes, qui nunquam mittunt *Ambaſſadeurs*, eorum igitur legatos a Jure Gentium excludemus? ea Juris Publici prudentia nos non utimur, & eam etiam merito damnarunt Wicquefort *en ſon Ambaſſadeur L. I. Sect.* 5. *princ.* & *Sect.* 27. *p.* 813. & Ait-

zema *d. L. XXIV. p. m.* 799. & 800. & ante eos alii.

CAP. II.

Forum competens unde aestimari oporteat.

Igitur qualescunque legati disputationi nostræ argumentum præbent. Priusquam, ubi hi conveniantur vel accusentur, porro inquiram, intererit scire, quæ fori competentis origo & natura sit. Omnis jurisdictio, cum in causa civili, tum criminali, solius Principis est, hancque vel ipse exercere potest, vel alteri mandare. Utcunque placuerit, extra personas vel res, Imperio ejus subditas, neutiquam ea extendi poterit: nam ut Juris Civilis decretum est, *extra territorium jus dicenti impune non pareri*, ita Juris Gentium vox, *impera*, *sed in subditos.* Pendet ea res a sola subjectione, & absque ea si sit, irrita est omnis jurisdictio, & irrita, quae eam praecedit, in jus vocatio. Si quis in jus vocatus non iverit, mulcta tenetur *l. 2. §. 1. ff. Si quis in jus vocat. non iver.* at quis mulctam dicet in non subditum? qui in jus vocatus fidejussorem dedit, sed non subjectum jurisdictioni ejus, ad quem vocatur,

catur, pro non dato fidejuſſor habebitur *l.* 1. *ff. Eod.* Omnibus Magiſtratibus *ſecundum jus poteſtatis ſuæ* conceſſum eſt Jurisdictionem ſuam defendere judicio poenali *l.* 1. *pr. ff. Si quis jus dicenti non obtemp.* at quae poteſtas in perſonas vel res, juriſdictioni Magiſtratus non ſubditas? quis judex non ſubditum cogat ad id, quod extremum eſt in Juriſdictione? Nempe ubi ſumus, convenimur, quia ſubjecti ſumus, ubi contraximus, convenimur, quia, dum ſubjecti eramus, contrahentes, nos ei Jurisdictioni obligavimus. Cum lex ait, ne quis contrahat, niſi & impleat contractus fidem, de ſubjectis loquitur, & id jubet, quia ſubjecti ſumus, inutilis alioquin eſt ea juſſio, ut eſt omnis lex, in non ſubditum ſcripta.

Subjectio autem, ut modo indicabam, duplex eſt, altera perſonae, altera rei, in Imperio, quo de agitur, ſitae, & ex utraque forum ſortimur. Perſona forum ſortitur ex loco domicilii, quia, niſi privilegium obſtet, Magiſtratui ſuo ſubjecta eſt. De arreſtis, ut verbo forenſi, ubique nunc recepto, utar, ex ſola ſubjectione etiam aeſtimandum eſt. An arreſta apud Romanos fuerint in uſu, & forum competens tribuerint, ut hodie ubique fere Gentium tribuunt, non eſt, ut prolixe inquiram. Omnino non fuiſſe in

ufu, non aufim adfirmare. Cum eo, qui, cum Provincia abiret, pecuniam, quae penes fe effet, ad aerarium profeffus retinuerit, non effe quidem refiduae pecuniae actionem Paulus fcripfit in *l. 9. §. ult. ff. ad L. Jul. pecul.* fed tamen poffe eum, qui hoc imperio utitur, eam pecuniam exigere, *pignus capiendo*, CORPUS RETINENDO, *mulctam dicendo.* Et adverfus peregrinos, utique in caufa criminali, jurifdictionem effe fignificat Proculus in *l. 7. ff. de Captiv. & poftlim. reverf.* nam cum in *princ.* dixiffet, liberos & foederatos nobis exteros effe, addit in §. 2. *At fiunt apud nos rei ex Civitatibus foederatis, & in eos damnatos animadvertimus.* quod ipfum, in eandem fententiam, adfirmat Paulus in *l. 3. ff. de Offic. Præfid.* Fruftra fimus, nifi id jus derivemus ex fola ratione fubjectionis, ut inde quoque derivanda eft omnis origo Arreftorum, quibus hodie tam prolixe utimur. Cur bona detinemus, nifi quod fubfint Imperio ejus, qui, injecta manu, detinere jubet, five mobilia, five immobilia fint? cur ea detentio jurifdictionem tribuit, nifi quod judex bona rei, a fe damnati, poffit executioni dare? Pragmaticorum verfuta natio etiam detentionem rei viliffimae putat fufficere ad forum tribuendum, etiamfi

nulla

nulla in eam fieri poſſit executio ejus, quod juſſit vetuitve judex, ſed quo jure id dicatur, nunc non diſputo, modo conſtet, ſolam ſubjectionem arreſto cauſam dare poſſe. De perſonis eadem inſpectio eſt, nam ſive peregrinos detineamus, ſive, ubi id licet, ejuſdem Imperii ſubditos, ſed in alieno territorio, non aliam ob cauſam detinemus, quam quod ubicunque quis invenitur, ibi & ſubjectus eſſe intelligatur, & quia ſubjectus eſt, cogatur parere juriſdictioni ejus, qui eum in jus vocavit. Quapropter non ſatis animadverto, quid ſibi velit Neoſtadius *Deciſ. Supr. Cur.* 83. cum ait, *ſequeſtrandi*, ut ipſe vocat, *jus ſoli Curiae dari ex cauſis in jure expreſſis, & eo etiam Civitates ex privilegio uti, Pagis vero idem jus a Principibus conceſſum non eſſe.* Nullae ſunt cauſae expreſſae in jure, ob quas Curia arreſto detinere poſſit, nulla ſunt privilegia, quibus id Civitatibus datum eſt, denique ubicunque Magiſtratus loci juriſdictionem & imperium habet, recte fiunt arreſta, etiam in agro, niſi ſpecialis lex ſit, quae vetat, vel mutua pactio, vel privilegium, quod a jure communi eximat. Hujuſmodi leges, pactiones & privilegia quam plurima ſunt, ſed quae nunc non recenſeo. Abſque his ſi ſit, ſequemur jus commu-

ne, nec quicquam curabimus illam, quam memoravi, verborum balbutiem.

De origine Arreſtorum mirum eſt, quam varie diſputet vulgus. Poteris animum his deliciis paſcere, ſi legeris, quae habet Peckius *de jure ſiſtend. C.* 2. Buſius ad *l.* 1. *ff. de Judic. n.* 7. Hilliger ad Donellum *L. XVII. C.* 15. *lit. Q.* Groenewegen *ad l. un. C. Ubi conven. qui cert. loc. dare prom.* & Voet ad *Tit. ff. de in jus voc. n.* 22. *&* 23. Sed & poteris ea omnia pro non ſcriptis habere, & animum duntaxat applicare ad diverſa, quae nunc ſunt, Imperia, & diverſas, quae inde naſcuntur, perſonarum & rerum ſubjectiones. Imperium Romanum cum ab uno regeretur, injuria arreſti adeo placere non potuit, incommoda quippe ſubditis, ſed poſtquam Imperium Romanum in tot diſtincta Imperia eſt diviſum, quin diſſectum in tot particulas, easque ſingulas ſui juris, etiam ſingulae ſibi ſuorumque commoditatibus proſpexerunt, maxime adverſus exteros. Et quamvis plurima Imperiola poſtmodum coaluerint, & invicem coiverint, retinuiſſe tamen videntur jus antiquum, quo, cum diviſa eſſent, utebantur. Utebantur autem primum contra peregrinos, nec ſine aliqua rationis ſpecie, quia eorum commoditati non ita proſpicit lex, ac

pro-

profpexit utilitati fubditorum & incolarum. Atque ita divifae olim Hollandiae Ditiunculae jure arrefti ufae funt adverfus exteros, ut variae earum antiquae leges demonftrant. Sed deinde, quamvis coaluerint, & contra fe invicem ufae funt, & generale jus effe coepit, ubi quis invenitur, recte eum conveniri poffe, &, fi abeundi metus eft, detineri, cum tot cenfeantur fubjectiones, quot funt, territoria, etiam fub uno eodemque Principe. Et hoc jure nos utimur, nifi, ut diximus, fpecialiter fecus fit conftitutum.

C A P. III.

Princeps in alterius Imperio quo jure cenfeatur, quod ad forum competens.

Antequam de legato, qui faciem Principis adfert, videamus, de ipfo Principe ejufve bonis primum meretur defpici. Ita autem in hoc, & reliquo, quod executuri fumus, argumento verfabimur, ut femper rationes Imperii a rationibus juris diligenter diftinguamus, nec tam quaeramus, quid profit, quam quid liceat, fi quis jure fuo uti velit. Sunt, qui exiftimant, ejufmodi effe Principum in Ditionibus fuis poteftatem, ut quicunque in iis funt,

ſunt, eorundem ſubditi intelligantur, idque eo etiam uſque, ut ipſi Reges, quum in alterius Imperio morantur, jura Principum amiſiſſe credantur, habeanturque ut alia privata ejus Imperii membra, atque adeo vivant eorum locorum, in quibus agunt, legibus moribuſque. Neque, ajunt, hoc fieri poteſt aliter, quum ea ſit tacita & neceſſaria in alicujus ditionem veniundi conditio. Ipſum Imperatorem in alterius Imperio eſſe *tanquam privatum*, etiam teſtibus advocatis, dixit Arthurus Duck *de uſu & author. Jur. Civ. L. II. C.* 5. *n.* 9. & Principes in alterius territorio forum ſortiri, ſicut quoſlibet privatos, additis quoque auctoritatibus, ſcripſit Mollerus *Semeſt. L. IV. C.* 20. *n.* 2. nec fere alia ſententia utitur Robertus Zoucheus *Jur. Fecial. inter Gent. Part. II. Sect.* 2. *q.* 6. duo triave exempla adferens Principum, qui in alieno Imperio damnati ſunt. Sed vero, cur Princeps in alterius Imperio, quod ad ſuum Principatum, jura, quae Majeſtatis vocantur, exercere non poſſit, minime animadverto, & omnino falluntur, ſive rationem, ſive conſenſum Gentium exploremus, qui eo etiam uſque Principis, alieno territorio morantis, auctoritatem demittunt. Quod ad Imperium ejus, in quo moratur, jura Majeſtatis

ſtatis Principem exercere non poſſe, res eſt liquida: quumque jurisdictio ad Jura Majeſtatis pertineat, jure merito aegre acceptum eſt in Francia, quod Chriſtina, Sueciae Regina, anno 1657. ibi hominem quemdam ſuum, quod ſecreta ejus eliminarat, juſſerit interimi. Poſſe tamen Principem in Imperio non ſuo quaedam exercere, & quae illa ſint, commodum explicat Zoucheus *Part. II. Sect. 2. Q. 9.*

Caeterum ego ne quidem de privato auſim adfirmare, quod illi, quos dixi, tam prolixe largiuntur de Principe, qui alterius Imperium ſubivit. Quid enim, an privatus, qui nec civis nec incola eſt, ſed fortuito moratur in alia Ditione, ex eo, tanquam ſubditus, mox forum ſortietur? ſi quis peregrinus ſeceſſerit in Hollandiam, & hanc tranſiens, ut vel amicos inviſat, vel res ſuas cum Mercatoribus componat, vel ut multorum hominum mores videat & urbes, in ſingulis urbibus jus dicenti parebit? non puto, quia advena eſt, non ſubditus. Veriſſima & aequiſſima eſt Pauli diſputatio in *l.* 19. §. 2. *ff. de Judic. Nunquid dicimus*, inquit, *eum qui a mercatore quid comparavit advena, vel ei vendidit, quem ſcit inde confeſtim profecturum, non oportet ibi bona poſſidere, ſed domicilium ſequi ejus? at ſi quis ab*

ab eo, qui tabernam vel officinam certo loci conductam habuit, in ea causa est, ut illic conveniatur? quod magis habet rationem. Nam ubi sic venit, ut confestim discedat, quasi a viatore emptis, vel eo qui transvehebatur, vel eo qui παραπλεῖ, id est, praeternavigat, emit, durissimum est, quotquot locis quis navigans, vel iter faciens, delatus est, tot locis se defendi. Idque Jure Romano placuit, quo etiam forum competens est ex loco contractus, secus atque hodie ubique fere Gentium. Aliud est, si quis domicilium transferat, atque ita subditi conditionem, quam alibi habuit, exuat: nam apud omnes populos, Chinenses, Moschos & Anglos si excipias, semper fuit, & adhuc est liberum, subditi conditionem exuere, in eamque sententiam prolixe Ordines Generales contra Anglos disputant in Decreto anni 1688. 13. Mart. quod est in *de Holl. Mercur.* 1688. *p.* 188. 189. *&* 190. & recte disputant, etiam consentiente Grotio *de J. B. & P. L. II. C. 5. n.* 24. nec quemquam novi, qui contradicat, nisi Ant. Matthaeum *de Crimin. ad L.* XLVIII. *ff. T. II. C.* 1. *n.* 9. illi nempe in mentem venit adfirmare semper aliquem, quantumvis decesserit, manere subditum, frustra huc advocata, quam non intellexit, *l.* 29. *ff. ad Municip.* Ubi igitur non est

lex

lex ſpecialis, quae id vetet, licet ſubditi conditionem mutare, mutato ex animi ſententia domicilio, ſed ubi mutatum non eſt, ut peregrinantes, etiam privati, mutare non ſolent, ex brevi commoratione non naſcetur forum competens. Excipio delicti cauſam, nam & Jure Romano, quamvis Praeſes in ſuae Provinciae homines tantum imperium habuit, habebat tamen & adverſus extraneos, ſi quid manu commiſiſſent *l. 3. ff. de Offic. Praeſid.* neque aliter moribus Gentium, qui nunc ſunt, ubi quis deliquit, ibi judicatur, utique ſi, ubi deliquit, fuerit apprehenſus, quod legibus quibusdam additur, ſed ea eſt hujus argumenti magnitudo, ut de eo ſilere praeſtet, quam parum dicere. Excipio denique cauſam arreſti, nam peregrinum nunc, ubicunque moratur, detineri poſſe, & ex illa detentione forum eſſe competens, nemo negaverit.

Nunc propius agamus de Principe, qui liber & ſui juris, in alterius tamen Imperium ſecedit, ſive ut res ſuas ipſe agat, quae alioquin per legatos ſolent explicari, quod ad foedera, commercia, & id genus alia, ſive ut litem obortam ipſe transactione componat, ſive ut diſcat ex rationibus alieni Imperii, quod ad ſuum transferat, ſive ſolius animi & oblectationis

gra-

gratia. Quacunque autem causa secesserit, nemo dicet, eo animo secessisse, ut alterius Imperio se submittat, utque fiat subditus, translato domicilio. Advena est; ut quicunque privatus; & quemadmodum hic non tantum non subjicitur muneribus loci, quo de agitur, personalibus vel patrimonialibus, sed nec foro, ita nec Principem subjici res est oppido manifesta. At vero exceptiones, quae in privato obtinent, an & in Principe obtineant, ambiguae magis, & arduae inspectionis est. Fac, Principem homicidia & rapinas perpetrare, irruere in quosvis homines, non suos tantum, sed & ejus Imperii, in quo moratur; fac, eum hostile quid moliri in Principem, hospitem suum, an dicemus, quia deliquit, detineri & judicari posse a Principe, cujus Majestatem laesit? Et rursus, fac; Principem; ubi est, grande aes alienum contraxisse, fac, ex antiqua causa plurimum aeris alieni debere subditis ejus, apud quem moratur, vel etiam aliis extra subditos, an dicemus, arresto posse detineri, & inde foro subjici, & ad solutionem cogi? subsisto. Pendet ea quæstio, ut omnis alia inter diversos Principes, a Jure Gentium. Id quale sit & unde sit, quibus regulis contineatur, & quas distinctiones patiatur, integris Libris pertractatum

tum eſt. Non erraverit, qui veteres Juris Auctores ſecutus id eſſe dixerit, quod ratione praeeunte inter Gentes ſervatur, ſi non inter omnes, inter pleraſque certe & moratiores. Duo igitur ejus quaſi fulcra ſunt, ratio & uſus. Id ipſum mihi deſcripſiſſe videtur Seneca *Epiſt.* 120. *Nobis*, inquit, *videtur obſervatio collegiſſe, & rerum ſaepe factarum inter ſe collatio, per analogiam noſtro intellectu & honeſtum & bonum judicante.* Et ea ratione a Jure Naturæ diſtinxiſſe videtur, quod non uſui adſcribit *Epiſt.* 121. nam poſtquam inſtinctum naturalem, qui in animalibus eſt, expoſuiſſet, mox addit: *ex quo apparet, non uſu ad hoc pervenire, ſed naturali amore ſalutis ſuae.* Quicquid autem, & quam varie, & quam anxie de Jure Gentium diſputetur, eo ſemper cauſa recidit, ut quod ratio dictavit Gentibus, quodque illae rerum ſaepe factarum collatione inter ſe obſervant, unicum jus ſit eorum, qui alio jure non reguntur. Si omnes homines homines ſint, id eſt, ratione utantur, haud fieri poteſt aliter, quin ratio iis quaedam ſuadeat & imperet, quæ mutuo quaſi conſenſu ſervanda ſunt, & quae deinde in uſum converſa Gentes inter ſe obligant, & ſine quo Jure nec bellum, nec pax, nec foedera, nec legationes, nec commercia intelliguntur.

Secundum haec si quaeramus, an Princeps, qui in alterius Imperio deliquit vel contraxit, ibi puniri possit, & an detineri ob aes alienum, ad rationem primum, deinde ad usum recurrendum erit. Solam rationem si in consilium adhibeamus, multa in utramque partem dici possunt. Quid enim si Princeps in aliena Ditione Principem exuat, latronem & homicidam induat, si res novas moliatur, factiones concitet, & perduellem agat, nunquid id ei impune erit? rursus, si cives pecuniis emungat, grandi aere alieno conflato, an sic abibit, spolia haec opima domum referens? difficile dictu est. Nec tamen desunt, quae, consulta ratione, contra disputes. Si enim legati, qui Principem repraesentant, nec in contractibus, nec in delictis foro subjiciantur ejus apud quem legatione funguntur, ut plena fide deinde ostendam, an in Principe contra statuemus? an quod ratio & omnium Gentium consensio in legatis recepit, quia Principem repraesentant, & ejus mandata explicant, non recipiemus in Principe, qui ipse adest, & res suas forte per se agit? an ejus sanctitas non est major sanctitate legatorum? an hunc igitur, injecta manu, in jus rapiemus, ut causam dicat? vel an ideo in Principe licebit, quod in legato

to

to non licet, quod legatus habeat, quem repraesentat, & ad quem domum revocet, ipse Princeps non habeat? ea forte ratione, qua Christinae in Suecia Missam celebrare permissum non fuit, quamquam omnibus legatis permitteretur, ut refert Aitzema *L. XLVII. p.* 406. *&* 407. etiam hoc difficile dictu est. Si de usu quaeramus ex secundo præcepto Juris Gentium, adhuc incertiores erimus, quam dudum. Quin fere eo deveniendum est, ut negandum videatur, hanc rem Jure Gentium definitam esse, vel definiri posse, ut enim Jus Civile praeterit, quae accidunt ἐκ παραλόγου, vel τὰ ἅπαξ ἢ δὶς, ut JCti loquuntur in *l.* 3. *&* 6. *ff. de LL.* sic vel maxime Jus Gentium ea non finivit, quia id se tuetur exemplis, & comparatione rerum, a diversis Gentibus saepe eodem modo judicatarum. Non adeo frequentes sunt ipsorum, qui imperant, Principum in alienis Imperiis peregrinationes, minus frequentia crimina vel debita, quae huic disputationi causam praebere possint, &, quicquid sit, ob personae sanctitatem, eo semper temperamento utimur, ne ob minima quaeque magnum exemplum statuamus.

Cum autem, ut dixi, rarissime illae species incidant, & si quandoque incide-

rint, & illa Gens, ubi quaeſtio diſceptatur, cenſuerit, Principem, ubi deliquit vel contraxit, detineri poſſe, vel non poſſe, nemo, credo, dicet, ex eo ſtatim Jus Gentium eſſe intelligendum. Zoucheus *de Jure Fecial. inter Gent. Part. II. Sect. 2. Q. 6.* duo habet exempla Principum, qui, ut ipſe putat, in alieno Imperio damnati ſunt, & tertium habet in *Notis*, ſed dubito, an bene haec conveniant huic diſputationi, verum id largiamur, nam ſingula excutere longioris operae eſſet, nec tamen continuo inde efficiamus, ita placuiſſe omnibus, vel pleriſque Gentibus, ex quo ſolo cenſetur Jus Gentium. Carolus Emanuel, Sabaudiae Dux, poſtquam factiones tacitas aluiſſet in Francia, ipſe ad Henricum IV. advenit, praetexta honoris & ſalutationis cauſa; ſed revera, ut praeſens aptius velificaretur conſilio ſuo. Rex Franciae, re detecta, Carolum Emanuelem dimiſit impunitum, non ex ſententia Conſilii ſui, ſed ex ſua, quam Juri Gentium magis aptam putabat. Nec Franciſcus I. Carolum V. per Franciam tranſeuntem, detinuit & coëgit Ducatum Milanenſem reddere, quem ſe redditurum ſaepe promiſerat, ut ut eſſent, qui ut detineret & cogeret, auctores erant. Et Regina Sueciae, cum, ut ſupra innuebam,

Anno

Anno 1657. Marchionem Monaldeſchium occidiſſet in Francia, ſic ſe tuita eſt: *Reginam ſe eſſe, nemini ſe, etiam in Francia, niſi Deo ſubditam, neque enim captivam eſſe, & in homines ſuos ſupremum Imperium habere*, ut eſt apud Aitzema *L. XXXVII. p. m.* 1064. quod factum Galli, quamvis indignabundi, impune tranſmiſerunt, ex impotentia muliebri, dicet alter, alter vero, ex Jure Gentium, ut optumum maxumumque eſt.

Nihil igitur in hoc argumento proficies rebus ſimiliter a Gentibus judicatis, atque ita ſola ſupereſt ratio, quam conſulamus. Et hac conſulta ego non auſim plus juris tribuere in Principem non ſubditum, quam in legatum non ſubditum, quamvis plus tribuerint, qui pro Eliſabetha, Angliae Regina, contra Mariam, Scotiae Reginam, diſputant apud Camdenum *Annal. Angl. ad annum* 1586. *p. m.* 443. propter neceſſitatem ſcilicet legationis. Sed inde major non eſt ſanctitas mandatario, quam mandanti, ſi res ſuas ipſe velit agere. Quare ut extremum eſt in legato, ut jubeatur Imperio excedere, ſic & in Principe ſtatuerem, ſi jus hoſpitii violet. Sed nec ſine cautionibus ea res tranſigenda eſt. Quid ſi enim more latronis in vitam, in bona, in pudicitiam cujuſque irruat, nec ſecus atque hoſtis

capta grasſetur in urbe. Poterit utique detineri, forte & occidi, quamvis per turbam malim, quam conſtituto judicio. Etiam in Imperio ſimpliciter delato, hanc poteſtatem, in ea ſpecie, ipſis ſubditis adverſus Principem tribuunt, qui alioquin Principum cauſae iniquiores non ſunt, ut ſcilicet inſurgere liceat in tyrannum, qui Principis perſonam depoſuit. Sic Huberus *de Jure Civit. L. I. Sect.* 3. *C.* 4. *pr.* ſic alii. Si Princeps in alieno Imperio manu rem agat, vel per ſe, vel per comites, quin manu repelli poſſit, non puto dubitandum. Si vero quid machinetur adverſus Principem hoſpitem, ejuſve Imperium, ſi aliud commune delictum perpetret, ſatis, puto, fiet rationi & Juri Gentium, ſi quod hic Jus Gentium eſt, ſi jubeatur finibus Imperii excedere, nec amplius turbare Rempublicam noſtram. In cauſa aeris alieni idem dixèrim, nam arreſto detinere Principem, ut aes alienum expungat, quamvis forte ſtricti juris ratio permitteret, non permittit tamen analogia ejus juris, quod de legatis ubique Gentium receptum eſt. Si neges, ubi de Jure Gentium agitur, ex analogia diſputari poſſe, ego negaverim, hanc quaeſtionem ex Jure Gentium expediri poſſe, cum exempla deficiant, quibus conſenſus Gen-

Gentium probetur, nec quicquam adeo ſuperſit, quam ut ad legatorum exemplum ipſos Reges & Principes, & quidem magis, ab arreſto dicamus immunes, & in eo a caeteris privatis differre. Audio equidem Curiam Hollandiae Anno 1693. ob aes alienum, in Hollandia arreſto detinuiſſe Ducem Meklemburgenſem, Principem ſui juris, ſed, ſi vel veriſſimum id eſſet, quamvis ſit, cur dubitem, ob ea, quae dixi, inde non licet efficere Jus Gentium.

CAP. IV.

Principis bona in alterius Imperio, an per arreſtum forum tribuant.

Dixi de Principibus, nunc de ejus bonis dicamus; & ut dicamus, neceſſe eſt, quia non modo corporis, ſed & bonorum ratione ſubjicimur poteſtati ejus judicis, ubi bona noſtra ſunt, & quia ſubjicimur, ibi conveniri poſſumus, arreſto incluſis iis bonis. In cauſa civili cum id inter privatos obtineat, ubicunque arreſta frequentantur, ego nullus animadverto, cur non idem obtinere oporteat quod ad bona externorum Principum. Si

ab arresto Principis temperemus ob sanctitatem personae, quis bona Principis in alieno Imperio aeque sancta esse dixerit? usu Gentium invaluit, ut bona, quae Princeps in alterius Ditione sibi comparavit, sive haereditatis, vel quo alio titulo acquisivit, perinde habeantur, ac bona privatorum, nec minus, quam haec, subjiciantur oneribus & tributis. Quia subdita sunt bona, subditorum conditionem sequuntur in omnibus & per omnia. Sin ajas, Imperatoris Romani equos & canes, & si quid his minus est, olim etiam *sanctos* audivisse, & ea ratione velis contradicere, risum dabis & jocos, nec ut serio respondeatur, impetrabis. Ne dicam, vel illam sanctitatem, quae tantopere praedicatur de legatis, mihi causam esse non videri, cur eximantur foro ejus, apud quem degunt, sed aliam & longe diversam, quam *Capite proximo* exponam.

Quod ab bona externorum Principum non una tamen omnium sententia est. Ego adsentior Hilligero *ad Donell. L. XVII. C.* 17. *lit. A.* cum ait: *Ratione rei etiamsi, qui possidet, honore superior sit, inferioris jurisdictionem subit, eoque respectu subditum quem tradunt, etsi Regia dignitate emineat.* Subditum vocat ratione fori, & executionis, quam Judex forte decrevit in rem si-

bi

bi ſubjectam, ſive mobilem, ſive immobilem, ſive pecuniam, ex quacunque tandem cauſa debeatur; utique, ſi me ſequaris, ſic ea interpretor. Et tamen Huberus *Prælect. ad Tit. ff. de in jus voc. Loco, de Arreſto reali n.* 1. ita cenſet, atque ſi ea, quae Principibus exteris debentur ex publica conventione, non reciperent arreſta, laudans cum ibi, tum *de Jure Civit. L. III. Sect. 2. C. 2. n.* 21. Curiae Friſicae ſententiam, qua 1681. 7. Nov. judicavit, pecuniam apud Quaeſtorem Friſiae, Imperatori Germanico debitam, pro obligatione, qua Imperator aliis ad aliquot Imperialium millia tenebatur, arreſto includi non potuiſſe, quia, ait *d. n.* 1. legitima ejus denunciatio fieri non poterat. Sane illam rationem nullius eſſe momenti palam eſt, cur enim denunciatio fieri non poterat ex clauſula Edicti, tranſmiſſis, ut ſolet, eam in rem literis. Et an nemo Imperatoris mandatarius eam pecuniam a Quaeſtore Friſico erat exacturus? & ſi eſſet, cur non ei recte denunciari poſſet? Magis probo, quod ipſe deinde *d. n.* 21. eam ſententiam improbet, & magis *politicam*, quam *juridicam* appellet, additis rationibus, quas ibi, ſi commodum eſt, leges. Quid liceat, non quid utile ſit & expediat, ad

jus dicentis officium pertinet. In consilio Principis de utilitate Imperii cum maxime deliberatur, in Tribunalibus judicum, quid legibus constitutum sit, decernitur, nec timetur vultus instantis tyranni. Saepe cum injuria subditorum Ordines decreverunt, quod e re publica esse videretur. Quo refero hanc speciem: Anno 1668. privati quidam Regis Hispanici creditores tres ejus Regni naves bellicas, quae portum Flissingensem subiverant, arresto detinuerant, ut inde ipsis satisfieret, Rege Hispan. ad certum diem per epistulam in jus vocato ad Judices Flissingenses, sed ad legati Hispanici expostulationes Ordines Generales 12. Dec. 1668. decreverunt, Zelandiae Ordines curare vellent, naves illae continuo dimitterentur liberae, admoneretur tamen per literas Hispaniae Regina, ipsa curare vellet, ut illis creditoribus, in caussa justissima, satisfieret, ne repressalias, quas imploraverant, largiri tenerentur. Vide Aitzema *L. XLVIII. p. m.* 1033--1027. Non quidem metui, sed unice commiserationi tribuendum est, quod Anno 1654. creditores Comitis Palatinae, quae hic vulgo Bohemiae Regina audiebat, ut ejus bona arresto includere liceret, ab Ordinibus & Curia Hollandiae obtinere non potuerint,

rint, quemadmodum auctor eſt ipſe ille Aitzema *L. XXXIV. p. m.* 76.

Sic ſolent Principes, cum Reipublicae intereſt, alios Principes non offendi, vel cum commiſerationis ex inopia, vel quia alia ratio movet, ſed id ex officio humanitatis potius, quam ex Edicto Praetoris, ſeu potius ex Jure Gentium aeſtimandum eſt; nam ſi ex eo rem putemus, ſepoſitis rationibus Imperii, nihil eſt, quod arreſtum & juriſdictionem impediat. Idque ipſi illi Ordines Generales ſignificarunt Anno 1628. cum enim Elector Brandeburgicus non ſatisfaceret creditori cuidam ſuo, qui ea de re ad Ordines Generales conqueſtus erat, illi menſe Decembri ejuſdem anni decreverunt, creditor arreſto includeret, quae Elector ſub Senatu Brabantino & Flandrico habebat, & coram his cum eo litigaret, ut narrat Aitzema *L. VIII. p. m.* 672. & 673. & litigatum deinde eſt coram Senatu Flandrico, de quo Elector per legatos Anno 1631. apud Ordines Generales expoſtulavit, ut habet ipſe ille Aitzema *L. XI. p. m.* 445. Etiam mercator Amſterdammenſis anno 1670. Amſterdami arreſto detinuit pecuniam, quae Reipublicae Venetae debebatur, indignante quidem plurimum Republica, ſed relaxationem pecuniae non obtinente, niſi

per

per transactionem, cujus meminit Decretum Ordinum Hollandiae 3. Dec. 1670. Rursus Anno 1689. creditor quidam Ducis Meklemburgensis ejus bona in Hollandia arresto Curiae inclusit, de quo ipse, atque si jus Gentium laesum esset, prolixe quidem quiritatus est ad Ordines Generales, sed relaxatum esse ad ejus preces non comperi. Simpliciter ea de re cum ipsa Curia deliberari jusserunt Ordines Hollandiae Decreto 19. Oct. 1689. utrumque, quod dixi, Decretum reperies inter inedita Ordinum Hollandiae Decreta ad eos annos. Possum plurima exempla addere, quae vel mea memoria inciderunt. Jacobus, Dux Courlandiae, multa millia debebat Mercatori Amsterdammensi ex laudo & spontanea condemnatione Senatus Supremi. Quum non solveret, & ejus haeredes, Principes Courlandiae, in Hollandia & Zelandia haberent naves & merces, Senatus Supremus Anno 1696. & saepe deinceps, eas arresto detinuit, inserta Mandato clausula Edicti, & constituto etiam Curatore, qui Principes defenderet. Ipse Senator quibusdam ex his causis judicandis interfui, nam maxima pars debiti adhuc exsoluta non est. Quin paucis abhinc annis Rex Borussiae, qui nunc rerum potitur, ex Mandato Curiae in jus

voca-

vocatus est cum clausula Edicti, arresto inclusa parte haereditatis Wilelmi III. de qua pluribus litibus actum est; & nondum transactum. Offendebat Regem non tam in jus vocatio, quam clausula Edicti, per campanam, ut fit, populo significata, & forte ea carere possumus, ubi Princeps legatum habet, qui velit recipere literas. Litigavit tamen Rex Borussiae apud Curiam aliquamdiu, & cum in causa quadam 15. Jul. 1716. victus esset, appellat ad Senatum Supremum, & litem ibi contestatur. Sed cum revocato mandato litem nollet persequi, nec appellationi renunciare, haeres Wilelmi III. solus per advocatum causam oravit, sed 18. Jul. 1719. victus est qui vicerat, defensus ab indefenso. Scio & in Geldria, & alibi, Principes externos, interposito arresto, in jus vocari, & adeo ea res in mores transivit, ut, tanquam de re liquida, nunc equidem inter omnes videatur constare. Cavendum autem est, ne res ad injuriam vergat, nec quod inter privatos summum jus est, ex iniquis forte Pragmaticorum Decretis, id summa injuria ad Principes porrigamus. Ajunt illi, vel rem minimam, arresto detentam, sufficere ad subjectionem fori. Largiamur inter privatos, sic enim obtinuit, sed an ita Principis equus, per alte-

rius

rius Ditionem transiens, poterit includi, ut causam praebeat foro? si me auctorem sequaris, non poterit, nec quicquam magis erit contra praesumtam, si non testatam mentem Gentium.

CAP. V.

De Sanctitate Legatorum, & an haec, an quid aliud praestet privilegium fori.

Qui de legatis & legationibus scripserunt, in eo prolixe versati sunt, ut ex omni antiquitate, Graeca & Romana, legatos sanctos esse & inviolabiles ostenderint, & quo quis eruditior fuit, eo plures auctoritates attulit ad rem, quam nemo negat, probandam. Si Benedicta in hanc rem referam, vetera, nova, si exscribam, quae toties totiesque exscripta sunt, si addam, quae ipse addere possem, si recenseam, quam varie apud varias Gentes, etiam barbaras, animadversum sit in eos, qui spreto Jure Gentium, in legatos irruerunt, si commemorem, quo opprobrio fuerit Principibus, legatos carcere, vinculis, & morte multasse, & quam ea res non unius belli causa fuerit; spissior mihi libellus nasceretur, quam nunc

hunc ſcribere conſtitui. Ad ſatietatem ſufficere poſſunt, quae in hanc rem congeſſerunt Jacobus Cujacius *L. XI. Obſerv.* 5. Albericus Gentilis *de Legationibus L. II. C.* 1. & 14. Hugo Grotius, princeps Juris Publici Magiſter, *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 1. & 6. & in *not.* adque eum locum tantum non omnes Grotii Interpretes. Carolus Paſchalius in *Legato C.* 22. 23. 24. 25. & 26. Fredericus de Marſelaer in *Legato L. II. Diſſert.* 13. Jean Hotman *en ſon Traité de l'Ambaſſadeur C.* 4. Chriſtophorus Varſevicius *de Legato & legatione p.m.* 44. 68. & 69. Hermanus Kirchnerus in *Legato L. II. C.* 1. *n.* 28. *& ſeqq.* Abrahamus Wicquefort *en ſon Ambaſſadeur L. I. C.* 27. & 28. & *dans ſes Memoires touchant les Ambaſſadeurs, variis locis.* Chriſtophorus Beſoldus in *Diſſertatione de Legatis, eorumque jure C.* 5. §. 9. *& ſeqq.* Henricus Coccejus in Diſſertatione *de Legato ſancto, non impuni C. I.* Franciſcus Albertus Pelzhoffer in *Arcan. Stat. L. IV. C.* 2. *n.* 8. aliique quam plurimi, nam vix quicquam eſt, qui non in locum hunc communem excurrit, ſi de legatis ſermo incidat. Idque adeo inter omnes peraeque Gentes obtinet, ut *legatorum non violandorum religionem* nominatim ad jus Gentium retulerit *C.* 11. *Diſtinct. I.* Plus

ſcire

ſcire attinet, qua ratione legati apud omnes, ut dixi, Gentes habeantur *ſancti.* Et, ſi ſanctum id ſit, *quod ab injuria hominum defenſum atque munitum eſt*, ut eſſe dicit Marcianus in *l.* 8. *pr. ff. de Rer. diviſ.* utque ex proprietate verbi deducit Feſtus in *V. Sanctum*; dicendum videbatur, ſanctitatem id legatis praeſtare, ne dicto factove offendere liceat, quia imaginem Principis ſui ubique circumferunt, quia pacis & foederum nuncii ſunt & proxenetae, & ſine his Gentium ſocietas & beata quies ſalva eſſe nequit. At, inquies, nec alium quemvis licet offendere dicto factove, nam praeſto ſunt leges, quae etiam privatorum corpora, bona, & famam defendunt; quid igitur eſt praecipuum in legatis? hoc videlicet, ut in eos, qui legatos male habent, ſeverius animadvertatur, utque ita ob perſonarum ſanctitatem poena atrocior ſtatuatur, quam ſolet ſtatui in eos, qui privatum quemcunque laeſiſſent. Pomponius certe in *l. ult. ff. de Legation.* contra jus Gentium committi exiſtimat, ſi quis legatum hoſtium pulſaſſet, quia ſanctus habetur, & ex ſententia Mucii addit, qui pulſaverit, hoſtibus dedendum eſſe, quorum erant legati. Exemplum ejus poenae exercitae mox adfert, & plura alia exſtant in

An-

Annalibus Romanorum. Extraordinarium eſt id poenae genus, & ea forte ratione placuit, quia, ut mox dicam, finguntur legati quaſi extra territorium ejus, ad quem legati ſunt, & adhuc ſubditi ejus Principis, qui miſit, cujuſque adeo Majeſtas in legato laeſa dici poſſet. Eſt etiam ſingulare, quod mox in Legem Juliam de vi publica incidat, qui vel injuriam feciſſe arguetur legatis, eorumve comitibus *l. 7. ff. ad L. Jul. de vi publ.* Atque ita ſanctitatem legatorum interpretantur Ordines Hollandiae in Edicto 29. Mart. 1651. nam poſtquam illam ſanctitatem, etiam apud Barbaros receptam, prolixe praedicaſſent, inde efficiunt, & continuo ſanciunt, ne quis quacunque ratione legatos, eorumve comites, aedes, rhedas penſiles, aliave, ad legatum pertinentia, laedere ſeu violare velit, ſin autem, habeatur pro turbatore Juris Gentium, & quietis publicae, &, qua talis, corpore poenas luat. Extraordinaria, ut vides, violati legati poena, ſed & antea ſemper extraordinaria fuit. Quum 14. Apr. 1647. legati, Imperatoris Muſcoviae, aedes veſperi lapidibus eſſent impetitae, & vitra excuſſa, Curia Hollandiae 1647. 20. Apr. (*Placat. II. Append. Fol.* 2387. *& ſeqq.* vide & Aitzema *L. XXVII. p. m.* 400.)

Edictum proposuit, quo, si quis denuo noctu sive interdiu ejus legati aedibus vim fecisset, capitis bonorumque poenam statuit, arbitraria insuper decreta, qui clamando, aliave ratione, ejus hominis injuria affecisset. Adde Edictum Curiae Hollandiae 5. Sept. 1642. *Repert. Ordd. Gener. p.* 57. & semper offendes severitatem legis adversus eos, qui quovis modo tranquillitatem legatorum turbaverint.

Habes, in quo vertatur, & quo solo, ut opinor, absolvatur sanctitas legatorum. Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 4. ex sacrosancto illo legationis jure etiam derivat privilegium fori, quod mox legatis adserit, & Grotium sequitur Wicquefort *en ses Memoires, touchant les Ambassadeurs & les Ministres publics p. m.* 39. dubito, an recte. Persona, quantumvis sancta, sola in jus vocatione non violatur. Divi Marci Rescripto, quod extat in *l.* 13. *ff. Quod met. caus.* & *l.* 7. *ff. ad L. Jul. de vi privat.* continetur, *vis est & tunc, quotiens quis id, quod deberi sibi putat, non per judicem reposcit.* Si ergo per judicem reposcat, nulla vis est. Sacerdotes, Virgines Vestales, Tribuni plebis apud Romanos sancti, & tamen in jus vocatos legimus. Pontificem quidem in jus voca-

vocare nefas, ſed dum ſacra faciebat, ut eſt in *l.* 2. *ff. de in jus vocand.* caeteroquin fas fuit, & jure optimo licuit. Sanctitas perſonae neminem exemit unquam juriſdictione Magiſtratus, cui ſubditus eſt is, de quo agitur.

Alia igitur quaerenda eſt ratio, quae legatis tribuat privilegium fori, & hanc reperies, ſi memineris, eam eſſe legatorum conditionem, ut moribus conſtanter videatur receptum, legatum non eſſe ejus, ad quem miſſus eſt, ſubditum, ſed manere ejus, qui miſit, ideoque nullo ejus, apud quem legatione fungitur, judicio, ſive de debito, ſive de crimine agatur, cenſeri obnoxium. Ex Gentium conſenſu, cum expreſſo, tum tacito, deinde oſtendam, ex eo, quod quis legationis cauſa abeſt, domicilium mutatum non videri. Unde & de legatis intelligo, quod ait §. 94. *Formae*, quam Carolus Audax Anno 1462. 4. Sept. Curiae Hollandiae praeſcripſit, & §. 8. *Formae*, quam eidem Curiae dedit Carolus V. 20. Aug. 1531. memorantur enim in iis, praeter incolas & ſubditos, alii, qui morantur in Hollandia, nec ſubditi tamen ſunt. Et Ordines Hollandiae Anno 1657. 22. Mart. certamine ſingulari non duntaxat ſuis ſubditis, ſed & caeteris in Hollandia interdixerunt. Neque

enim ea de advenis intelligi videntur posſe, utique non *d.* §. §. 94. & 8. qui in eos non ſubditos ſoli Curiae largiuntur juriſdictionem, cum tamen non minus Urbium, quam Curiae ſit juriſdictio in advenas, interveniente ſcilicet arreſto, ſine quo nec ipſa Curia de his cognoſcit. Neque etiam de Romanae Eccleſiae Cardinalibus licet eos §. §. intelligere, quamvis enim hi, ubicunque terrarum, ſolius Papae cenſeantur ſubditi, in eos tamen non convenit Curiae juriſdictio, cum & haec ſolius Papae ſit. Sed, inquies, nec in legatos convenit: ſic eſt, ſi me audias, non vero, ſi ipſam Curiam, nam ecce in §. 89. & 90. ejus *Formae*, quam Anno 1670. ipſa ſibi compoſuit, quamque Hollandiæ Ordines nunquam probarunt, *p.* 12. ſibi juriſdictionem eſſe dicit in externorum Principum legatos, eorumque homines, in iis nempe cauſis, in quibus locum non habet fori privilegium. Quae illae cauſae ſint, non exponit, nec in eo eodem ſemper jure uſa eſt, ut deinceps audies, ſufficit nunc ſcire, Curiam, quod de legatis dicit, dicere videri ad interpretationem *d.* §. 8. *Formae judicandi*, qua etiamnum utitur. Poſſes & *d.* §. §. intelligere non de quacunque actione, adverſus legatos exercenda, ſed de interdictis,

ad

ad prohibendam ἀναρχίαν, quae & adversus legatos videntur competere, ut latius dicam *C. XVII.* Et quid si nulla Curiae in legatos esset jurisdictio, tamen adita de privilegiis legatorum cognosceret, nec quicquam ajunt *d.* §. §. 94. & 8. quam Curiam de privilegiis subditorum, & peregrinorum, qui subditi non sunt, esse cognituram. Forte & ut arceant a legatis vim & injuriam, ut saepe Edictis propositis arcuerunt, vel ut puniant, ut severissime aliquando punierunt, qui legatorum personas, homines, aedes, res, quocunque modo sunt aggressi. Utque ita nec ex *d.* §. § 94. & 8. praejudicium haberi possit contra immunitatem a foro communi, si vel eos de legatis intelligas, ut ipse intelligo.

CAP. VI.

De Foro competenti legatorum quid Jure Romano cautum sit, & de quibus legatis id sit intelligendum.

Quamvis non de Populi Romani, sed de Gentium jurisprudentia agamus, non abs re tamen erit de Jure Romano quaedam praemonuisse, cum qui id audit, vocem fere omnium Gentium videatur audire, cumque etiam id jus, quod certa ratione in quibusdam legatis constitu-

tum eſt, ad omnes alios imprudentia quorumdam traduxerit. De cauſa civili primum, poſt de criminali videbimus. Ulpianus in *l.* 2. §. 3. *ff. de Jud.* recenſet, qui jus revocandi domum habeant, interque hos, legatos *in eo quod ante legationem contraxerunt.* In omnibus, qui domum revocare poſſunt, ea communis ratio eſt, ab Ulpiano mox addita, ne qui ob aliam cauſam veniunt, ob aliam cogantur judicium ſuſcipere. Eſt & alia peculiaris ratio in legatis, quæ paſſim pellucet, ubi ſpecies excutiuntur ejus argumenti, *ne ab officio ſuſcepto legationis avocentur l.* 24. §. 2. *in fin. de Judic.* vel, quod tantundem eſt, *ne impediatur legatio l.* 26. *ff. Eod.* vel, quod rurſus eodem redit, *ne prohibeantur publico munere fungi l.* 27. *ff. Eod.* Veriſſima privilegii ratio, ſed quae aeque militat in eo, quod legati tempore legationis contraxerunt, nam & ob eam rem conventi avocantur ab officio legationis. Et tamen ἐξ ἀντιδιαστολῆς ſubjicit Ulpianus in §. 4. *d. l.* 2. *Omnes autem iſti domum revocant, ſi non ibi contraxerunt, ubi conveniuntur; caeterum ſi contraxerunt ibi, revocandi jus non habent.* Etiamſi ſcilicet ibi contraxerint, priuſquam Romae negotii ſui cauſa haererent, quod apertum eſt ex ea, quae de legatis additur, exceptio-

ceptione, *qui*, inquit, *licet ibi contraxerunt, dummodo ante legationem contraxerunt, non compelluntur ſe Romae defendere, quamdiu legationis cauſa hic demorantur. Quod & Julianus ſcribit, & D. Pius reſcripſit.* Utque adeo, quod ad id, adhuc luculentius ſit legatorum privilegium, a Paulo etiam expoſitum & probatum in *l.* 32. §. 9. *ff. de Recept. arbitr.* Et tamen hi eodem, quo alii, jure utuntur in iis, quae tempore ipſius legationis, adhuc durantis, contraxerunt. Ita videlicet Juris Romani auctoribus viſum eſt, magnam quidem eſſe rationem, quae pro legatis facit, in iis, quae ante legationem acta geſta ſunt, ſed majorem & fortiorem, quae iis opponi poſſet, dum legati, ubi ſunt, contrahunt. Hanc rationem eleganter expedivit Julianus in *l.* 25. *ff. de Judic. Si*, ait, *legationis tempore quis ſervum, vel aliam rem emerit, aut ex alia cauſa poſſidere coeperit, non inique cogetur ejus nomine judicium accipere:* ALITER ENIM POTESTAS DABITUR LEGATIS SUB HAC SPECIE RES ALIENAS DOMUM AUFERENDI. Haec vera & una ratio eſt, ne ſub ſpecie legationis occaſio praebeatur delinquendi, nam quam alii adferunt, ita nempe placuiſſe in ipſorum legatorum gratiam, ut in ipſa legatione haberent,

berent, quibuſcum, ad ſe & homines ſuos alendos, contrahere poſſent, eſt oppido ſatis inepta.

Sed & alia Jure Romano, in civili cauſa, ad legatos pertinent. Poſtquam Ulpianus in *d. l.* 2. §. 4. *ff. de Judic.* expoſuiſſet, in quibus negotiis domum revocare liceret, & quam magis id in legatis obtineret, pergit §. 5. *Item ſi extra Provinciam contraxerunt, licet non in Italia, quaeſtionis eſt, an Romae conveniri poſſint? & Marcellus, in eo ſolo, privilegio eos uti domum revocandi, quod in Civitate ſua, vel certe intra Provinciam contraxerunt, quod eſt verum.* Cujacius *Comment. poſtum.* ad *d. l.* 2. hunc §. 5. intelligit de omnibus aliis, qui domum revocant, praeter legatos, nam hos etiam revocare, ſi vel ante legationem Romae contraxerint, & id probo, ne evertatur exceptio, quae praeceſſit. Similiter probo, quod ſequentem ſententiam, *ſed & ſi agant, compelluntur ſe adverſus omnes defendere*, ad legatos non transferat. quamvis videam plurimos Interpretes, & ipſos quoque Baſilicos, haec omnia de ſolis legatis exaudire. perperam. In aliis omnibus, qui domum revocant, verum eſt, ſi ipſi agant, cogere etiam excipere actiones, ut eſt in *l.* 22. *ff. Eod.* ſed in legatis verum non eſt, quia Romana aequi-

quitas non permiſit, ibi quem agere poſſe, ubi conveniri non poteſt, maxime ſi eadem ratio, ob quam conveniri nequit, etiam agenti obſtaret. Non potuit igitur legatus, ne impediatur legatio, vel alienis, vel propriis negotiis ſe interponere, nec quicquam in rem ſuam agere, antequam legationis officio functus ſit, niſi tamen ſuam ſuorumve injuriam perſequatur *l.* 8. §. *ult. l.* 9. *l.* 10. *l.* 11. & *l.* 15. *ff. de Legation.* Quod moribus quidem Gentium non convenit, ſed rationem habet ſummam, ideoque ipſe non dubitem adfirmare, cum legatus hodie ubicunque Gentium agere & experiri poſſit adverſus quoſcunque, oportere etiam eum quorumcunque mutuas actiones excipere, ſi ipſi agant prius, ut forte latius ſuo loco dicam. Summam quoque rationem habet, quod ſuum ſuorumque damnum & injuriam legatis licitum ſit perſequi, id enim & aliis omnibus, qui revocandi domum jus habent, licet, etiam ſine metu mutuae petitionis, quam hodie *reconventionem* dicimus, & ideo licet ſine metu, quia, ut eleganter ex Juliano ſubjicitur in *d. l.* 2. §. 5. *ff. de Judic. aut impune contumeliis & damnis adficientur, aut erit in poteſtate cujuſque, pulſando eos, ſubjicere eos juriſdictioni, dum ſe vindicant.*

Quaesitum est & Jure Romano, an in rem actio adversus legatum exerceri possit, quoniam ex praesenti possessione haec actio est? Paulus hanc speciem tractat in *l. 24. §. 2. ff. de Judic.* & Cassius apud eum respondet, *sic servandum, ut, si subducatur ministerium ei, non sit concedenda actio: si vero ex multis servis de uno agatur, non sit inhibenda.* Fac, ex familia servorum unum vindicari, quo legatus commodum carere possit. Sed Juliano placuit, *sine distinctione negandam actionem. Merito*, inquit Paulus, *ideo enim non datur actio, ne ab officio suscepto legationis avocetur.* Sententia Juliani placet, si de servis, aliisve agamus, quae ad legationem pertinent, & de quibus proxime egerat Cassius; an ratio Pauli aeque placere posset, nondum constitui. Si distinctionem Cassii sequamur, utique periculum est a figura Rhethorices, nescio qua, Σωρείτην, credo, appellant, & metus est, ne quid decori legationis decedat, neve minus expediri possint, quae per suos homines expedit legatus, & quae alia in hanc sententiam dici possent. Sed hoc, quod dixi, ex regulis Juris Romani, accipiendum est de possessione, quam legatus nactus est, antequam fungatur officio, nam si nactus fuerit in ipsa legatione, cogetur judicium

acci-

accipere, ut Julianus ſubjicit in *l.* 25. *Eod.* unde & Baſilici utramque legem uno themate clauſerunt. Utile autem erit rem ipſam notaſſe, ubi de actionibus in rem, & detentione bonorum, ex uſu Gentium, dicendum erit. Poſſem de cauſis civilibus alia addere ex Juriſprudentia Romana, ſed ea magis pertinerent ad apices Juris, quam ad illuſtrandum argumentum, quod proprie eſt Juris Gentium.

De foro criminis paucis rem abſolvit Paulus in *l.* 24. §. 1. *ff. de Judic. Legati*, inquit, *ex delictis, in legatione commiſſis, coguntur judicium Romae pati, ſive ipſi admiſerint, ſive ſervi eorum.* Nec legatum Provincialem accuſare licet, ex ſententia Venuleji in *l.* 12. *ff. de Accuſat.* ſed *ejus duntaxat criminis, quod ante commiſerit, quam in legationem venerit.* Sane ſi ob ea, quae in legatione contraxerint, domum non revocent, multo minus revocabunt ob ea, quae deliquerint: nam ex delicto non minus obligamur, quam ex contractu, & *omnem honorem reatus excludit*, ut in cauſa non abſimili Conſtantinus reſcribit in *l.* 1. *C. ubi Senat. vel Clariſſ.* Servatur tamen iis honos, & revocandi privilegium, ſi ante legationem deliquerint, ut ex Paulo colligimus, & ex Venulejo aperte conſtat. Quod de ſervis delinquentibus additur in *d.*

l 24.

l. 24. §. 1. non nisi de noxali actione, quae in legatum competit, intelligi oportere, res est liquida ex *l.* 1. *ff. de Noxal. action.*

Superest, ut dicamus, de quibus legatis intelligendum sit, quod Romani, in causa fori, statuerunt, idque eo magis necesse est, ut amoliamur praejudicium, quod ex Jure Romano contra Jus Gentium induxit quorumdam ignorantia. Legati mittuntur vel a Principe sui juris ad alium Principem sui juris, sive is foederatus sit, sive hostis, vel a Provinciis & Municipiis, hoc est, ab ipsis subditis ad Principem, qui Provincias & Municipia imperio suo complectitur. Si legamus fragmenta veterum JCtorum, si Rescripta Imperatorum, quae exstant sub utroque *Titulo Pand. & Cod. de Legationibus*, mox largiemur, quicquid ibi traditur, non esse exaudiendum nisi de legatis Provincialibus & Municipalibus, si unam forte *l. ult. ff. de Legation.* excipias, quae est de legato hostium. Alibi quoque, cum de legatis sermo incidit, fere Provinciales & Municipales intelliguntur, qui ad exsequenda mandata Reipublicae suae, ad Principem Romanum mittebantur. Possem varia loca in hanc rem adferre, si non plena fide constaret etiam tunc, cum de eorum foro competente agitur, & quo solo nostra ab-

solvi-

ſolvitur diſputatio. Apparet, quod dico, ex integro tractatu Ulpiani in *d. l.* 2. §. 3. 4. & 5. *ff. de Judic.* ex *l.* 8. & *l.* 9. *Eod.* addita *l.* 5. §. 1. *ff. de Conſtit. pecun. l.* 34. *pr. ff. de Judic. l.* 35. §. 2. *ff. de Jurejur.* Et Cujacius, & Mornacius ad *d. l.* 2. §. 3. & Grotius de *Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 10. *in fin.* & alii quam plurimi totiens id obſervarunt, ut mirer, eam rem non obſervatam, fraudi fuiſſe quinque magni nominis JCtis, qui Anno 1571. in Anglia, ſententiam rogati, ex Jure Romano reſponderunt de judicio Joannis Leslaei, Epiſcopi Roſſenſis, qui legatus erat Mariae, Reginae Scotiae, & in Anglia res novas moliebatur. Conſultationem exhibet Camdenus *Annal. Angl. ad annum* 1571. *p. m.* 201. & *ſeq.* Etiam alios incaucautos decepit illud Juris Romani Decretum, ut plus ſemel monet Wicquefort *en ſon Ambaſſadeur L. I. Sect.* 27. *p.* 817. 821. *& ſeqq.*

Quin & ſi, quod Romani dixerunt, palam & rotunde dixiſſent de legatis externarum Gentium, non inde continuo efficeretur Jus Gentium. Sic illi ſaperent, rationem ſuam ſecuti. Si aliter ſaperent aliae Gentes, aliam rationem ſecutae, earumque conſenſus praevaleret, id eſſet Jus Gentium, ex quo de foro legatorum

finienda

finienda esset quaestio. Sed satis animadvertis, quae Romani de legatis, qua subditis, caverunt, non statim esse porrigendum ad legatos, non subditos. Inter utrosque fuit aliqua similitudo, & inde, quod de illis praedicatur, saepe & de his praedicari poterat, at non semper & ubique. Quis ajat subditum unius ejusdemque Principis tam prolixe revocare domum posse, quam non subditum? quis Princeps, cum ab eo sit omnis jurisdictio, legatum, sibi subditum, non puniat, ubicunque deliquerit? & sic erat in illis Romanorum legatis. In causa civili etiam prospectum, ne quod ad ea, quae in ipsa legatione acta gesta erant, subditus subdito conditionem nimis gravem & iniquam inferret, sed si haec transferamus ad externarum Gentium legatos, non subditos, & ubi ex tacito Gentium consensu res agitur, omnino prolixe fallimur. Provinciales illi & Municipales tantum non erant procuratores & mandatarii, hoc tamen iis, ad instar legatorum, qui vere sic dicuntur, datum erat, ut quod ad ea, quae ante legationem contraxerant, domum revocare possent, sic ut legatio creditoribus nec noceret, nec prodesset. Alia etiam Romani de legatis suis Provincialibus dixerunt, quae frustra ad legatos exter-

ternarum Gentium transferas. De numero legatorum nemo ex Jure Gentium, aut usu, quaestionem exspectabit. Et ante Vespasianum Imperii quoque Romani Civitates, quot vellent, legatos videntur misisse; certe legationem Judaeorum ad Caligulam, cui & Philo Judaeus interfuit, quinque obivere, vid. Philonem Jud. *de legatione ad Cajum p. m.* 870. sed Vespasianus, diligentissimus Paterfamilias, Edicto omnibus Civitatibus praecepit, ne plures, quam ternos legatos mittant *l.* 4. *§. 6. ff. de Legation.* scilicet sumptuum coërcendorum causa, cum quaeque, ut majore cum apparatu Principem adirent, in ejus honorem, ut credibile est, modum excederent: honori enim Principibus datur, si ad eos major legatorum numerus mittatur, ut & ex Plutarcho intelligimus, in Libro *de Garrulitate p.m.* 314. Novo ambitionis genere Ludovicus XIV. Franciae Rex, cum ad pacem Neomagensem convenirent legati, defendit, Electori Brandeburgico jus non esse, nisi unum legatum mittendi. Quod palam Juri Gentium repugnat, eo enim licet negotia sua expedire per tot legatos, quot libuerit, nec puto ulli antea Principi de eo controversiam fuisse motam. Possem & alias differentias exsequi de utro-

que

que genere legatorum, ſed ſic longius digrederer, quam oportet.

C A P. VII.

Ex ſola ratione in utramque partem diſputari poſſe, & diſputatum eſſe de foro legatorum.

Ubi legati conveniri vel accuſari debeant, ſi rationem, eamque ſolam, ſequamur magiſtram, definire non eſt in facili. Quod Juris Romani eſſe dixi, id & Juris Gentium eſſe oportere, & revera eſſe, diſputat Albericus Gentilis *de Legation. L. II. C.* 16. 17. & 18. ut ſcilicet tam civilis, quam criminalis in legatum ſit juriſdictio, eorum nomine, quae tempore legationis egit vel deliquit. Nec, in cauſa civili, inter legatos ſubditos & non ſubditos diſtinguit Carolus Paſchalius in *Legato Cap.* 33. in omnibus ſecutus rationem Juris Romani. Multa poſſunt in eam ſententiam dici. Legatus equidem Principem repraeſentat, ſed, ut mandatarius mandantem, in iis, quae mandata ſunt. Cavendum igitur, ne qua mora, neve aliud impedimentum objiciatur legato, quominus mandata, in rem Principis ſui, commodum exſequi poſſit, ſed cum non

con-

continineatur mandatis, ut ipſe in rem ſuam contrahat, multo minus ut delinquat, an ſine offenſa Principis non ſubjiciemus legatum juriſdictioni ejus, apud quem vel contraxit, vel deliquit? an patiemur legatum, qui delicto Jus Gentium violavit prius, eodem Jure Gentium uti frui ad eludendam poenam, quam meruit, vel ſane ad eludendum judicium ejus, apud quem, & in quem, vel in cujus ſubditos ipſe, rupto Jure Gentium, deliquit? an patiemur legatum alios obligare, cum ipſe non obligetur, vel potius alios convenire, ob quamcunque cauſam, cum ipſe ob nullam conveniri poſſit? an patiemur legatum contractibus privatis, qui nihil quicquam pertinent ad cauſam legationis, civibus noſtris, more praedonis, imponere, eorumque res & pecunias domum auferre? idque nulla ſaepe ſpe repetitionis, ob difficultates & impenſas itineris, ob periculum litigandi in alieno Imperio adverſus duriorem adverſarium? Et color quaeſitus ei rei erit, ne quicquam impediatur legatio. Atque ſi ſcilicet legatis commodum eſſet contractus celebrare, & pecuniis cives emungere, ſed non eſſet commodum, litem ſequi. Abſtineant contractibus, ſi lites metuant, aut litigent, ſi contrahant & meminerint in eo, quod

D notiſ-

notiſſimos legationis terminos excedit, jure privatorum ſe, ac foro ſubditorum uti. Nec moremur judiciorum occupationes, quibus, ſpatiis excluſi iniquis, a legatione avocarentur, cum perpetui legati, quales fere nunc ſunt, vix habeant, quod agant, & tempus fere tranſigant epulis, ſpectaculis, aliiſque rebus ludicris, ſatis contenti, Principem quandoque epiſtolio monere, ſe adhuc vivere illius memorem.

Sane Curia Hollandiae has rationes, quaſi Juris Gentium eſſent, olim probavit, nam anno 1644. 19. Decembr. contra legatum Sueciae, apud Ordines Hollandiae quiritantem, iiſdem Ordinibus reſpondit, ſibi juriſdictionem eſſe in legatos, quod ad ea, quae ejus officium non concernunt (legationis enim nomine ſoli, qui eum miſit, teneri) dummodo ne ipſa legati perſona cogatur, affligatur, eique relinquatur, ne egeat, & ita ſe ſemper uſam, idque convenire conſuetudini plerarumque Gentium, praeſertim Europaearum, vid. Aitzema *L. XXIV. p.m.* 790-799. Ipſa querela legati, & ad eam Curiae reſponſio eſt apud Bort *de Arreſtis C. IV. n.* 14. Et eadem Curia Luſitaniae Regis legatum, ob aes alienum, durante legatione contractum, non tantum in jus

voca-

vocavit, ſed & arreſto detinuit, ut memorat Wicquefort *en ſon Ambaſſadeur L. I. Sect.* 27. *p.* 838. & 839. tametſi vulgo, qui legatos etiam foro alieno ſubjiciunt, ab arreſto tamen immunes pronuncient, quemadmodum uno ore pronunciant Auctores, quos laudat Bort *d. C. IV. n.* 15. 16. 17. & 18. Rurſus eadem Curia, ex contractu locationis conductionis legatum Hiſpanicum ad ſe in jus vocavit, ut eſt apud Aitzema *L. XLVIII. p.* 1059. Quin & haec ipſa Curia legatum Regis Angliae, huc miſſum ad rationes quaſdam cum Ordinibus componendas, arreſto detinuit; ſed reſciſſum eſt id arreſtum Decreto Ordinum Hollandiae 14. Aug. 1681. quod exſtat inter Ordinum Decreta adhuc inedita.

Habes rationes, & Curiae auctoritatem contra jus revocandi domum. Neque tamen deſunt rationes, quibus pro jure revocandi domum, legatis per omnia & in omnibus competente, diſputari, & aliis rationibus contradici poſſit. Quanti Gentium tranquillitas & amica quies, tanti legatorum neceſſitas & utilitas aeſtimanda eſt. Sine his quis pacem & foedera conciliaverit? quis Gentes inimicas, dum in mutuam perniciem ruunt, placide compoſuerit? & quis non his pacis

 foede-

foederumque nunciis id dabit, ut, ubi sunt, tuto esse liceat? si quid ea res habeat ex iniquo, ut omne magnum exemplum, utilitate publica rependetur. Si in delicta inquiri, & ob ea puniri vis legatos, maxime si quid moliantur adversus Principem, ad quem missi sunt, nullus, nullus, inquam, legatus satis tutus erit. Excute officium legatorum, ut nunc est, & olim fuit, & absolvitur hoc uno, ut Principi suo quam maxime prosint. Saepe autem nequeunt prodesse, nisi Magnates in Imperio, ubi sunt, dividant, & vel prece vel pretio in sententiam suam trahant; nisi arcana Imperii explorent & detegant, corruptis forte amanuensibus; nisi simultates & factiones serant ac alant; nisi denique vino & Venere, gratia & sordibus rerum suarum satagant. Mox igitur parata erit accusatio & poena? tolle omnem legationem, si haec sublata cupis. In crimine communi an non carcer, an non alia, quae incidunt, turbabunt literarum commercia, & impedient executionem mandatorum. In causis civilibus fere tantumdem dicimus, nam cui jurisdictionem damus, ea quoque damus, sine quibus jurisdictio explicari non potest. *l. 2. ff. de Jurisdict.* frustra est omnis in jus vocatio, frustra & inanis judicis sententia, cui parere

rere non eſt neceſſe. Niſi igitur pareat legatus, eum damnabimus ad malam manſionem, ut fiat carceris inquilinus, quod extremum eſt in juriſdictione? ſin minus, quid proderit ſententia? ſin autem, an non legatio impedietur? Ait quidem Gentilis eo loco, quem initio *hujus Capitis* adferebam, ſi legatis tribuas jus revocandi domum, neminem fore, qui cum ipſo contracturus eſt, commercio quodammodo eis interdicto, & ſic ait, atque ſi JCti Romani ita ſaperent; quam rationem etiam Curia expreſſit in Epiſtula, quam 19. Dec. 1644. ad Ordines Hollandiae miſit in cauſa legati Suecici. Sed nulli veterum JCtorum hoc in mentem venit, de minoribus & foeminis alicubi id traditur, &, quod ad legatos, abunde reſponſum eſt a Grotio *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 16. Sane ipſorum eſt cavere, ne, quod habent privilegium, ſibi noceat, & poſſunt cavere, ſi vel praeſenti pecunia contrahant, vel, ut vulgo nunc fieri ſolet, dato fidejuſſore vel pignore. Ipſorum quoque civium eſt cavere, ne cum legatis vel omnino non contrahant, vel diſcant caute mercari, ipſorum eſt ſcire, ſi qua lis oriatur, ſe conveniri poſſe, legatos non poſſe, niſi apud Judices fori ſui, *qui cum alio contrahit*,

vel est, vel debet esse non ignarus conditionis ejus, ex praecepto Ulpiani in *l.* 19. *pr. ff. de R. J.* sibi igitur imputent, qui cum legatis contrahunt, nec ante sibi prospexerunt; si prospexerint, non est metuendum ab his, quae supra dicebamus de opimis spoliis civium, a legato domum reportandis.

Atque has postremas rationes, quasi illae nunc Juris Gentium essent, probavit ipsa illa Curia Hollandiae; nam cum Anno 1651. contra alium Lusitaniae legatum, cui Ordines Foederati Belgii jam significarant, se eum deinceps pro legato non habituros, creditores a Curia postulassent Mandatum arresti, id ipsum impetrare non potuerunt, ut refert Aitzema *Annal. L. XXXI. p. m.* 506. & addit Wicquefort *en son Ambassadeur L. I. Sect.* 27. *p.* 856. & 857. Curiam ea de re consuluisse Ordines Hollandiae, & hos respondisse, Decretum Ordinum Generalium, quo significaverant, se eum pro legato deinceps non habituros, non pertinere nisi ad causam legationis, nec impedire jus Gentium in persona legati. Huc etiam spectat, quod eodem anno 1651. Ordines Generales responderunt, cum Hispaniae legatus inquiri in legatum Franciae postularet, quod epistulam suam intercepisset,

pissset, aperuisset, publicasset (quam Francicus fingebat sibi missam esse apertam a nesciebat quo) ejus rei cognitionem non pertinere, nisi ad utrumque utriusque legati Regem, *dat sy beide in dat cas niet responsabel waren, als aan hare Koningen*, vid. Aitzema *L. XXXI. p.m.* 493.

Sic habes rationes in utramque partem, habes auctoritatem Curiae, quae nunc his, nunc illis plus tribuendum censuit. Cur tam varie? responderet Wicquefortius, Curiam ab Ordinibus Hollandiae, quos consuluerat, forte edoctam, postremis rationibus in ea specie cessisse, at vero priores antea & saepe postea praetulisse ex mera ignorantia Juris publici, quam ipse totiens Curiae exprobat, & exprobraverat etiam Sueciae legatus in libello, quem Ordinibus Hollandiæ porrexit 6. Sept. 1644. Wicquefortius, qui putabat a Curia Hollandiae se male esse habitum, de quo deinceps dicam, nihil praetermisit, quo Curiae auctoritatem in his, quae ad jus Gentium pertinent, minueret & rideret. Cum Anno 1676. suppresso nomine ederet *Memoires, touchant les Ambassadeurs & les Ministres publics p.* 57. de Curia Hollandiae id dixit, quod ego malim ipsius verbis Gallice, quam meis Latine efferre: *La Cour de Justice de Hollande est composée*

 d'un

d'un grand nombre d'illustres personnages, mais je crois, que je ne leur fais point d'injure, quand je dis, qu'il n'y en a pas un, qui se puisse piquer d'une connoissance fort particuliere du Droit Public, qui ne fait pas partie de L'UTROQUE. Sequenti anno prodiit altera ejus libelli editio, aucta nonnihil & interpolata, addito etiam Auctoris nomine, ubi *p.* 58. praecedentia sic mitigantur: *La Cour de Justice de Hollande est, sans doute, composée de plusieurs grands personnages, mais je m'asseure, que les plus habiles ne feront point de difficulté d'avoüer, que les regles du Droit Public ne se tirent point du Code n'y des Digestes, & encore moins des Decrets & des Decretales. De tous les Glossateurs du Droit Civil & Canon, il n'y en a pas un, qui s'estende sur le Droit Public, ou qui y applique les Loix ou les Canons, parce que ce sont deux professions, qui ont des objets differents, & qui agissent souvent sur des principes, & des maximes contraires.* Quod ipsum, paucis mutatis, repetit *en son Ambassadeur L. I. Sect.* 27. *p.* 908. hoc de Curia superdicto: *Elle faisoit voir, qu'elle n'avoit pas fort estudié un droit, qui ne fait pas partie de sa profession.* Prima sententia effluxit ab aegritudine offensi animi, secunda oppido est verissima. Negari non potest, quin Curia, ubi de foro legatorum

gatorum diſputatum eſt, alio ſaepe atque alio jure uſa ſit, ut plus ſemel audies etiam in ſequentibus, ſed ſi vel in cauſis privatis id accidat, mutatis Senatoribus, quid miremur, id accidere in cauſa Juris Publici, quae, ut ait Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 4. VARIE *a claris hujus ſeculi ingeniis eſt tractata*, & ubi, ſi unquam, ſcinditur incertum ſtudia in contraria vulgus. Jus Romanum & Pontificium vix ſuppetias ferunt, ratio & mores Gentium rem totam abſolvunt. Rationes pro utraque ſententia expedivi, quae praevaleant, nunc quaeſtionis eſt, illae autem praevalebunt, quas uſus probavit, nam inde Jus Gentium eſt. De cauſa civili primum dicamus, deinde de criminali, commodior enim de minori ad majus erit tranſitus, & complectamur Diſputatione noſtra, ut vulgo fit, legatorum perſonas, comites, bona, aedes, & quicquid ad eos pertinet.

CAP. VIII.

Singularis ratio pro jure revocandi domum. Unde sciamus, an hanc, an alias Gentes probaverint. Testimonia & exempla pro eo jure in causa civili.

Si quis probe excutiat rationes generales, quas supra attuli, proclivior, opinor, erit in eas, quae legatum eximunt a jurisdictione ejus, apud quem degit. Sed est & alia ratio, quae in hanc rem plus valet, & tam in contractibus, quam delictis obtinet. Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 4. *n.* 5. eam expressit his verbis: *Quare*, inquit, *omnino ita censeo, placuisse Gentibus, ut communis mos, qui quemvis in alio territorio existentem ejus loci territorio subjicit, exceptionem pateretur in legatis, ut, qui sicut fictione quadam habentur pro personis mittentium, ita etiam fictione simili constituerentur quasi extra territorium; unde & civili jure Populi, apud quem vivunt, non tenentur.* Id ipsum agnoscit Voet ad *Tit. ff. de LL. n.* 12. qui tamen, quod mireris, ad *Tit. ff. de in jus voc. n.* 43. de foro competente legatorum ex Jure Gentium

tium non auſus eſt ſententiam ipſe ſuam dicere. Sed quid foro tuo ſubjicies non ſubditum? nulla eſſe poteſt in non ſubditum juriſdictio, ut *C. II.* jam probavi. Legatus non eſt civis noſter, non incola, non venit, ut ad nos domicilium, hoc eſt, rerum ac fortunarum ſuarum ſedem transferat, peregrinus eſt, qui apud nos moratur, ut agat rem Principis ſui. Peregrinos, qui forte apud nos ſunt, non ſubjicimus juriſdictioni noſtrae, niſi interveniente arreſto, a quo perſonas legatorum omnis Juriſprudentia excepit, ut eſt apud Peckium *de Jure ſiſtend. C. 5. n. 9.* Berlichium *Concluſ. Pract. Part. I. Concl. 75. n.* 26. & 27. Maevium *de Arreſt. C.* 8. *n.* 114. & *ſeqq.* Bort *de Arreſt. C.* 4. *n.* 17. & 18. & quos illi alios longo ordine laudant. Maevius quidem *n.* 117. arreſto exponit legatos, qui in ipſa legatione contraxerunt, ſed id ex eo, quod neſciverit diſtinguere Jus Romanum a Jure Gentium. Ex ratione igitur ſic habeamus: legatum, in cauſa civili, ita conveniendum, atque ſi ibi, ubi legatus eſt, neque eſſet, neque contraxiſſet, neque bona, tanquam legatus, haberet. Ex ratione, inquam, qua legatus ſubditus eſſe non cenſetur, ſecus atque erat in Provincialibus illis & Municipalibus Romano-

rum

rum legatis, in quibus illa ratio non valebat, neque adeo illo legatorum jure uti poterant. Non aliam enim ob causam potestati ejus, ad quem missi sunt, legati obnoxii non sunt, quam ne, dum officio funguntur, conditionem mutent, & alteri, dum alterius, & fere adversarii, vicem repraesentant, subjiciantur. Fortissima est ea ratio, & facile alias omnes, quas supra occupavi, vincit, quamvis & hae, quae suum habent pondus, non videantur vinci ab illis, quae contra adferuntur.

Verum ut, salvo Jure Gentium, nec omnes legatos, nec quibuscumque conditionibus tenemur recipere, ita nihil vetat, hanc iis legem dicere, ne recipiantur, nisi prius sese subjecerint foro nostro. Si hac lege venerint, consensisse videntur in eum, cujus alioquin jurisdictioni subjecti non sunt *l. 2. pr. ff. de Judic.* Sed si nihil convenerit, nullaque in eam rem lex sit, quid tacite inter Gentes exteras actum videatur, id est, de quo quaerimus. Et defendo, tacito consensu id actum videri, ne legati in causa civili apud nos litigare cogantur, & tandem Gentes hanc sententiam, & rationes, quibus illa nititur, palam probasse. Ut hoc sciamus, recurrendum est ad testimonia & exempla, non unius Gentis, sed plerarumque: nam

nam quamvis Lex Spartana furtum permiserit, Jure Gentium tamen prohibitum dicemus, & quamvis sacra legationum hic illic violata sint, Jure Gentium tamen ea violare nefas esse ducimus. Si testimonia audiamus, non satis olim & nunc inter ea convenit. Quid Gentilis, quid Paschalius existimaverint, supra dixi, & exhibet Zoucheus *Jur. Fecial. Part. II. Sect. 4. n. 20.* ubi & habes Grotii sententiam, Gentili & Paschalio oppositam. Quid ipse sentiat, non addit. Sed malo Grotii sententiam ipsius verbis referre. Is magni Operis *L. II. C.* 18. §. 9. ita infit: *Bona quoque legati mobilia, & quae proinde habentur personae accessio, pignoris causa, aut ad solutionem debiti, capi non posse, nec per Judiciorum ordinem, nec, quod quidam volunt, manu regia, verius est: nam omnis coactio a legato abesse debet, tam quae res ei necessarias, quam quae personam tangit, quo plena ei sit securitas. Si quid ergo debiti contraxit, &, ut fit, res soli eo loco nullas possideat, ipse compellandus erit amice, &, si detrectet, is qui misit; ita ut ad postremum usurpentur ea, qua adversus debitores, extra territorium positos, usurpari solent.* Prius dixerat de criminibus, de quibus nos postremum dicemus. De debitis nec perfecta satis est ejus sententia, nec etiam satis

tis clara, ut deinde per partes oſtendam. Satis autem ſignificat ex modo, quem praeſcribit, ſi legatus debitum ſolvere detrectet, ſe legatum in cauſa civili eximere foro ejus, apud quem degit. Non, opinor, refutabis teſtem legatum in cauſa legatorum, & ſi vel refutaveris, tantum valet Grotii auctoritas, ut hunc praeeuntem facile alii ſequantur. *De legatis ſummarum Poteſtatum*, ait Huberus *Praelect.* ad *Tit. ff. de in jus voc. Sect. de Arreſto perſon. n. 6. varie noſtro tempore diſceptatum & obſervatum; praevaluit tandem ſententia Grotii &c.* Sed & ante apud alios praevaluit. Antonius Mornacius ad *l. 2. §. 3. ff. de Judic.* eamdem ſententiam ita expreſſit: *In legatis majoribus, cujuſmodi ſunt, qui a Regibus, Ducibus & Rebuspublicis mittuntur, defendit eos uſque adeo jus Gentium, ut ſeu in civilibus negotiis, ſeu in capitalibus, judicium inviti vel ſibi vel ſuis non accipiant.* Idque ipſum exemplis Gentium illuſtrat, quae, ſi commodum eſt, ibi leges. Et Wicquefort in libello, quem inſcripſit *Memoires des Ambaſſadeurs*, & in majori Opere *de l' Ambaſſadeur* ſingulis fere paginis inculcat, legatos non uti foro ejus, apud quem degunt, tam in civilibus, quam in criminalibus. Non aeque quidem mihi probantur omnes ratio-

nes

nes, quas in hanc rem adfert, nam, verbi gratia, nihil ea ratio valet, qua toties utitur, eum qui Ecclesiae, Militiae, Academiae nomen dedit, jurisdictione ordinaria eximi, & forum proprium sortiri, id enim ex privilegio est apud unum eumdemque Principem, cui Ecclesiastici, milites, studiosi non minus sunt subditi, quam alii quicunque, sed vero hic agimus de eo, qui, cum subditus non sit, cuncta tribunalia rejicit ejus Principis, ad quem legatus est. Plus valet, quod ait majoris Operis *L. I. Sect.* 27. *p. m.* 824. pro exemptione legatorum omnes Principes censuisse, sapientes certe & prudentes, eamque sententiam rebus saepe judicatis probasse.

Sed non dicere contentus, ut dixerunt plurimi, innumera, fere dixerim, exempla adfert *d. Sect.* 27. quin & *Sect.* 28. & 29. quibus illam Gentium consensionem probet, maxime quidem in delictis, ubi major potest esse dubitatio, sed & in contractibus. Cum autem usus sit optimus, si non unicus earum rerum interpres, nescio, cur Huberus *de Jure Civit. L. III. Sect.* 4. *C.* 2. *perpetuam illam exemplorum texturam* in Wicquefortio non concoxerit. Ego in primis ejus diligentiam in recensendis non tam veteris, quam novi aevi

mo-

monumentis laudo proboque, nec tamen a me exigi velim, ut quae ipſe recenſuit, ego deſcribam, non hic meus eſt mos. Addam potius, ubi res uſu venerit, quaedam ex recentioribus Annalibus, & ex ipſis legibus, poſtea latis. Sane ipſe Huberus, quamvis & *d. C.* 2. in utramque partem diſputet, ſed iis rationibus, quas ſcire vel neſcire non multum intereſt, in eo tamen convenit, legatos Jure Gentium privilegio fori tutos eſſe. Et ſane, quod ad cauſam civilem, ubi de aere alieno, de teſtimonio dicendo, aliiſve id genus litigatur, auſim dicere, inter Europaeas Gentes nullam eſſe, utique nullam me ſcire, quae legatos ordinariae juriſdictioni ſubjicit. Idque ipſum fori privilegium eſt, cui palam teſtimonium dederunt Ordines Generales Foederati Belgii eo Edicto, quod *Cap. ſequenti* exponam.

CAP.

CAP. IX.

Annotatio ad Edictum Ordinum Generalium, quo in causa civili legatis permittitur domum revocare, & ad sententiam Grotii de eodem jure.

Illustre in primis est Edictum, quod Ordines Foederati Belgii proposuerunt 9. Sept. 1679. non ex occasione pacis Neomagensis, ut quidam fabulatur, sed ex facto, quod tunc inciderat, ut mox audies. Edixerunt autem, externorum Principum legatos, veniuntes, morantes, vel transeuntes, eorumve comites vel bona pro debito hic contracto arresto detineri non posse, idque, dum cum his contrahunt, scire & animadvertere oportere subditos suos. Verba ipsa, lingua Belgarum vernacula, exhibebo, quia hic illic interpretatione egent: *Dat de Personen, Domestiquen of goederen van uytheemsche Ambassadeurs of Ministers, hier te lande komende, residerende of passerende, ende eenige schulden contracterende, nog op hare aankomste, nog gedurende haar verblyf, nog op haar vertrek van hier, sullen mogen wer-*

den gearresteert, gedetineert of aangehouden voor eenige schulden, die sy alhier te lande souden mogen hebben gecontracteert, en dat de Ingesetenen hare onderhandelinge met de voorschr. uytheemsche Ambassadeurs en hare Domestiquen daar na konnen reguleren. Nihil ait Edictum de in jus vocatione legatorum, sed cum non agat de arresto, quod ad exsequendam rem judicatam intervenire solet, sed de eo, quo lites solemus ordiri, satis intelligimus, in jus vocatione subditis interdici, quae fit interveniente arresto, quod ad eos, qui subditi non sunt. Si legati, qui apud nos legatione funguntur, ipso jure in jus vocari poterant, ne quidem arresti mentio fuisset necessaria. Agit autem de legatis externarum Gentium, eosque vocat *Ambassadeurs of Ministers*; an de omnibus indistincte id verum sit, quocumque titulo hic morentur, postmodum videbimus. De comitibus, reliquisque legatorum hominibus, qui hic *Domestiquen* audiunt, etiam alias dicendi locus erit, in primis vero *de bonis*, quae elocutio, ut ut generalis sit, generaliter tamen, ex mente Ordinum, accipienda non est, nisi ego prolixe fallar. Deinde id privilegium tribuit Edictum legatis *veniuntibus*, *morantibus*, & *transeuntibus*. De *morantibus* non est, ut quae-

quaeratur. De *veniuntibus* quaeri posset, an nempe, si apud eum, ad quem legantur, recepti nondum sint pro legatis, jure legatorum uti possint? ex facto pendet haec quaestio, multumque in ea valet arbitrium: nam si vix advenit legatus, palam est, & antequam recipiatur, agnoscatur, pro legato esse habendum. Contra, si diutius egerit, neque etiam ut legatus, etsi legatio ei mandata sit, difficilius erit id dicere, nam possunt & privati esse externorum Principum procuratores. Ait *transeuntibus*. Benigna Ordinum erga legatos voluntas; vulgo alioquin dici solet, jus legationis non valere nisi inter utrumque Principem, qui mittit legatos, & ad quem missi sunt, caetera privatos esse. Atque ea ratione sunt, qui defendunt, Carolum V. utique jus legationis non violasse, cum duos Francisci I. Franciae Regis, legatos, per Ducatum Mediolanensem transeuntes, occidi jusserit. Probrosum id Carolo fuisse scribit Gentilis *de Legation. L. II. C.* 3. sed alia quaestio est de jure legationis, alia de jure honestatis, quamquam non etiam desint, qui negant id sciente & annuente Carolo factum. Quinimo ipsi illi Ordines Foederati Belgii, qui hic in causa civili legatos transeuntes ab arresto immunes videntur

 pro-

pronunciare, Sueciae legatum in causa criminali, in gratiam Principis Foederati, in Geldria, haud ita pridem detinuerunt, non alia ratione, quam quod codicillos suos sibi non exhibuerat. Et sane privilegia legatorum non valere, nisi apud eum, ad quem missi sunt, recte defendit Gentilis *de Legation. L. II. C.* 3. & ex eo, iisdem exemplis allatis, Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 5. & ita Recentiores plerique, vid. Zoucheum *Part. II. Sect.* 4. *n.* 18. Huberum de *J. C. L. III. Sect.* IV. *C.* 9. *n.* 20. & Wicquefortium variis locis; Antiquiores enim magis contra sentire videntur apud Bertachinum in *Repertor. V. Ambasiator.* & Antiquiores secutus videtur Kirchnerus in *Legato L. II. C.* 1. *n.* 1--28. Sed quia illa privilegia voluntatis tacitae sunt post admissum legatum, & legatum etiam repellere licet, neque legatio inter alios, quam qui misit, & ad quem mittitur, versatur, haud dubie Recentiorum sententia vera est. Et secundam hanc, quod Edictum ait de legatis *passerende*, non interpretor de legatis *transeuntibus*, sed *abeuntibus*, idque indicat ordo verborum, *komende*, *residerende*, *passerende*, ut & qui mox sequitur, in eandem sententiam, *nog op haer aankomste*, *nog gedurende haar ver-*

blyf,

blyf, nog op haar vertrek van hier. Atque ita Edictum duntaxat erit de legatis, qui hic legationem acturi ſunt, re ipſa agunt, aut egerunt, nec quicquam pugnabit cum veriori ſententia, quam uſus Populorum recepit.

Ait praeterea id Edictum, *pro debito*, HIC *contracto*, *hier te lande*, an ergo pro eo, quod alibi legatus contraxit, detineri poterit? ſic verba ea videntur velle, ſed dicendum, propoſitum eſſe id Edictum ex facto, cum Curia Holl. ſecundum eam Jurisprudentiam, quam ſupra narravi, & ſaepe eſt tuita, ſupellectilem & ſarcinas legati Regis Daniae arreſto hic incluſiſſet. Quod cauſam dediſſe Edicto memoratur *in de Hollandſche Mercur.* ad Annum 1679. *p.* 278. Ad haec dici poſſet, eſſe id Edictum conceptum de caſu magis dubio; ac ſi certum ſatis eſſet, pro debito, quod legatus ante legationem contraxit, hic conveniri vel detineri non poſſe. Exſtat etiam epiſtula Hollandiae Ordinum Anno 1642. 18. Jan. ad Curiam Hollandiae ſcripta, ne ea vellet *Proviſie van Juſtitie verleenen jegens Miniſters van Princen, hier te lande reſiderende, ten aanſien van ſchulden, buyten deſe Provincie met vrienden gemaakt.* Argumentum ejus epiſtulae exhibet *Repertorium Curiae Holl.p.* 192.

192. *B.* Ordines Hollandiae tunc videbantur adhuc uti diſtinctione Juris Romani, ſed nunc utuntur Jure Gentium, poſtquam ita edixerunt Ordines Generales d. Anno 1679. & poſtquam iidem Ordines 19. Juni. 1681. ſatis ſignificarunt, externos legatos, ratione fori, ſubditos non eſſe, ut eſt in ejus diei Decreto, quod interpretor *C. XI.*

Quia vero id Edictum 9. Sept. 1679. haud multum recedit a ſententia Grotii, quam *Capite proximo* repraeſentavi, de ea etiam nonnihil addamus. Ait ille, legati *bona mobilia* pignoris cauſa, aut ad ſolutionem debiti capi non poſſe, quia haec conſiderantur, ut perſonae acceſſiones. Et ſecundum haec Mornacius refert ad *l.* 2. §. 3. *ff. de Judic.* Regi Galliarum placuiſſe, Anno 1608. male pro locario Pariſiis Venetae Reipublicae legati mobilia fuiſſe retenta; & conſtanter ita uſu eſt ſervatum deinceps ubique Gentium. Sed forte dices, id nimium eſſe, quia ea mobilium detentio non tam fit ex cauſa perſonae, quam jure in re, quod locatori competit in invectis & illatis, quodque jus, lege quaeſitum, legatus auferre non poſſit. Sed tantum abeſt, ut nimium dicamus, ut vel *bona*, quorum meminit *d. Edictum anni* 1679. non aliter interpretemur,

mur, quam *bona mobilia*, id eſt, *utenſilia*, quemadmodum plenius dicam, ubi de bonis legatorum diſputandum erit. Haec utenſilia nego, ex Jure Gentium, pignori eſſe, vel unquam fuiſſe, quin nec capi poſſe, vel ad ordiendum judicium, vel ad ſervandum, quod nobis debetur, vel ad exſequendam rem judicatam. Et facilè adſentior Grotio, ſi de *utenſilibus* accipias, quae ipſe dixit, ea nempe pignoris cauſa capi non poſſe, *nec per judiciorum ordinem, nec manu Regia*, exploſa ſic diſtinctione, quae aliis olim, ſed ſine ratione, placuerat. De immobilibus legati minus perfecta eſt Grotii ſententia, ſed & hanc reſervabimus ſuo loco.

Poſt ait, omnem coactionem a legato abeſſe oportere, tam quod ad perſonam, quam quod ad res ei neceſſarias. Quod ut generaliter dictum, ita generaliter multoties eſt deſcriptum, nec tamen ſatis explicatum, quid, vetita coactione, vetetur. An & in jus vocatio? nam & haec fit ſine coactione & laeſione perſonae, nec amplius, ut olim, obtorto collo: ita tamen, ne poſt ſententiam perſona legati affligatur, carceri mancipetur, eique relinquatur, ne egeat? ſic Curiae Hollandiae viſum eſt Anno 1644. ut dixi *Cap. VI.* ſed ita non ſedet Grotio, neque enim in

jus vocatio inter modos eſt, quos mox creditori praeſcribit, ſi quid debiti contraxerit legatus. Primus eſt, ut, ſi res ſoli eo loco non habeat (quod nunc tranſeo) ipſe compelletur amice, quod & in aliis aliorum debitis exigendis ſervari adſolet. Secundus eſt, ut, ſi detrectet, compelletur, qui miſit, quod etiam quandoque ſervatur, & hic Anno 1721. Ordines Foederati Belgii ſervarunt in compellando Duce Holſatiae, quod ad aes alienum, quod ejus legatus in Hollandia contraxiſſe dicebatur. Sed quid debita legati ad Principem, qui miſit? nihil plane. Poteſt ea res habere utilitatem, ſi forte Princeps legatum moneat officii ſui in expungendo aere alieno, ſed ut ipſe judex ſedeat in cauſis controverſis, nemo jure poſtulaverit. Extremum remedium, quod Grotius proponit, non ſatis intelligo, quale ſit. *Ita ut*, inquit, *ad poſtremum uſurpentur ea, quae adverſus debitores, extra territorium poſitos, uſurpari ſolent.* Quae haec ſint, non exponit, nam cum nec in jus vocationem, nec detentionem, ex cauſa arreſti, intelligat, ipſe vix adſequor, quid ſibi velit, niſi id velit, quod ipſe verum puto, & *Cap. ſeq.* latius interpretor.

CAP.

CAP. X.

Ubi & quemadmodum legatus, in causa civili, sit conveniendus? & ubi Consules, *qui dicuntur?*

Si conveniri nequeat legatus apud judicem, ubi degit, interest scire, ubi conveniendus sit. Ipsum autem Principem, qui misit, ab hac inspectione arceo, nisi, si missus non esset legatus, ipse Princeps de ejus causa fuisset judicaturus; quae judicia raro ipsi Principes exercent. Caeteroquin generaliter existimo, legatum ita conveniendum, atque si ibi, ubi legatus est, neque esset, neque contraxisset, neque bona, tanquam legatus, haberet. Quia legatione domicilium non mutavit, nec forum mutasse intelligendus est, atque adeo convenietur in loco, unde in legationem profectus est, si judex ejus loci, ante profectionem, legati fuerit judex competens, vel quicunque alius ejus fuerit judex in Imperio Principis, qui legatum misit. Quod si nullibi ante profectionem habuerit vel domicilium, vel judicem, non est nisi ad supremum judicem Principis, a quo missus est, recursus. Neque legatus, ibi conven-

tus, excipiet, se Reipublicae causa abesse, atque adeo se invitum in jus vocari non posse, cum, fictione juris, habeatur pro praesente, nec ulli caeteroquin ullius judicis foro subjici possit. Quod quam inutile esset, maxime in iis, qui perpetua legatione funguntur, res ipsa loquitur. Non, inquam, excipiet legatus, nisi speciale privilegium habeat; quale Anno 1643. Ordines Generales uni legatorum suorum, quos tunc mittebant in Angliam, dederunt, ne scilicet lites inchoatas contra eum persequi liceret, sed manerent in statu, in quo erant, neve etiam novae instituerentur, quamdiu ipse abesset, & sex post reditum ejus septimanas; vid. Aitzema *L. XXIII. p. m.* 614.

Quod sic dico, legatos, dum legati sunt, forum novum non sortiri, sed servare vetus, quod ante legationem habuerunt in Imperio Principis sui, & legatorum conditio, quam supra exposui, demonstrat, & palam significarunt Ordines Generales *Decreto* 13. *Octob.* 1679. quod est in *Formulario Tom. II. C. I. p.* 19. Quaesiverat apud Ordines Generales creditrix quaedam vidua, *Consulem*, ut vocant, Ordinum Generalium, qui tunc Ulyssipone degebat, & antea Rotterdami habitarat, ubi conveniret, aut apud Curiam Hollan-

landiae, aut apud Scabinos Rotterdammenses? Ordines vero Anno 1679. 13. Oct. decreverunt, ibi convenerit, ubi conveniri posset, si adhuc Rotterdami habitaret, *dat se hem soude convenieren voor sodanigen Regter* HIER TE LANDE, *voor den welken hy soude hebben konnen werden geconvenieert, indien hy nog tot Rotterdam wonagtig was.* Creditrix, viduarum privilegio usa ex §. 8. *Formae Curiae Holl.* Consulem ad Curiam vocavit *d. Formul. Tom. I. C. I. n.* 11. Adjicitur autem in eo decreto, *hic*, *hier te Lande*, cujus, si qua sit, haec sententia est, extra has Regiones quoque conveniri posse, ubi, cum Rotterdami habitaret, non poterat, id est, in loco Consulatus Consulem posse conveniri, & in loco domicilii, ut de Senatore in *l.* 11. *ff. de Senator.* scriptum est. Nisi malimus illa, *hier te Lande*, ut supervacanea accipere, ut multa supervacanea Edictis & Decretis Ordinum solent inseri, non, ut ille dicebat, *dubitationis tollendae gratia*, sed augendae potius, & turbandae magis sententiae.

Si, ut supervacanea accipimus, sensus erit, Consules jure legatorum uti, & vetus forum servare, non constituto novo. Si, ut quid significent, sensus erit, Consules, ut ut in loco Consulatus conveni-

ri

ri possint, tamen & hic posse, quia non intelliguntur mutasse vetus forum, sed potius novum ei adjecisse. Et, si verum amamus, Consules illi non sunt nisi Mercatorum Nationis suae defensores & quandoque etiam judices, quin fere ipsi Mercatores, non missi, ut Principem suum repraesentent apud alium Principem, sed ut Principis sui subditos tueantur in iis, quae ad mercaturam pertinent, saepe & ut de iis inter eos jus dicant. Scio, Ordines Foederati Belgii quandoque Jus Gentium iis tribuisse, sed etiam Wicquefortius, acerrimus alioquin legatorum patronus, *dans ses Memoires des Ambassadeurs p.* 60. 61. & 62 & *en son Ambassadeur L. I. Sect. V. p.* 132. 133. & 134. eam Ordinum sententiam damnat, & ut aliquem his honorem haberi vult, sic negat, vel Juris Gentium esse participes, vel, quo de nunc agimus, esse exemptos jurisdictione ejus, apud quem degunt, tam in causa civili, quam criminali. Secundum haec etiam in §. 11. *Pactorum*, quae ineunte Julio Anni 1612. inter Imperatorem Turcicum & Ordines Foederati Belgii facta sunt, convenit, ne quidem Consules, eorumve bona detinerentur, sed tamen in jus vocarentur ad tribunal Imperatoris Turcici. Idemque in §. 32. *Pa-*

ctorum

ctorum inter Ordines Generales & Algerienſes convenit de Conſule, qui Algerii eſſet. Priora pacta habes *Placat. Tom. III. L. I. Tit.* 13. *n.* 36. poſteriora apud Aitzema *L. I. p. m.* 353. Vides honorem, qui Conſulibus habetur, at non uſque eo, ut plane immunes ſint ab omni juriſdictione ejus, ubi commercii promovendi cauſa haerent.

Supereſt, ut quaeramus, quomodo legatus abſens in foro, quod ſervavit, conveniendus ſit, hoc eſt, quemadmodum faciendae ſint judicii denunciationes. Et quidem ſi legatus etiam domicilium retinuerit apud Principem ſuum, quin judicium ad aedes denunciari, & dies dici poſſit, non eſt ambigendum. Si non retinuerit, in jus vocabitur, ut ſolent abſentes, per Edictum, & miſſa, quae diem dicit, epiſtula. Major difficultas eſt, quemadmodum apud nos legatus conveniri debeat, quae forma denunciationis ſervanda ſit, in his nempe, in quibus juriſdictioni noſtrae ſubeſt, ſed de eo commodius dicetur, ubi de bonis legatorum ſermo erit.

CAP.

CAP. XI.

Ubi conveniri debeat legatus, qui in loco, ubi legationem obit, habitabat, antequam legatus esset?

Magnis animis haec quaestio tractata est, praesertim a Wicquefortio, qui, ut Poëta ait, κακῆς μεμνήμενος ἄτης, omni studio contendit, subditum nostrum, dum apud nos legatione fungitur, nostra jurisdictione eximi, & concedere in jurisdictionem Principis legantis. Saepe utuntur Principes legatis exteris, quin & civibus & subditis nostris apud nosmet ipsos, nisi quod hodie Franciae Reges subditos suos, qua legatos, non amplius admittant, ut auctor est M. de Callieres *en sa Maniere de negocier avec les Souverains Chap. 6. p. 72.* Olim admiserunt,& etiamnum admittunt reliquae Gentes; in Hollandia quoque ea de re deliberaretur decretum est 3. Dec. 1638. sed nihil definitum. Nec ratio ulla est, cur subditi arceantur, nisi forte quod ad Gentes, quae prohibent subditum subditi conditionem mutare posse, si nempe largiamur, quod nos non largimur, ea conditione exui, qui, apud nos habitantes, exteri

teri Principis legationem obeunt. Satis autem apparet, de aliis legatis hanc quaestionem intelligendam non esse, quam de his, qui, si subditi nostri antea non fuissent, omnino haberent jus revocandi domum, & apparet, si id jus in criminibus aeque probandum sit, quam in contractibus, quod hic de causa civili dico, de criminali deinde esse repetendum, ut in plurimis aliis haec pari passu ambulant. Wicquefortius *en ses Memoires* variis locis, & *en son Ambassadeur L. I. Sect.* 11. magis contendit, quam probat legatum, eo ipso quod legatus sit, fieri subditum ejus qui legavit, & Principis sui forum sequi in omnibus & per omnia, damnato Decreto Ordinum Hollandiae, sine die & Consule, quod in subditis suis contradicit, & quod ipse nescio, quale sit, nisi intelligat Decretum Ordinum Foederati Belgii, de quo dixi *Cap. praeced.* vel aliud eorumdem, de quo mox dicam. Ipse non animadverto, quid ad rem, de qua agitur, pertineat apparatus ille exemplorum, quo *d. Sect.* 11. ivit probatum, Principem etiam recte mittere legatum peregrinum, vel eligere Civem nostrum, ut apud nos legatione fungatur, & minus ad rem pertinet, si, ut in plurimis exemplis est, civis noster antea civitatem & domi-

domicilium mutaverit, &, qua ſubditus, conceſſerit in Imperium ejus, qui legavit. Nos quaerimus de foro ejus, qui, cum ad nos legatur, ſubditus noſter eſt, ſive civis, ſive incola, & an hic forum novum ſortiatur, an vetus ſervet? novum ſortitur, inquit Wicquefortius, quia, ex formula jurisjurandi, novo Principi eſt obligatus, quia duorum Principum ſubditus eſſe nequit, quia inutilis eſſet Principi leganti, ſalvo priori foro, & quae aliae ſunt ratiunculae, magis adhuc leves.

Certe apud me parum illae valent, nam quicquid Jacobus Gothofredus *de Salario C. IV. n. 9.* quicquid alii contradicant, ego non video, cur quis pluribus Principibus non poſſit eſſe in ſacramento & officio, dummodo eorum rationes non pugnent, vel ſi pugnent, in his operam ſuam non praeſtet. Neque etiam video, quicquid contradicat Zoucheus *Jur. Fec. Part. II. Sect. 2. n.* 13. cur quis plurium civitatum, quarum ſingulae ſui juris ſunt, civis eſſe non poſſit. Secus utique apud Graecos caeteroſque ſe rem habuiſſe, Romanis ſolis exceptis, teſtatur Cicero *Orat. pro Balbo C.* 28. 29. & 30. Duorum Principum ſubditus ſingulis praeſtare poteſt obſequium, ſingulis tributum, & bonam fidem, &

quid

quid ultra desideramus ? quin, etiamsi quis subditus noster sit, non mox est in officio & sacramento nostro, nec etiam, dum legatur, mox ejus Principis civitatem acquirit, hoc enim est, de quo quaeritur, & quod Wicquefortius proponit, atque si controversum non esset. Principi autem potest esse utilis in mandato exequendo, quamvis foro nostro maneat subditus, modo non delinquat, nec fidem datam violet. Quotuscunque legatus apud nos agit, sine ulla ullius querimonia, non tantum sine crimine, sed & sine suspicione criminis; quotusquisque legatus est, qui fidem, pacto datam, religiosissime servat, nec, si vel subditus sit, a carcere vel judiciis sibi quicquam metuit. Ne igitur dixeris, legationem impediri, vel plane inutilem esse, ex sola subjectione; ad summum dicendum est, posse quandoque impediri, si casus incidat. Quod si metuat legatus, fragilitatis suae sibi conscius, antea civitatem mutet, vel Princeps, qui ejus opera utitur, mutare jubeat. Alioquin qui subditum nostrum eligit legatum, *non videtur hoc agere, ut hominem, sed ut officium ejus eximat*, ut recte Huberus *de Jure Civit. L. IV. Sect. 4. C. 2. n. 28.* Quod autem ille distinguat, & ajat, legatum, si in officio consideretur, non esse sub-

ditum, alias esse, verissimum quidem est, sed vix illa distinctio ullum habet pondus, cum nemo negaverit, legatum Principi leganti oportere reddere rationem legationis, bene vel male gestae, quemadmodum omnis mandatarius tenetur mandanti reddere rationem mandati, quod suscepit. Agimus de eo legato, qui subditus noster est, & extra causam legationis contraxit vel deliquit, & contra Wicquefortium defendimus, hunc, nisi palam civitatem vel domicilium mutaverit, subesse Imperio ejus, cujus antea fuit.

Wicquefortio nempe sedebat alta mente repostum, quod ipse, qui Amsterdami natus erat, Hagae habitaverat, & in fide & stipendio fuerat Ordinum Generalium, etiam postquam Ducis Luneburgensis actor esse coeperat, titulo *Residentis*, a Curia Hollandiae apprehensus, & 20. Dec. 1675. damnatus erat ad perpetuos carceres, publicatis bonis. De ipsa sententia nihil dicam, quam Curiam eum, quamvis legatum, damnasse, quod secreta Reipublicae, quae celare oportuerat, illicitis literarum commerciis revelasset. Hinc illae lachrymae, hinc jus Gentium violari acerbe questus, primum suppresso, deinde aperto nomine jura legatorum vindicavit, & post, quicquid est ejus argumenti,

menti, exposuit justo opere, cui non est aliud, quod praeferamus. Caeterum ut in sua causa judex est incompetens, sic nec rationes ejus me moverint in aliam, quam supra defendi, sententiam, legatum scilicet manere subditum, ubi ante legationem fuit, atque adeo, si contraxit aut deliquit, subesse Imperio, cujus antea suberat. His autem consequens est, nostros subditos, quamvis alterius Principis legationem accipiant, subditos nostros esse non desinere, neque forum, quo semper usi sunt, jure subterfugere. Et tantum abest, ut Wicquefortius vel ullum ullius Gentis exemplum in contrarium adferat *d. Sect.* 11. ut potius duo vel tria adduxerit, quae, quod dixi de subjectione subditi, apud nos legati, palam confirment. Prodest quoque in hanc sententiam Decretum Ordinum Generalium 13. Oct. 1679. cujus memini *Cap. praeced.* nam si legatione domicilium non mutetur, quod etiam de Consulibus ait *d.* Decretum, & de aliis legatis adhuc magis verum est, apparet, legatum ibidem loci esse conveniendum, ubi, ante legationem, domicilium habebat, hoc est, civem nostrum apud judices nostros.

Sed quid moror adferre Decretum Ordinum Generalium, factum 19. Jun. 1681.

quod rem totam abſolvit quod ad legatos in Belgio Foederato, qui antea ibi larem foverunt. Exhibet id Decretum *Formularius Tom. II. C. 25. p. m.* 299. & 300. & dignum eſt, ut memoretur. Judaeus quidam, qui Amſterdami multos annos habitarat, ibique mercaturam exercuerat, plurium creditorum debitor factus, ad Judices Amſterdammenſes in jus vocatur; damnatus exſequutioni contradicit ex Edicto Ordinum Generalium 9. Sept. 1679. ex eo enim neque ſe, neque bona ſua ob debitum, hic contractum, conveniri vel detineri poſſe, eſſe ſe legatum (*Reſidentem* vocant) Ducis Meklemburgenſis, atque ita uti poſſe jure legatorum. Creditores Ordines Generales adeunt, petuntque, Ordines declarare vellent, illud Edictum locum non habere, ubi debitum ab incolis harum Regionum, tanquam mercatoribus, aliiſve privatis, non tanquam ab externorum Principum legatis, contractum eſt; poſſe etiam, ſi quid iſtiuſmodi legatis debeatur, id compenſari cum eo, quod ipſi ex alia cauſa debent ſuis *debitoribus* (*creditoribus* dicere voluerunt, certe debuerunt.) Ordines autem Generales d. 19. Jun. 1681. decreverunt, ſi creditores probare poſſent, Judaeum illum, antequam ut legatus Ducis Megalopoli-

lopolitani ab Ordinibus Generalibus agnoſceretur & acciperetur (*erkent en aangenomen is*) Amſterdami aliquot annos habitaſſe, ibique mercaturam exercuiſſe, eo caſu illum eo Edicto 9. Sept. 1679. gaudere non poſſe, addita ratione generali: *dewyl haar Ho. Mog. geene Ingeſetenen van den Staat in qualiteit van Miniſters van eenige Coningen, Princen, of andere Potentaten erkennen en aannemen, als onder deſe expreſſe conditie, dat de ſelve daar door niet werden geeximeert van de pligten van onderdanigheid reſpectivelyk, ook ten reguarde van de juriſdictie over hare perſonen en goederen, ſoo in het crimineel, als in het civil; en dat ook ſodanige perſonen, die verſwegen ſouden mogen hebben Ingeſetenen van den Staat te ſyn, en by ſub-en obreptie ſonder eenige limitatie of conditie tot* (debet eſſe, *voor*) *Miniſters ſouden mogen weſen erkent en geadmitteert, niet konnen of vermogen te jouiſſeren van het regt van de praerogativen, die* (debet eſſe, *dat*) *alleen aan ſodanige uytheemſche Miniſters, die geen ingeſetenen van den Staat ſyn, wert geaccordeert en toegeſtaan.* Quorum ſumma huc redit, neminem ſubditum, ut legatum alterius Principis admitti, niſi ea lege, ne ſubditi conditionem exuat, etiam quod ad forum, tam in cauſa civili, quam criminali, & ſi quis legatus, ſup-

preſſa mentione ſubditi, fuerit admiſſus, hunc non uſurum jure, quod externorum Principum legatis duntaxat competit. Neſcio, id ſit jus novum, an vetus: nam cum Anno 1658. Actor Epiſcopi Monaſterienſis, qui & aliorum Principum actor fuerat, in carcerem conjectus, & ad Epiſcopi preces dimiſſus eſſet, de eo jure ne cogitatum quidem invenias, vid. Aitzema *L. XXXVIII. p. m.* 137--139. Sed non certo mihi conſtat, quod aliis videtur conſtare, hunc Actorem hic antea fuiſſe ſubditum, &, ſi fuiſſet, non una illa ſpecies me dimoverit a ſententia, quam, vel ſine auctoritate legis, veriorem & aequiorem eſſe puto.

C A P. XII.

Variae inſpectiones de foro competenti pro varia conditione legatorum.

Si Princeps ex alieno Imperio, ſed non noſtro, legatum elegerit, & ad nos miſerit, ecquod ille forum ſortietur? ejus, opinor, Principis, cujus ante legationem fuit ſubditus. Externus ille quidem legatus eſt, quod ad nos, neque adeo noſtro foro ſubjicitur, ſed ſervabit forum

vetus,

vetus, non mutato domicilio. Qui legatum eligit peregrinum, eligit induſtriam hominis, & fidem bonam in obeunda legatione, caetera hominem relinquit Principi & foro ſuo, niſi conſtet, legatum priſtinam ſubditi conditionem exuiſſe, & induiſſe novam Principis legantis.

Sed quid ſi legatus externi Principis, ratione officii, nobis ſit ſubditus, ut Charnacé & Deſtrades, ambo Regis Franciae ad Ordines Generales legati, & ambo ſub iiſdem militantes? defendit Wicquefort majoris Operis *L. I. Sect.* 11. *p.* 266. ne quidem eos judicio militari fuiſſe ſubjectos, in delictis pure militaribus. Sed ea ſententia nos non utimur. Sacramento legibus militiae obligatus eſt, quicunque militat, nec ea religione, iiſve legibus militem ſolvit ſuſcepta legatio. Plus dico; ſi miles ante ſuſceptam legationem noſtri fori homo fuerit, manet, qui fuit, etiam poſt ſuſceptam legationem, ſed ſi, dum legatus eſt, militiae noſtrae nomen dederit, foro militari erit ſubditus, in cauſa militari, in reliquis omnibus habebit jus revocandi domum. Sibi imputet Princeps, quod militem noſtrum, atque ea ratione nobis ſubditum, legatum eligat, ſin autem, patiatur nobis ſubeſſe in his, quae ad rem militarem pertinent.

De Cardinalibus, qui legati mittuntur, dubitari posset, quia ex jure Pontificio constat, hos, utique in causa criminali, nulli Principi esse subditos, ne illi quidem, qui Cardinalem legatum misit. Expedita res est, si alibi, quam apud Papam, legatus degat, tunc enim revocabit ad forum Ecclesiasticum, cui subest, sed si ad Papam legatus delinquat, si cum ipso Papa audacius agat, ut in Cardinale Borgia, Hispaniarum Regis legato, & aliis, ejusmodi exempla circumferuntur, an Papa ei judices dabit? esset hoc exemplo perniciosum, &, ut puto, contra Jus Gentium, quod legatos defendit. Et cum res incidit, inciderunt autem saepe, Pontifices a judicio abstinuerunt, ne legati officium pereat, & Principi leganti omnino fiat inutile; nequit enim Cardinalis forum mutare, ut alius legatus potest, mutata prius Civitate. Post finitam vel renunciatam legationem nihil impedit, quominus Cardinalis accusari vel damnari possit a judicibus fori sui, si non in his, quae ad legationem & exsequutionem mandati pertinent, in aliis certe, quae deliquit, etiam durante legatione.

Sed quid si dicamus, frustra de eo disputari, cum Cardinalis nunquam videatur damnari posse, utique si Jus Canonicum audia-

audiamus in *C.* 2. & 3. *Cauſ. II. Quaeſt.* 4. Ait *C.* 2. *Praeſulem*, id eſt, Cardinalem Epiſcopum, *non damnari*, *niſi cum* 72. *teſtibus*, *Presbyterum Cardinalem*, *niſi cum* 44. *teſtibus*, *Diaconum Cardinalem*, *niſi cum* 27. *teſtibus*, *atque ita porro*. quod ipſum de 72. teſtibus repetitur in *C.* 3. Si enim illi nunquam damnentur, niſi tot teſtibus convicti, de ſtupro forte vel adulterio, vel alio etiam crimine, quod palam fit, nunquam damnabuntur ex praeſcripto Canonum, nam nunquam ad delinquendum tantus populus congregari ſolet a delinquente, & raro etiam, vel nunquam tantus populus fortuito ſolet adeſſe. Peſſime ſe ex illis extricavit Gloſſa ad *d. C.* 2. & 3. & alii hanc Jurisprudentiam Eccleſiaſticam rident, etiam ideo, quod & alias Canones, praeeunte Euangelio, duobus tribuſve teſtibus ſint contenti, ut eſt in eadem *Q.* 4. *princ.* & ſaepe alibi. Riſit ſane eam juriſprudentiam Matthaeus *de Crimin. ad L. XLVIII. ff. Tit.* 15. *C.* 3. *n.* 7. refutato omni ejus juris colore, ab aliis praetexto, riſit Wiſſembachius *Contradict. Juris Canon. n.* 55. & quidni & nos rideamus, ſi ea ſit horum Capitum ſententia, quam vulgo eſſe credunt. Sed, quantum in nobis eſt, Juris Pontificii auctoritatem & dignitatem abſolvamus a deridiculo, &

per *testes* potius intelligamus ipsos *judices*, qui delictum esse videri, testantes condemnant, testantes, inquam, & sententiae subscribentes, ut vulgo fieri adsolet. Ita esse interpretandos *testes*, ipsa Capitulorum verba significant, nam postquam *C.* 2. dixerit, Praesulem non damnari, nisi 72. testibus, mox addit, *nec Praesul summus a quoquam* JUDICABITUR, neque adeo vel a 72. judicibus, & apertius *C.* 3. *probata sententia per* 72. *testes*, & de iisdem, *si inter eos, quos damnandos esse dixerint homines, fuerit Episcopus --- nullus super illum definitivam praesumat dare sententiam &c.* Est hoc judicum, qui sententiam, non eorum, qui testimonium dicunt. Capituli secundi sententia quoque expressa est *Capitul. Caroli M. L. I. C.* 139. nisi quod testium numerus variet in omnibus aliis, qui praeter Praesulem enumerantur, & Cujacius *L. XVII. Observ.* 9. quamquam nonnihil obscurus, quod in Capitulari Caroli Magni legitur, ad ipsos judices videtur transferre, utique in exauguratione Episcopi 72. judices desiderat, quod judicium 70. Episcoporum appellatur numero rotundo, ut 70. Interpretes dicimus, & 70. Seniores Synedrii Judaici, ad cujus Synedrii exemplum forte hoc judicium ex tot judicibus compositum fuit. Chronopium

nopium quemdam 70. Episcoporum judicio damnatum refert *l.* 20. *C. Theod. Quorum appell. non recip.* & Jacobus Gothofredus ad *d. l.* 20. memorat, cautum fuisse Synodo Romana, & Epistola Nicolai, *ne Episcopus nisi sub conspectu* 72. *testium damnaretur.* Ad judices id pertinere ex actis Marcellini Papae constat, ut qui *a libra occidua*, id est, 72. Episcopis est damnatus. Ipsa acta, & alia, quae huc pertinent, habes apud Gothofredum & Cujacium *d. locis.* Si plura desideras *de libra occidua*, & 72. judicibus, & de ratione hujus appellationis, satisfacere poterunt Josephus Scaliger *de Re nummaria p.* 65. & *Scaligerian. II.* in V. *Occidua*, & ipse ille Jacobus Gothofredus *de Mutat. & augm. monet. aur. p.* 11. & 12. In antiquis etiam Hollandorum legibus judices vocantur *getuigen* en *tuigen*, & inde judicium septemvirale, *Seventuig*, quo de est Philippi Burgundi lex, Anno 1447. 9. Aug. Hollandis data, *in de Handvesten van Monnikendam p. m.* 28. & 29. Digressionis, opinor, veniam impetrabit occasio & dignitas argumenti.

CAP.

CAP. XIII.

An domum revocent omnes legati, cujuscunque dignationis?

EX ſolis legatorum titulis, quibus vulgo appellantur & diſtinguuntur, hanc quaeſtionem finiendam non putaverim. Legatos dicimus generali verbo, ut *Afgeſanten* en *Miniſters*, ſpeciali vero *Ambaſſadeurs*, *Envoyés*, *Reſidenten*, *Nuncii* vel *Internuncii*, *Agenten*, *Gedeputeerde*, *Commiſſariſſen*, atque illi omnes vel ordinarii vel extraordinarii. *Envoyés* olim minus frequentabantur, hodie magis; *Reſidenten* olim magis, hodie minus; *Agenten* aeque nunc, ac olim, ſed olim dignius habiti, quam nunc. Fere ad ſolemnia legationum hae appellationes pertinent; unde, cum Belgae Foederati ſaepe uſi ſint *extraordinaris Gedeputeerde*, minus nota aliis Gentibus voce, ſaepe quaeſitum eſt, quibus ſolemnibus ſalutandi eſſent ac recipiendi. Ut nominibus differant, rem ipſam non differunt, ut *Cap. I.* dicebam; quodcunque nomen Principi placuerit adſcribere mandato, omnino perinde eſt quod ad jus legationis. Veriſſime dixit Wicquefortius *en ſon Ambaſſadeur L. I. Sect. 5.* ex mandato pendere omnem

omnem ejus rei inſpectionem, & inde aeſtimandum, iis, de quibus agitur, privilegia legatorum competant, nec ne: nam quod Curia Hollandiae dicebat annis 1644. & 1659. ſolos legatos, qui *Ambaſſadeurs* vocantur, & majoris commatis ſunt, uti privilegio juris Gentium, & legatorum habere praerogativas, nec rationem habet, nec auctoritatem ullam. Sed id jam occupavi *d. C. I.* Quin *Ambaſſadeurs*, *Envoyés* & *Reſidenten*, quod ad forum attinet, eodem jure habeantur, & ſemper fuerint habiti, praeter Curiam, neſcio, an quisquam alius dubitaverit unquam. In Epiſtula Curiae, ad Ordines Hollandiae miſſa 1644. ait, ſe τοῖς *Reſidenten* non largiri legatorum privilegia, & anno 1659. aperte negavit. Atque hinc, cum Luſitaniae Rex Alphonſus VI. Reſidenti ſuo apud Ordines Generales Didaco Lupo d'Ulloa nihil pecuniarum mitteret pro exſolvendo aere alieno, quod Hagae contraxerat, anno 1666. utenſilia ejus, auctoritate judicis, pignori capta & diſtracta ſunt, vid. Aitzema *L. XLVI. p. m.* 919. Idemque cum anno 1668. in Luſitaniam ire conſtituiſſet ad componenda ea, de quibus Luſitani & Ordines Generales inter ſe diſputabant, a creditoribus auctoritate Curiae Hollandiae arreſto detentus eſt, primum domi ſuae,
dein-

deinde *in de Castelenye*, & 26. Apr. 1668. *op de Poort*, & quidem *op de gemeene Gyſel-kamer*, poſtea tamen ſeparatim, in eodem carcere. Luſitanus legatus apud Ordines Generales petiit, permitteretur Reſidenti iter ſuum perficere. Ordines Generales eam rem Ordinibus Hollandiae commiſerunt, hi Curiae ſuae, ubi allegatum legatorum privilegium nihil profuit. Ulloae cauſam deteriorem facere videbatur, quod argenteam ſupellectilem, heri emptam, hodie pignori poneret, ut praeſentem pecuniam haberet, Aitzema *L. XLVIII. p. m.* 1042. 1043. *&* 1059. quaſi ſcilicet improbus eſt, qui mutuum ſumit, mox expenſurus, nec reſtituturus. Ex cuſtodia autem dimiſſus non eſt, niſi 1. Jul. 1669. poſtquam cum creditoribus ſuis tranſegiſſet, ut lego *in de Hollandſche Mercur. anni* 1669. *p.* 122. Sed haec omnia nullo jure, &, ut mihi videtur, contra Jus Gentium, etiamſi improbitas acceſſerit. Anno 1657. Reſidens Brandeburgicus in Anglia ob debitum arreſto detentus, ſed, ut vitio detentus, dimiſſus eſt, contra detentis, qui ipſum detinuerant, creditoribus & Officialibus; vid. Aitzema *L. XXXVII. p. m.* 997. *&* *L. XXXIX. p. m.* 655. & hoc juſtum eſt.

De Actoribus, qui *Agenten* vocantur, plus

plus dubitatur, & hodie quidem magis, quam olim, quia, ut dixi, olim dignius habebantur. Legatis, quod ad tuitionem publicam, eos annumerat Edictum Ordinum Hollandiae 29. Mart. 1651. Actor Regis Marocani Anno 1633. ad Curiam Hollandiae in jus vocatus, praeſcriptione fori ſe defendit, Curia quidem praeſcritionem rejecit, ſed Senatus Supremus, cum appellatum eſt, admiſit, reſciſſa Curiae ſententia, 5. Jul. 1633. nec dubitandum, quin recte admiſerit, ſi, ut narrat Aitzema *L. XXIV. p. m.* 800. Ordines Foederati Belgii illi Actori conceſſerint jura legatorum, quod tamen ex Actis Supremi Senatus ipſe non comperi, &, ſi quid ejuſmodi accidiſſet, non video, qua ratione quidam Senatores contra ſententiam reſpondiſſent, & qua ratione alii Ordines Generales adeundos eſſe cenſuiſſent, quo illi ſententiam ſuam de privilegiis hujus Actoris explicare vellent. quod utrumque mihi conſtitit ex Actis Senatus. Rurſus, ut cauſae civili criminalem invitus quoque miſceam, Actor Epiſcopi Monaſterienſis, qui Ordinum Generalium juratum Amanuenſem, ad ſecreta Ordinum eliminanda, corrupiſſe dicebatur, cuſtodia quidem detentus, ſed repetente Epiſcopo, ſuumque legatum eſſe aſſerente, dimiſſus

eſt

est Anno 1658. ut ad finem *Cap. XI.* alia occasione monui. Ad privilegia legatorum unice provocabat Episcopus; & sane jura Actorum tunc erant prolixiora, & latior eorum potestas, sicut etiam Principem repraesentarent, non minus atque alii legati. Deinde fere obtinuit, ut illi Actores non essent nisi privati Principum procuratores, cum mandato ad certas res, neque adeo haberentur jure legatorum, quemadmodum nec hodie habentur tot tantique fungi & stipites, qui emendicato hoc titulo superbiunt. Plerique etiam eorum sunt subditi ejus, apud quem res alterius Principis agunt, nec admittuntur, nisi ea lege, ut subditi conditionem non exuant. Si tamen Princeps hodie vel Actorem leget, sed addat codicillos adeo prolixos, ut cuicunque legato conveniant, minus augustum nomen, si me audias, Actorem a jure legatorum non excluderet.

Idem repetitum esto de his, qui *Commissarissen* audiunt. Imperator Germanorum, hoc titulo, saepe legatos mittit, plenissima potestate praeditos, de quibus nefas esset dubitare, an jure Gentium habendi essent. Alii, hoc titulo, mittuntur ad exsequendam rem singularem, sibi mandatam, neque hi utuntur jure lega-

torum.

torum. Ordines Generales Anno 1629. Rotterdami arresto detinuerunt ejusmodi *Commissaris* Regis Anglici, neque dimiserunt, nisi postquam satisfecisset debito. Rem narrat Aitzema *L. IX. p.* 934. & 935.

Inter Scribam legationis & Scribam legati scio distingui, sed an quod ad forum distinguendum sit, nondum potui animadvertere. Uterque domum revocat, ille forte jure suo, hic qua comes legati. Scriba legationis Venetae Amsterdami navim conduxerat, qua milites in Cretam, jam diu magnis viribus a Turcis oppugnatam, transveherentur. Deinde placuit, milites non mitti. Contractui nondum subscripserat Scriba, neque, ut convenisse ajebat, adhuc erat versus in linguam Italicam; negat igitur, se domino Navis teneri. Hic eum vocat ad Curiam Hollandiae, & arresto detinet *in de Castelenye*, unde, causa per aliquot dies cognita, Curia Hollandiae 9. Nov. 1668. eum non dimisit, nisi postquam cautionem praestitisset, ut habet Aitzema in Annalibus *L. XLVIII. p.m.* 557. sed nec in eo Curiam auctorem sequar.

Forum contractus & criminis adeo conjunctum est, ut, dum hic ago de minoribus legatis, promiscue notem, quae pro-

miſcue occurrunt. Cromwellus, Angliae Protector, Advocatum quemdam Hagae Batavorum conſtituerat, ut Anglicae Nationis, hic mercaturam exercentis, Advocatus ſive Conſul eſſet. Hunc Ordines Generales admiſerunt, ſic tamen; ut, ubicunque ageret, ordini judiciorum pareret, neque ullam prae reliquis Advocatis praerogativam haberet, Aitzema *L. XXXVIII. p. m.* 261. Cum ille Advocatus noctu quemdam aggreſſus eſſet, & vulneraſſet, a Curia Hollandiae in carcerem conjectus eſt; intercedit pro eo Angliae legatus, & defendit, etiam hunc Jure Gentium tutum eſſe oportere. Contradicit Curia, nam legatorum privilegium non tueri niſi τ8ς *Ambaſſadeurs*, non reliquos minores legatos, quin hunc non eſſe admiſſum, quam ne praerogativam haberet prae aliis Advocatis, ut haec refert Aitzema *d. loc.* & *L. XXXIX. p. m.* 679. & 680. Ordines tamen Generales petierunt 23. Jun. 1659. Curia hominem dimittere vellet; at illa non paruit, quinimo 1. Jul. 1659. (*Hollandſche Mercur. Anni* 1659. *p.* 74. & 75.) damnavit in multam 1000. florenorum & ſexennale exilium. Sed tandem Ordines Hollandiae ſententiam exſequi vetuere, ad Ordinum Generalium & legati Anglici petitionem,
De-

Decreto eam in rem facto 12. Jul. 1659. (*Hollandsche Mercur. p.* 75.) & sic dimissus est, Aitzema *d. L. XXXIX. p. m.* 682. Jure, an injuria, quaeritur? jure, inquit Aitzema *d. p.* 682. quamvis nec rationes Imperii, distinctas a rationibus juris, hic subesse negaverit; injuria, inquit Wicquefort *dans ses Memoires p.* 58. 59. & 60. & sane ejus rationes facile vincunt, quamquam non omnes, nam in facto hic illic erravit; & quod ille ait, Curiam existimasse, Jus Gentium cessare in legato delinquente, solis vulgi sermonibus adscribit Aitzema *d. p.* 679. Ipse addo, Advocatum, qui hic ante habitaverat, forum mutasse non censeri, quamvis id specialiter cautum non esset, ut tamen hic erat, & quam conditionem nunquam revocarunt Ordines, etiam post exhibitum denuo titulum, & alteram admissionem, cujus meminit ipse ille Aitzema *d. p.* 682.

CAP. XIV.

De Legato Mercatore.

Quamvis Paulus in *l.* 8. §. *ult. ff. de Legation.* responderit, *eum, qui legatione fungitur, neque alienis, neque propriis ne-*

gotiis se interponere debere; & quamvis id rationem habeat summam, utrumque tamen non servatur. Bertachinus in *Repertor. V. Ambasiator n.* 8. jure quidem putat, legatum non posse alia curare, quam quae mandavit, qui eum misit, sed, inquit, *hodie non servatur*, nec adhuc aliter sapiunt legati, nec spes est resipiscendi, quamdiu amor sui plus valet, quam amor Principis. Vacant igitur Principi, vacant amicis, vacant sibi, & facile patior legatos etiam res suas agere, dummodo Principis sui agant primo loco. Legatum mercatorem praescripsimus *huic Capiti*, quia quaestus legatorum ex mercatura nunc multo est uberrimus ex non solutis vectigalibus mercium, quas in usum suum sibi necessarias fingunt, at mox divendunt. Verum haec mittamus, & quaeramus potius, an legatus, qui mercaturam exercuit, & in eam rem contraxit cum subditis nostris, quod ad eos contractus, possit etiam domum revocare. Incidit ea res Anno 1720. & 1721. & mihi hujus libelli scribendi occasionem praebuit, nam vix ulli erant, qui non de hoc argumento sermones caedebant, & pro ingenio quique suo judicabant. Cum Anno 1720. immodice ferveret studium aliquod mercaturae, quod ne hic, vel alibi unquam

unquam ferbuiſſet, ipſius mercaturae intererat, legatus Ducis Holſatiae Haga Amſterdamum ſe confert, & ſtrenue mercatorem agit. Plurium debitor factus Hagam revertitur; ſed & plures Curiam Hollandiae adeunt, & impetrant Mandatum arreſti & in jus vocationis. Curia arreſtum fuerat largita, quod ad omnia, quae legatus ſub ſuo Imperio habebat, & creditores reperire poterant, exceptis tamen utenſilibus, & reliquo legationis apparatu, & citaverat legatum, primum ad aedes, ſed, cum judicio non adeſſet, iterum, non ad aedes, at per Edictum, correcto ſic, ut videbatur, errore primae denunciationis. Queritur ille 16. Dec. 1720. ad Ordines Generales de violato Jure Gentium. Cumque ea res pertineret ad Curiam Hollandiae, Hollandiae Ordines 9. Jan. 1721. ejus ſententiam rogant, quam ipſa Ordinibus exponit 21. Jan. 1721. grandi Epiſtula, qua de foro legatorum ita diſputat, ut non tantum Mandata ſua, de quibus unice querebatur, defendat, ſed & alia addat, de quibus meretur deſpici. Ipſi Ordines, cum Foederati Belgii, tum Hollandiae ea de re adhuc deliberant, incertum, quid decreturi ſint.

Defungebatur, ut ego quidem arbitror, Curia, ſi probaſſet, bona legati, juriſ-

dictioni suae subdita, quae ad exercendam legationem non pertinent, a se arresto detineri, & per ea legatum in jus vocari posse, denunciationem quoque judicii recte fieri ad aedes legati, ut prima denunciatio facta fuerat. Utroque probato, nihil ultra probandum erat, & utrumque ego facile largior, ut dicam, ubi de bonis legatorum dicetur. Neutrum tamen probavit Curia, quin vel de eo nihil quicquam in illa Epistula, sed ulterius progressa de foro legatorum ita rescripsit, atque si in his solis, quae qua legati egerunt & contraxerunt, jus revocandi dominum haberent, atque si Edictum Ordinum Foederati Belgii 9. Sept. 1679. duntaxat pertineret ad aes alienum, quod legatus conflavit ad exhibendam familiam, & tuendam dignitatem legationis suae, non vero ad id, quod, qua mercator, debet aliis mercatoribus, & addit, nisi id dicamus, legatum alios posse convenire, ab aliis conveniri non posse, quin ipsos Principes, dum contrahunt, haberi privatorum loco. Exstare etiam exempla, quae probant, legatos in causa civili, quae ad legationem non pertinebat, fuisse damnatos, & se etiam 10. Nov. 1710. damnasse legatum quemdam, foro suo non contradicentem, ad extradendam cautionem con-

contra Ordines, quam ipſe poſſidebat, & alius vindicabat. Addit Curia & alia ad defendendum forum ſuum, quae in illa ſpecie militabant contra legatum, quod ſcilicet actione quadam, de qua litigandum erat, ei ceſſerant alii, cives & ſubditi noſtri, & quod ipſe privilegio fori renunciaverat.

De his, quae ſpecialia erant in eo facto, nihil dicam, maxime cum ea quaeſtio, an legatus fori privilegio poſſit renunciare, alibi operam noſtram occupabit. Ne quidem quaeram, an non ille legatus, qui & proxime ante legationem plurimos annos Hagae fuerat commoratus, ad Curiam vocari potuiſſet, etiam poſt legationem, ut ante legationem poterat, ex Edicto Ordinum Generalium 19. Jun. 1681. quod exhibui *Cap. XI.* & cujus Curia non meminit. Oſtendam potius, in legato mercatore, quod ad forum, non aliud ſtatuendum videri, quam in alio quovis, qui aes alienum, ex quacunque cauſa contractum, non exſolvit. Quod Curia ait, legatos foro noſtro in his duntaxat non ſubeſſe, quae, ut legati egerunt & contraxerunt, deſumptum eſt ex Diſputatione quorumdam apud Bort *de Arreſtis C. IV. n.* 13. & ex epiſtula Curiae ad Ordines Hollandiae in cauſa legati Suecici

19. Dec. 1644. *ibidem n.* 14. Sed adeo id Juri Gentium adverſatur, ut duo duntaxat exempla repererim, quibus vel in Imperio Turcico, extra cauſam legationis, legati in cauſa civili & pecuniaria reſpondere apud Judices coacti ſint, non ſine indignatione ipſius Praefecti Praetorio, qui ibi erat, & haec deteſtabatur. Ipſos Principes contrahentes obligari, quod eſt ex eadem Diſputatione apud Bort *d. n.* 13. & ex eadem Epiſtula *d. n.* 14. veriſſimum quidem eſt, ſed alieniſſimum ab hoc argumento, nam & legati contrahentes obligantur, nec de eo quaerimus, at ubi ex contractu conveniri debeant. Quod autem Curia d. Edictum 9. Sept. 1679. reſtringat ad aes alienum, quo ſe ſuoſque exhibeat legatus, contractum, non animadverto, quemadmodum Edicto, generaliter concepto, convenire poſſit, & quemadmodum ei, quod ibi dicitur *de legatis tranſeuntibus*, in quibus id vix obtinet. Denique ratio, quae Ordinibus hanc legem perſuaſit, eadem eſt in quocunque legati debito, cum non tam legati, quam ipſius Principis cauſa agatur. Rationes & conſenſum Gentium ſupra expedivi *C. VII.* & *VIII.* & ſimul refutavi rationem plebejam de ſublato uſu fori mutui ex cauſa unius ejuſdemque negotii. Nec move-

veret, etiamſi Curia aliter judicaſſet d. 10. Nov. 1710. quamquam, ut ipſa explicat, ſic judicaverit in actione in rem, quam legatum pati oportere extra omnem controverſiam eſſe Curia ad Ordines reſcripſit d. 19. Dec. 1644. & ipſe poſtea obſervabo.

Niſi igitur arreſtum rei alicujus interveniat, quo juriſdictio nitatur, ut intervenire poſſe deinde dicam, nihil proderunt illae rationes. Ex Jure Romano velim in hanc rem obſervari *l. 4. C. de Commerc. & mercator.* negat illa, Romanis Perſiſve ultra quaedam loca, ibidem expreſſa, mercaturam facere licere, *exceptis videlicet his, qui legatorum Perſarum quolibet tempore ad noſtram Clementiam mittendorum iter comitati, merces duxerint commutandas: quibus humanitatis & legationis intuitu extra praefinita etiam loca mercandi copiam non negamus.* Agit de comitibus legatorum, qui eodem jure cenſentur, quo ipſi legati; his legationis intuitu permittit etiam ultra ea loca commercia ſua promovere, ſed audi, quid addat: *niſi ſub ſpecie legationis diutius in qualibet Provincia reſidentes, nec legati reditum ad propria comitentur. Hos enim mercaturae inſiſtentes non immerito una cum his, cum quibus contraxerint ſeu reſederint, poena hujus ſanctionis perſequetur.*

Poſtremus Verſiculus videbatur indicare, comites mercatores non diſtingui a reliquis mercatoribus, ſed eamdem utroſque ejus legis poenam manere. Et quidni idem dicemus in cauſa fori? Idem dicerem, ſi ageretur de comitibus, de quibus ibi ſermo eſt, de his nempe, qui ſub ſpecie legationis apud nos haerent, *nec legati reditum ad propria comitantur*, hoc eſt, qui abeuntem legatum ſequuti non ſunt. Omnis legatio olim extra ordinem decreta & peracto negotio exſtincta fuit. Perſae legati redeunt ad ſuos, comites, ut rem faciant, in Provinciis haerent, mercaturae ſtudentes, quaeſitum eſt, an & illi uterentur privilegio illius Conſtitutionis? negant Imperatores, & recte negant, quia exſtincta legatione etiam privilegia legatorum & comitum exſtinguuntur. Videri tamen poſſet ἐν πλάτει id eſſe accipiendum, neque ita, ut, ſi hodie legatus proficiſcatur, poſtridie comites privilegiis cadant, ſed, ut ait Lex, *diutius reſidentes* & *mercaturae inſiſtentes*. Anno 1689. legati Anglici uxoris, quae maritum ſequutura nondum abierat, bona hic arreſto detenta ſunt, idque, illa nequicquam reluctante, probatum, vid. *Hollandſche Mercur. anni* 1689. *p.* 272. quia, ut ibi additur, Ordines jam ante ei legationi

tioni obnunciaverant. Sed nihilominus displiceret ea festinatio in uxore, quae remanserat ad exsolvendum mariti sui aes alienum & confestim erat discessura. Utile est in hanc rem expendisse *l.* 19. §. 2. *ff. de Judic.*

In Foederato Belgio etiamsi legatus mercaturam in loco legationis exerceat, non tamen ideo & ibi conveniri posse, persuasissimum habeo ex eo ejus Ordinum Decreto, quod recitavi *Cap. XI.* Petierant scilicet Amsterdammenses creditores, ne legatorum privilegio uterentur, qui subditi & incolae essent, & tanquam Mercatores contraxissent. Ordines respondent, subditos & incolas, ut ut legationem susceperint, jure legatorum non usuros, de mercatura parum soliciti. Non ajunt, si quis hanc exerceat, privilegium fori non habiturum, qua de re etiam aditi erant, sed si quis subditus & incola fuerit, non gavisurum eo privilegio. Id Decretum etiam silentio praetermisit Curia in sua Epistula, & tamen id liquido probat, quamvis mercatura ad legationem non faciat, ut nec faciunt mille causarum figurae, ex quibus obligationes & actiones nascuntur, in omnibus illis, id est, in quacunque causa civili, legatum externi Principis recte domum revocare.

CAP.

C A P. XV.

De Comitibus Legatorum.

Qui legatos comitantur, iisque ab officio sunt, vocantur *comites*, ut scribae, medici, aruspices, & reliqui, quos recenset Tullius *Orat.* 3. *in Verr.* Hi pari, quo legati, jure censeri videntur in *l.* 7. *ff. ad L. Jul. de vi publ.* & passim, non tantum legatorum, sed & omnium Magistratuum comites, eodem cum his privilegio uti Gentilis probavit *de Legation. L. II. C.* 15. Certe quod ad legatorum comites id ubique moribus receptum fertur, vid. Huberum *de Jure Civit. L. III. Sect.* IV. *C.* 2. *n.* 30 Et Hollandiae Ordines in lege, quam de tuitione legatorum edixerunt 29. Mart. 1651. etiam eorum comites complexi sunt, quodque de legatis in Edicto Ordinum Generalium 9. Sept. 1679. statutum est, etiam de comitibus eorum (*domestiquen*) statuitur, ne scilicet pro debito hic contracto detineri possent. Servi in delictis jure Romano sequebantur legatorum conditionem, hoc est, si in legatione delinquebant, cogebantur judicium Romae pati *l.* 24. §. 1. *ff. de Judic.* Ex con-

consuetudine, quae nunc vicit inter Gentes, veri legati, non Provinciales & Municipales, quales fere Romae, domum revocant, tam in contractibus, quam delictis. Igitur in utrisque etiam domum revocabunt comites, sive majores, sive minores, nam & lixae, scoparii, stabularii sequuntur forum legati; ut quicunque famulus sequitur forum heri sui. Sed cum his non convenit; quod Curia Hollandiae edixit 25. Oct. 1644. (*Placat. I. I.* 22. 1.) vetat scilicet eos, qui a comitibus legatorum se laesos esse putaverint, ad legatorum aedes concursum, turbam, vim facere, *sed si quis ab his sibi injuriam esse factam existimaverit, eos conveniret apud Curiam Hollandiae, in gevalle iemand soude meenen of sustineren door de Domestique Dienaars van Ambassadeurs eenig sints verongelykt te wesen, dat de selve gehouden sal syn dienaangaande hem te addresseren aan den Hove, en aldaar te requireren regt en justitie, als na behoren.* Secundum haec, quum Anno 1665, ageretur de puniendo comite, quem hic se assumpsisse dicebat legatus Anglicus, nostri fori hominem esse responsum est apud Aitzema *L. XLVI. p.m.* 165. 166. & 167. quamquam non satis ibi constaret, an in officio legati Anglici, an vero Principis Orangii esset.

Sed,

Sed, quicquid ejus rei ſit, Juriſprudentia Curiae non convenit Juriſprudentiae Gentium, nec in hanc rem exemplum ſufficeret, litem quod lite reſolvit. Non magis id probarem, quam aliud apud Gentilem *de Jure Belli L. II.* & Bodinum *de Republ. L. I. C. 5.* quo ſervus legati Hiſpaniarum Regis in Gallia liber judicatus eſt; quam Senatus Pariſienſis ſententiam merito quoque damnat Kirchnerus in *Legato L. II. C. I. n.* 233. Omnes legatorum homines paris ſunt, cujus legati, conditionis, tam quod ad leges, quam quod ad forum, exempti Imperio ejus, apud quem degunt. Et niſi exemptos dicas, inutilis eſt diſputatio inter Auctores Juris Publici, utrum ipſi legato, an Principi, qui miſit, juriſdictio competat in familiam legati? ſibi arrogavit Sueciae legatus Hagae Anno 1644. negavit Curia Hollandiae, niſi dediſſet Regina, & permiſiſſent Ordines, ut eſt in Aitzema *L. XXIV. p. m.* 791. & 792. & in Epiſtula apud Bort *de Arreſtis C. IV. n.* 14. Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 8. id pendere exiſtimat ex conceſſione ejus, apud quem legatus agit, quod non invitus conceſſerim, ubi de poena publice infligenda ſermo eſt, vel de poena capitali, quam per ſuos privatim infligeret legatus, exem-

exemplo enim grave eſt, in alterius Imperio jura Majeſtatis exercere. Unde & *Cap. III.* obſervavimus, quam aegre id tulerint Franci in Regina Sueciae, apud ſe degente. Modicam autem coërcitionem legato non denegamus, ut, ad exemplum cujuſque patrisfamilias, non denegavit Huberus *de Jure Civit. L. III. Sect.* IV. *C.* 2. *n.* 30. eaque cuivis docenti in diſcipulum eſt conceſſa *l.* 5. §. *ult. ff. ad L. Aquil.* Sed quemadmodum in criminibus conſuetudo hanc rem finiverit, deinde dicemus. De jurisdictione civili ſi quaeratur, ego in totum a Grotio, & ex parte a Curia receſſerim, nam cum obtinere videatur, juriſdictionem civilem, quod ad exteros, etiam in alterius Imperio recte exerceri poſſe, ut quotidie exercent Conſules quod ad homines ſuae Nationis, inter ſe litigantes, ipſe putem, ubi de familia legati agitur, id non pendere a conceſſione ejus, apud quem agit legatus, ſed ejus, qui miſit, quia legatus ejuſque familia non ſunt ejus, apud quem agunt, ſubditi, at ejus, qui miſit: is igitur eſt, & is ſolus, qui in eos juriſdictionem dare poteſt. Quare ſi, qui miſit, dedit, recte exercet, quia id nihil ad eum, apud quem agit, quique adeo non magis eam juriſdictionem in ſubditos

non

non ſuos impedire poterit, quam prohibere, ne legati exſequantur reliqua Principum ſuorum mandata, quae ad ſe nihil quicquam pertinent.

Sed quid ſi legatus ſubditos noſtros ſibi comites & famulos adſciverit, ut ſaepe ſolet fieri, an adhuc dicemus, eos forum legati ſortiri, an vero noſtro foro ſubjectos manere? Ipſos legatos ſupra dicebamus forum non mutare, ſi ante legationem ſubditi noſtri fuiſſent, multo magis igitur id de eorum Officio videbatur dicendum. Sed vero ut contra ſtatuamus, exigit Familiae conditio, quae haec eſt, ut omnes, quae ad eam pertinent, ſubjiciantur foro patrisfamilias, atque adeo ut famulus, quot heros diverſi fori fuerit nactus, totidem ipſe foris ſubjiciatur. Senatoris famulus forum Senatoris ſequitur. Cum Magiſtratus Haganus famulum Senatoris ad ſe in jus vocaſſet, ei, qui Supremae Curiae res judicatas conſcripſit, *Deciſ.* 117. in mentem venit, laeſae Majeſtatis crimen a Magiſtratu eſſe commiſſum ex *l.* 3. *ff. ad L. Jul. Majeſt.* ac ſi privatus pro poteſtate Magiſtratuve quid ſciens dolo malo geſſiſſet. Quod eſt Jus Civile calumniari, non ſine magna ineptia. Majeſtatis crimen committi, ſi quis ad forum non competens vocetur, inauditum prorſus

eſt.

eſt. Ne dicam, cauſam fori competentis ibi potuiſſe eſſe dubiam; ſed hoc jam non agimus. Quamvis igitur, ut dixi, ſubditus noſter fuerit, qui nunc eſt in officio legati, a ſubjectione noſtra eximetur, & tranſibit in forum legati. Homo Eccleſiaſticus, Sylvae Ducis natus, Thuano, legato Franciae erat a Divinis; cum legatus jam in Franciam receſſiſſet, & ille, tanquam legati *Domeſticus* (ut vocant) in Ordinum Generalium Imperio haereret, & rem divinam ageret, Anno 1661. apprehenſus fuit, ſed ad legati petitionem dimiſſus, vid. Aitzema *L. XLI. p. m.* 31. & 32. Et tamen ibi exſtinctam legationem poſſes arguere, utique finitum, quod ad legatum, officium hominis, qui nunc alia agebat in Imperio Ordinum. Nihilominus vix ſibi temperavit Rex Franciae, quin, ut Aitzema narrat, ipſa relaxatione non contentus, durius quid decerneret.

Wicquefort *en ſon Ambaſſadeur L. I. Sect.* 28. *p.* 890. Principem, qui ſubditos ſuos permittit in legati officio eſſe, eo ipſo ait permittere, ut alterius juriſdictioni ſubſint, & id probo. Sed tota illa *Sectio* 28. potiſſimum agit de re criminali, de qua ipſe dicam peculiari loco.

Uxores cum maxime inter legatorum co-

mites numerandae. De uxore ſecum dudenda egit Zoucheus *Jur. Fec. inter Gent. Part. II. Sect.* 4. *n.* 11. de quo vide & *l.* 4. §. 2. *ff. de offic. Proconſ. & leg.* In perpetuis illis & exploratoriis legationibus, quales fere nunc ſunt, uſu obtinuit, ut legati mariti uxores ſuas apud ſe habeant. Cum Philippi IV. Hiſpaniarum Regis ad Ordines Generales legatus ordinarius, ipſe Belga, cum uxore ſua Anno 1649. huc veniſſet, Francicus legatus *Hermaphroditicam* eſſe *legationem* inepte cavillatus eſt apud Aitzema *L. XXIX. p. m.* 724. aliquo enim legationis officio functam eam mulierem, ne calumniari quidem potuit. In Gallia uxores legatorum venientes & abeuntes apud ipſum Regem, honoris cauſa, audiuntur. Sed ſunt, ut dixi, inter comites, & *comitum optimas* recte dixit Marſelaer in *legato L. II. Diſſert.* 18. Unde nec bona eorum recte arreſto detinentur, ſi detenta aliquando fuerint, ut Anno 1689. accidit, id improbavi *Cap. praeced.* Legatorum liberos, in legatione ſuſceptos, jure originis cenſeri, inter omnes conſtat, & ita quoque Ordines Hollandiae decreverunt 25. Jun. 1686. ut eſt in Decretis non editis.

Sed ſaepe quaeſitum eſt, an comitum numero & jure habendi ſint, qui legatum comi-

comitantur, non ut instructior sit legatio, sed unice ut lucro suo consulant, institores forte & mercatores. Et quamvis hos saepe defenderint, & comitum loco habere voluerint legati, apparet tamen satis, eo non pertinere, qui in legati legationisve officio non sunt. Quum autem ea res nonnunquam turbas dederit, optimo exemplo in quibusdam Aulis olim receptum fuit, ut legatus teneretur exhibere nomenclaturam comitum suorum, sed pessimo exemplo id nunc ubique Gentium negligitur.

CAP. XVI.

Quibus ex causis legatus possit conveniri in loco, ubi legatione fungitur, & quemadmodum tunc facienda sit judicii denunciatio.

Legatum, ut instructus & cum instrumento est, liberum esse volo. Nego igitur eum conveniri posse, quia pati non potest id, quod extremum est in Jurisdictione, nisi subducatur officio Principis sui, & id est, quod dixi, consensum Gentium probasse. Nolim tamen quisquam ita existimet, nullo plane modo conveniri posse legatum, ubi degit,

quin, si me audias, poterit aliquando. Wicquefortius, qui privilegia legatorum acerrime propugnavit, *en son Ambassadeur L. I. Sect. 28. p. 899.* legatum ex contractu, quem ipse coram Notario & testibus celebravit, subjicit jurisdictioni ordinariae, sed vix animadverto, cur magis ex ejusmodi contractu solemni, quam ex alio quovis conveniri possit. Hic, si ullibi, manes suos passus est legatorum ille vindex & stator. Sed, ut juris privati minime consultus fuit, potuit in eo labi, potuit & alia praeterire, ut praeterivit omnia, quae nunc exsequar. Scilicet in Regionibus, ubi ob bona convenimur, & ex eorum arresto forum sortimur, nullus dubito, quin & legatorum bona arresto detineri, & per hoc ipsi in jus vocari possint. Bona, dico, sive immobilia, sive mobilia, dummodo neque ad personam ejus pertineant, neque, tanquam legatus, possideat, uno verbo, sine quibus legationem recte obire potest. Hoc tamen, ob personae sanctitatem, temperamento, ne quid plus capiatur, quam legatus debet, & ne quid, quod ille non civiliter possidet, & si, quod captum est, quaeratur, ad legati personam munusve pertineat, nec ne, semper pro legato benignior fiat interpretatio. Excipio igitur triti-

triticum, vinum, oleum, omnem penum, ſupellectilem, aurum, argentum, mundum, ornamenta, unguenta, veſtimenta, rhedas ſive carrucas penſiles (*dormitorias* forte appellat Scaevola in *l.* 13. *ff. de Aur. arg. leg.*) equos, mulos, & quae alia prolixo nomine legati inſtructi & cum inſtrumento comprehendi poſſunt. Supellectilem me enumeraſſe, & cum maxime enumerandam fuiſſe, non mirabitur, qui ex *l.* 7. *pr. ff. de Supellect. leg.* didicerit, originem ſupellectilis ab his eſſe, qui olim in legationem proficiſcebantur. Haec autem omnia tunc demum excipio, ſi ad uſum legati ejuſve Familiae pertineant, non triticum, vinum, oleum, quod legatus in horreis repoſuerit ad mercaturam, non equos & mulos, quos legatus hippocomus alit, ut vendat. Merces legati, ut ut res mobiles, ab arreſto non magis immunes erunt, quam res immobiles, quia ſine illis recte exercetur legatio, neque adeo earum detentio ulli legatis, qua legatis, impedimento eſt.

Ipſa Principis externi bona in Imperio noſtro recte arreſto ſubjici, & eam ſubjectionem forum tribuere, *Cap. IV.* probabam, nec animadverto, cur legatorum bona potiori jure habenda ſint. Ipſe legatus ſubditus noſter non eſt, ſed ejus

bona, si forte apud nos reperiantur, nobis subdita sunt, & subditorum conditionem sequuntur. Ubi is, qui bona habet, etsi ipse extra territorium sit, vi eorum bonorum conveniri potest, ibi & legatus conveniri poterit, si immobilia habeat, vel mobilia, quae ad legationem non pertinent. Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 9. res soli duntaxat pignoris capioni subjicit, sed ejus distinctionis rationem desidero. Ubi arresta non frequentantur, neque immobilia legati pignori capi poterunt ad tribuendum forum, ubi frequentantur, poterunt & mobilia, quia mobilia, quam diu in eo territorio sunt, non minus sunt subjecta, quam immobilia, ut ita in mobilibus, quae habet tanquam legatus, duntaxat aliter sentias. Ipsum legatum, quamvis apud nos legatus sit, & apud nos contraxerit, fictione Juris, quam usus Gentium introduxit, habemus pro absente, homines, quibus ille utitur, habemus pro absentibus, utensilia ejus, ut hoc generali verbo utar, personam legati sequuntur, atque adeo habemus, ac si in territorio nostro non essent, sed quid vetat absentis bona arresto detinere, & inde forum derivare? & quid vetat in legatis idem dicere, si sola, quae dixi, utensilia excipias? Si ad nos nunquam legati fuissent,

ſent, ſed adhuc hærerent apud Principem ſuum, ob bona tamen, apud nos reperta, forum ſortirentur, quidni igitur, cum & apud nos degant, cum nihil innovetur? Quod legati fori præſcriptione utantur, una ratio eſt, ne impediatur legatio, hoc eſt, ne legati perſona Principi ſuo fiat inutilis, at inutilis non erit, bonis detentis, inutilis non erit, quamvis in foro noſtro litiget, quamvis vincatur, quamvis ea ipſa bona, pignori capta, in cauſam judicati, diſtrahantur, & inde ſatisfiat creditoribus. Non ex perſonæ, ſed ex bonorum ſubjectione id judicium ſubſiſtit, idque perinde agetur, atque ſi legatus apud nos legatus non eſſet. Quare omnino probo, quod Curia Hollandiae 11. Jan. 1638. legati Suecici bonis immobilibus prius arreſto incluſis, legatum ad ſe in jus vocaverit, ut eſt *in de Deciſien van Loenius Caſ.* 82. Quidam Senatores, ut ipſe ibi refert, arreſtum probabant ſecuritatis, ſed non juriſdictionis obtinendae ergo, at plurimis id merito diſplicuit. Probo etiam, quod eadem Curia, ut ipſa memorat in Epiſtula, quam ad Ordines Hollandiae ſcripſit 21. Febr. 1721. & de qua ſupra dicebamus *Cap. XIV.* legatum Ducis Holſatiae ad ſe in jus vocaverit, conceſſo prius arreſto *op ſodanige goederen, penningen, en effecten,*

 als

als by onder de jurisdictie van den Hove soude mogen hebben, met die restrictie nogtans, dat het selve arrest niet soude mogen werkstellig werden gemaekt op desselfs meubilen, equipagie, of ietwes tot desselfs character specterende. De pecunia numerata poterat quaeri, an & haec recte arresto includatur, quia utique sine ea nemo legationem obiverit? sed puto Curiam sensisse de pecunia, quae legato, qua mercatori, debebatur, & apud mercatores, quibuscum ille contraxerat, adhuc erat reliqua, non de ea, quae forte legato debebatur ex literis, ut vocantur, Cambii, ad eum transmissis, ut se suosque exhiberet: nam ea pecunia, quae ad exhibendum legatum destinata est, non minus ab arresto immunem esse dixerim, quam alias ejus res, ad usum cottidianum necessarias. Fateri tamen oportet, cui usui pecunia destinetur, difficulter distingui posse; etiam lucrum ex mercatura, etiam pecuniam in haereditate, quae legato obvenit, repertam, in alimenta posse adhiberi certum est, &, quia haec praesto erat, de alia conquirenda legatum non cogitasse dici poterit. Fortasse aequius melius erit, quia in causa dubia, ut haec est, pro legato solemus respondere, omnem pecuniam arresto eximere, & hanc refer-

referre inter res, ad obeundam legationem cum maxime necessarias.

Caeteroquin, ut dixi, probo Curiae Mandata, & rationes, cur probem, satis jam expedivi, quamvis nullam ex his expediverit Curia in eo ad Ordines Rescripto. Minime autem probo, quod Curia adjecit de legatis mercatoribus, aliisve, quibus defunctus sum *d. Cap. XIV*. Superest difficultas ex Edicto Ordinum Foederati Belgii 9. Sept. 1679. quod exhibebam *Cap. IX.* negat illud *bona legatorum*, ob aes alienum, hic contractum, detineri posse, & simpliciter negat, non adhibita ulla distinctione, sive immobilia, sive mobilia fuerint, sive ad legationem pertineant, nec ne. Sed ipsa res distinguendum esse monet, nec quicquam Ordines sanciverunt, quam ne quovis modo impediatur legatio. Quin cum *bona* comitibus addat Edictum, satis apparet, de his bonis agi, quae legatum, qua legatum, sequuntur, non de his, quae plane sunt extra causam legationis, quaeque adeo jure communi reguntur. Intelligit igitur utensilia, supellectilem, sarcinas, aliave, quae adferunt legati venientes, vel hic degentes sibi comparant, ut instructior sit legatio, quaeque abeuntes domum solent auferre. De bonis, quae hic

perpetuo ſunt, vel quae ad tempus, ſed ſine ullo reſpectu legationis, ut eſt in fundis, mercibus, haereditate obveniente, & quae ſimilia ſunt, nihil illo Ordinum Edicto definitum erit putem.

Quod ad comitum bona eadem diſtinctione utimur, quam in legatorum bonis indicavimus. Quae ad perſonam comitum, qua talium, pertinent, quae ad ipſum Comitatum ornandum, ab arreſto libera eſſe exiſtimaverim, reliqua non item. Sed vero bona comitum indiſtincte arreſto videtur ſubjicere ipſum illud Edictum 9. Sept. 1679. nam liberat duntaxat legatos, eorumque comites & bona, non bona comitum, quin ἐξ ἀντιδιαςολῆς ea diceres excluſa. Verum Lex illa eſt imperfecta, ut omnes fere leges hodie minus perfecte ſcribuntur, atque adeo ſi nova ſpecies incidat, ad rationem & conſenſum Gentium eſt recurrendum, ſi, ut hic, cauſa inde eſt definienda. Audio etiam, Curiam Hollandiae Anno 1695. comitum bona ab arreſto exemiſſe, ſed quae illa fuerint, & proinde an jure, an injuria judicaverit, nondum ſcire potui.

In rem actione legatos conveniri poſſe, ubi degunt, ubique receptum eſſe, & neminem, qui vel prolixe legatos defendit,

dit, contradicere, Curia Hollandiae 19. Dec. 1644. Ordinibus Hollandiae respondit, vid. Aitzema *L. XXIV. p. m.* 792. & ipsam Epistulam Curiae apud Bort *de Arrest. C. IV. n.* 14. idque ideo, quia res ipsa convenitur, neque aliter legatus, quam possessor rei, cujus possessio cum probanda sit *l. 9. ff. de Rei vindic.* vix aliter probari poterit, quam ubi res est. Et hoc quidem in fundo, qui vindicatur, dubium non est, contra quam in re, legationis causa huc transducta, vel empta, equo forte, carruca, vel alia qua simili, nam sic ministerium ei subduceretur, quod non esse subducendum etiam in Provincialibus legatis respondit Cassius in *l.* 24. §. 2. *ff. de Judic.* De actione in rem, quod ad Jus Romanum, satis dixi *C. VI.* & probavi Juliani sententiam, qui distinctionem Cassii rejecit, sed in his, quae ad legationem pertinent, nec, si vel de legatis externis agamus, a Juliani sententia recedendum est. In aliis omnibus non subducitur ministerium, nec propterea actio in rem denegabitur. Poterit etiam, ut modo probabam, per arrestum fundi, aliarumque rerum quarumlibet, dummodo ne instrumenti sui, quaecunque adversus legatum exerceri actio, etiam actio in personam, quum idem sit, si non hic,

sed

ſed apud Principem ſuum moraretur. Utque ita minus dubitandum ſit de actione in rem, ſi non ad inſtructionem legati pertineat, quam exceptionem vellem Curia adjeciſſet.

Vulgo creditur, legatum, ſi agat prius, cogi etiam ſuſcipere actiones, & *reconventionem*, quam vocant, pati, & vulgo creditur, in Provincialibus legatis id definitum eſſe ab Ulpiano in *l.* 2. §. 5. *verſ. Sed & ſi agant ff. de Judic.* vide Bertachinum in *Repert. V. Ambaſiatores p. m.* 145. Sed ille *Verſ. Sed & ſi agant*, ad legatos non pertinet, ut ex Cujacio *C. VI.* obſervavimus, quia illi Romae actiones exercere non poterant. Sed nunc quia poſſunt, ubicunque degunt, per me licet etiam cogantur excipere actiones, ob generalem regulam, quam Paulus praeſcribit in *l.* 22. *ff. de Judic. Qui*, inquit, *non cogitur in aliquo loco judicium pati, ſi ipſe ibi agit, cogitur excipere actiones, & ad eundem judicem mitti.* Et ſane reconventio non eſt niſi defenſionis quaedam ſpecies, quemadmodum & appellatur in *C.* 5. *in fin. X. de Exception.* Tu a me decem petis, recte, ſed decem, & amplius, mihi debes, aequumne igitur eſt, ut damnatus tibi ſolvam, & tu non damneris? aequumne, ut compenſationis utilitas, reo invito

to auferatur? & quid ſi non per mutuam petitionem, ſed per exceptionem reus ſe defendat, & ajat, non decem, ſed quinque duntaxat ſe debere, quia legatus ſibi viciſſim debet quinque? excipere utique licet contra actionem legati. Sed ſi vel mutua petitio ipſam actionem vincat, adhuc dicerem, quod Paulus indiſtincte dicit in *d. l.* 22. qui ipſe agit, fori privilegio non uſurum apud eundem judicem.

Magis etiam dixerim, ſi ipſe legatus egit, & obtinuit, & reus victus appellavit, appellationis judicium in legatum recte exerceri, nam & appellatio eſt defenſio, & unum idemque judicium, quod ipſe legatus inchoavit. Notanda eſt & haec ſpecies. Legatus Sueciae in Hollandia, litigat cum Fratre ſuo in Suecia, & eum vicit. Frater, qui Delphis habitabat, ſententiae non paret. Regina Sueciae Anno 1651. datis ad utramque Curiam Hollandiae & Magiſtratum Delphenſem epiſtulis ſententiam exſequi petiit. Qui damnatus erat, a Curia Hollandiae Mandatum poenale contra exſequutionem ſententiae petiit, ſed nihil obtinuit, provocavit igitur ad Senatum Supremum, qui Mandatum appellationis conceſſit. Cum id deferret apparitor ad aedes legati, a quodam ejus famulo contumelioſe redditum

tum eſt, ut haec refert Aitzema *L. XXXI. p. m.* 515. & *L. XXXII. p. m.* 747. Non diſputo, an res, in Suecia judicata, hic executioni dari poſſit, ſed ſi incola Hollandiae, in Suecia damnatus, velit defendere, non poſſe; utique contra legatum, in Hollandia agentem, ei licebit implorare auxilium Judicis Hollandici, apud quem legatus & poterit, & debebit litigare, jure, an injuria ſe defendat.

Alia etiam ſunt, etiamſi legatos non ſubditos dicamus, in quibus forum noſtrum non recte ſubterfugerint, quin & in quibus poteſtas quaedam in eos exerceri poterit; ſed ejuſmodi poteſtas, quae noſtros cives magis defendat, quem legatos cogat. Multis aucti ſunt privilegiis, ut ipſi commodius degant, nec quicquam turbentur in obeunda legatione, non ut, vi illata, alios turbent, & res eorum auferant. Quod ſi fiat, fortaſſe recte utemur iis actionibus, quae interdictionum naturam magis ſapiunt, quam juſſionum. Certe Supremus Senatus adverſus legatum Sueciae, ejuſve homines (quod perinde eſt) dedit *Mandament van Complainte*, quaeque vi & clam facta erant, reſtitui juſſit. Contra eundem legatum, ejuſve homines, Curia Hollandiae conceſſit Mandatum poenale, quin & publice edidit *een*

Man-

Mandament van Sauvegarde, eaque Mandata ſcripto ad Ordines Hollandiae defendit Anno 1644. Habes haec omnia apud Aitzema *L. XXII. p.* 451. & *L. XXIV. p.* 790--799. & ipſum ſcriptum Curiae ad verbum recitavit Bort *de Arreſto C. IV. n.* 14. ut & legati querelam ad Ordines, quae ibidem praecedit, & quam, quod ad *Mandament van Sauvegarde*, ipſe damnat Wicquefort *L. I. Sect.* 28. *p.* 890. Et ut dicamus, etiam adverſus legatos interdictis experiri licere, *in cas van nieuwigheid of ongebruik*, proſunt § 94. *Formae Curiae Holl.* 4. *Sept.* 1462. & §. 8. *Formae ejuſdem Curiae* 20. *Aug.* 1531. nam Curiae in his tribuitur juriſdictio, etiam adverſus non ſubditos, & illos non ſubditos non alios eſſe videri, quam ipſos legatos, conjecimus *C. V.* quo pertinet & Edictum Ordinum Hollandiae 22. Mart. 1657. laudatum *d. C. V.* quo & non ſubditis interdictum eſt certamine ſingulari. Scilicet omnem ἀναρχίαν vetare jus faſque eſt, &, ut injuriam a noſtris arceamus, illa interdictione etiam recte comprehendimus eos, quorum cogendorum poteſtatem non habemus, conſtat enim in mera defenſione, quam vel adverſus legatos illicitam eſſe nemo dixerit. Et ſic nonnulla Interdicta, quae nempe prohibent quid fieri, adverſus le-

ga-

gatos probanda videntur, non quasi in rem essent, quae sola Curiae ratio est in eo libello seu rescripto ad Ordines, sed quod ἀναρχίαν prohibeant: quamvis enim Interdicta in rem videantur concepta, vi tamen ipsa personalia sunt, si auctorem sequamur Ulpianum in *l.* 1. §. 3. *ff. de Interdict.*

Possem ex Jure Romano etiam alias causas arcessere, ob quas legatus, quamvis externi Principis, etiam foro nostro recte videtur subjici. Atque ita dixerim, legatum aedium nomine damni infecti promittere debere, aut vicinum admittere in possessionem *l.* 28. §. 3. *ff. de Judic.* Jurisconsulti Romani quidem id tradunt de Provinciali legato, ut verissime dicit Gentilis *de Legation. L. II. C.* 16. sed, ut recte superdicit, *explorata ratio facit jus istud & majoribus legatis commune.* Alia ibi addit, quae & ad majores legatos transfert, quorum quaedam probarem, quaedam non aeque. Sed ocii mei non est, omnes has species excutere, & sunt etiam pleraeque ejusmodi, ut hodie vix usum habeant.

Plus scire attinet, in his causis, in quibus legatus foro nostro subjicitur, ubi ei dies dici debeat per apparitores sive officiales judicum. Advocatus Regni Suecici apud Aitzema *L. XXII. p. m.* 451. multum

tum quiritabatur, legato Suecico ad domum suam diem esse dictum per apparitorem Senatus Supremi, quia sancta est domus legati, nec profananda per Officia judicum. Ejusdem legati famulus etiam alias contumeliose rejecit judicii denunciationem, a Supremo Senatu factam, ut mox referebam. Rejecit & Anno 1651. ejusdem legati cum famulus, tum uxor, aliam judicii denunciationem, ab Amsterdammensibus, ex causa arresti, transmissa epistula, legato factam, apud Bort *de Arrest. C. VI. n.* 12. Saepe enim ille legatus & ejus homines Rempublicam turbarunt. Curia Hollandiae in ea Epistula, quam ad Ordines dedit 21. Febr. 1721. cujus supra memini *C. XIV.* olim se legatum, qui actione in rem conveniebatur, in jus vocasse scribit *cum clausula Edicti*, & sic ei legato, de quo agit illa epistula, ubi primum ad aedes judicium denunciaverat, deinde comperto, ut videbatur, errore per Edictum denunciavit, ut ipsa ibi narratur. Ob sanctitatem, opinor, domus, sed & forte, si vel haec sancta non esset, quod legatus habeatur absens, nec videatur domicilium mutasse. Unde diceres, citationem faciendam esse in loco domicilii, quod antea habuit; & forte id sibi vult, quod lego apud Berta-

 chi-

chinum in *Repert. V. Ambasiator p. m.* 149. *quod Ambasiator debeat citari ad domum.* Sed vero illam aedium sanctitatem, quae tantopere praedicatur, tanti non esse habendam, peculiari loco dicam *C. XXI.* Non violatur domus, quam legatus habitat, si apparitores judicum ibi denuncient, quod denunciandum est. Quod autem legatum fingamus absentem, in his est, in quibus domum revocandi jus habet, nunc de his causis agimus, ob quas judicio nostro subest, atque adeo habetur pro praesente. Si clausulam Edicti adhibeas, utique nihilominus verum est, epistula diem judicii esse significandum, & hanc mittendam, ubi legatus est, per tabellarium forte, aliumve hominem, quo is utitur, & qui ne quidem ejus dignitatis est, cujus apparitor Curiae. Cui bono ambages in re, quae, si veram animi magnitudinem, non minutias sectemur, nec dignitatem minuit, nec quicquam habet ponderis? Sin aliud esse dicas, per epistulam de judicio moneri, aliud in os legati, per apparitorem Curiae, diem dici, ecce Εὕρημα, quod possumus adhibere, ubi, ut in Hollandia, duplex est judicii denunciatio, altera per apparitorem, altera per epistulam. Per Epistulam in jus vocantur Magistratus Urbium, ad-

adoptati in Nobilitatem Hollandicam, & pauci praeterea alii, reliqui omnes per apparitorem. Igitur demus hoc legato, ut ejus honori, quam fieri poteſt maxime, conſulatur, ut & hunc recta in jus vocemus per epiſtulam, non per ambages mittendam ad locum priſtinae habitationis, ſed ubi nunc eſt, abſque ulla Edicti clauſula, quae, ſi me audias, legationis decori magis oberit, quam proderit. Etiam Curia Hollandiae olim Edicti clauſula non eſt uſa, ſed recta per apparitores ſuos legatis diem dixit. Anno 1668. *liet het Hof* (ait Aitzema *L. XLVIII. p.m.* 1059.) *door een Deurwaarder een exploit doen aan den Ambaſſadeur van Spanjen over een quæſtie van huuring van een huys by den Haag. Hy liet de Deurwaarder in ſyn kamer komen, en beginnende te leſen ſyn exploit, de ſtok in de hand, greep hem d' Ambaſſadeur by den hals, en ſoude hem qualyk hebben getracteert, maer hy ontliep het, en 't Hof ſelve ſeide, hy had het behoren t' exploiteren aan een van ſyn dienaars.* Vides, Curiam diſtinguere inter legatos eorumque comites, & apparitorem accuſare, quod ipſe, ne quidem monitus, ita non diſtinxerit. Sed, ut dicam, quod res eſt, nihil proderit illa diſtinctio, & perinde eſt, ſive legato, ſive ejus comitibus diem ju-

dicii denuncies, quia eodem plane jure habentur. Adhuc malim per epistulam diem dici, praetermissa Edicti clausula.

CAP. XVII.

Si legatus deliquerit, ubi de delicto agendum sit, difficulter ex sola ratione expediri posse, praevalere tamen videri sententiam Grotii.

Qui in hoc argumento versati sunt, & versati sunt quam plurimi, non omnes aeque τὸ κρινόμενον, quod Graeci appellant, adsecuti sunt. Nihil hic prodest prolixe philosophari de officio legati, & monere, eum esse oportere integrum vitae, scelerisque purum, nec quicquam vel dicto vel facto committere contra Principem ejusve populum, ad quem legatus est. Honesta oratio, sed si quid commiserit, ubi accusari debeat, hoc est, de quo quaerimus. Nec rursus proficies in hoc argumento, si legatum, qui deliquit, non impunem esse oportere pronunciaveris & probaveris, quin &, quo magis in illustri positus est loco, eo gra-
viori

viori illum poenae ſubjeceris, nam impunitatem legati non defendimus, nec ſcio, an quiſquam alius defendat, ſed ſi, dum in legatione eſt, deliquerit, ubi accuſari vel puniri debeat, unice quaeſtionis eſt. Aliena quoque hinc eſt inſpectio, an non legatus, qui adverſus mandata Principis ſui commiſit, apud Principem ſuum accuſari debeat, nam & antea hoc lubentes largiti ſumus. Aliena demum hinc eſt quaeſtio, an non legatus, qui manu agit, manu repelli poſſit, ſive publice agat, armatus forte inter hoſtes noſtros ſeu rebelles, ſive privatim, cives noſtros pulſando, occidendo, & ſi quid his eſt ſimile. Quicunque vim intulerit, ſemper vi repellere licuit, nec ulla in legatis eſt exceptio. Cum apud Euripidem *Heraraclid. verſ.* 272. Copreus legatus dixiſſet:

Μὴ πρὸς θεῶν κήρυκα τολμήσεις θένειν,
Ne per Deos legatum audeas percutere,

Demophon reſpondit *verſ.* 273.

Εἰ μή γ' ὁ κῆρυξ σωφρονεῖν μαθήσεται,
Niſi ille legatus diſcat modeſte agere,

hoc eſt, niſi vim non inferat, quam Copreus minabatur. Recte etiam Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 4. *n.* 7. hanc repulſionem permittit, non per modum poenae, ſed per modum naturalis de-

defenſionis, ut nos ab imminenti periculo ſervemus, laudato quoque, ſed non bene verſo illo Euripidis loco. De Fabiis legatis ad Gallos & inter Cluſinos contra Gallos pugnantibus dicam *C. XXIV.* quam hiſtoriam etiam recte huc transfert Grotius. Et jure optimo coërceri legatos, qui manu agunt, dum agunt, etiam Zoucheus conſentit *Jur. Fecial. inter Gent. Part. II. Sect. 4. Q. 22. in fin. &* Wicquefort *L. I. Sect. 29. p. m.* 909. 922. & 923. nec quemquam novi, qui contradicat: nam non de forma judicii, ſed de propulſatione quoque vis injuſtae intelligo, quod Paſchalius dixit in *Legato C.* 27. *Hoſtili animo accedis? hoſtili excipiere. Pugnas? repugnabo. Feris? referiam*, & quae ibi porro ſequuntur in eandem ſententiam. Sed noſtra diſputatio eſt de legato, qui crimen commiſit, quod non ex tempore, at conſtituto judicio perſequendum ſit, ubi tunc accuſari, ubi puniri debeat.

In hac quaeſtione crimina legatorum bifariam conſiderandum eſt, aut enim ſimpliciter committuntur contra ſocietatem civilem & tranquillitatem publicam, ut crimen homicidii, adulterii, & reliqua fere omnia, quae licet appellare delicta communia, aut committuntur contra

Prin-

Principem, vel Imperium ejus, ad quem missus est legatus, quae vulgo Majestatis & Perduellionis crimina audiunt. De utroque genere si solam rationem sequamur magistram, est, quod in utramque partem disputari possit, ut in utramque partem tam de foro delicti, quam debiti, non una ratione praelusimus *C. VII.* De foro delicti nunc pressius agendum est. Grotius varias hac de re sententias, earumque rationes recensuit magni Operis *L. II. C.* 18. §. 4. & merito illam rejecit, quae a legatis non arceri vult, nisi vim injustam, nullo sic iis privilegio relicto, nam & a quocunque privato arcemus vim injustam. Alii legatum privilegiis exuunt, si ipse jus Gentium laesit prius, & in hanc rem laudant benedictum Theodati ad Byzantinos Oratores apud Procopium *de Bell. Goth. L. I. C. 5. Magna quaedam*, ait, *& inclyta Oratorum dignitas est, & apud omnes Mortales alioquin honorabilis. Sed tamdiu id in se muneris retinent, quoad ipsi suae legationis officium servent.* Ni servent, ad utrumque genus delicti poenam porrigit his verbis: *nam hominem occidere, qui legatione fungatur, tunc quidem & jure pro humanis legibus licet, cum Regem videbitur contumelia affecisse, vel si cum muliere cubuerit, alteri cuiquam nupta.* Legati

gati hoc negant, ſed ad rem non reſpondent, cum ajunt: *Orator qualiacunque a Principe, ſe delegante, acceperit, profert: quae ſi minus proba vel rectiora videntur, non ipſe propterea jure eſt incuſandus, ſed, qui miſerit, forte culpandus; Oratoris quippe officium eſt, ſuum cum fide miniſterium exſequi.* Non, inquam, ad rem reſpondent, nam legati non mittuntur ad contumeliam Principi dicendam, vel ſubigendas aliorum uxores, & tamen id fit aliquando. Ex mandato quod agit, ad Principem mittentem & mandantem pertinet, at ſi delinquat, quod citra mandatum fere ſemper eſt, an legatorum privilegia amittere dicemus? Sane amittere, ſi ſeditionem moliantur, & Rempublicam turbent, etiam Ordinum Hollandiae eorumve Delegatorum ſententia eſt apud Aitzema *L. XLVI. p. m.* 747. Si dicas, Jure Gentium laeſo, tolli legatorum privilegium, jam ex omnibus delictis puniri poterunt, ut recte obſervat Grotius, niſi quae ex mero Jure Civili oriuntur. quae Hermani Kirchneri ſententia eſt *in Legato L. II. C. I. n.* 125. *&* *ſeqq.* Atque haec cum durior nonnullis videatur, reſtringunt ad crimina laeſae Reipublicae, vel laeſae Majeſtatis ejus, ad quem legatus mittitur. Et quamvis id videatur habere mag-

magnam rationem, tamen Kirchnerus, qui mox legatum ſubjiciebat omni poenae in quibuſcunque delictis, *n.* 138. *& ſeqq.* excipit crimen Majeſtatis, quia Majeſtas non laeditur, niſi a ſubdito. Atque ſi legatus magis eſſet ſubditus in aliis criminibus, quam in eo, quod excepit. Sed cum hac non ſucceſſit, alia rem aggreditur via, & ait, crimen Majeſtatis ſolo fere animo committi, & Juris Civilis eſſe, animum punire, non Juris Gentium. Atque ſi, plebe forſan concitata, effectu deſtitutus fuerit animus, & non in omnibus delictis, ſi diſtinguendum ſit, haec diſtinctio pari ratione obtineret. Kirchnero tamen eadem ſententia praeiverat Albericus Gentilis *de Legation. L. II. C.* 19.

Vides, quam ſententiae, quam rationes diſcrepent. Gentilis *d. C.* 19. & Grotius *d.* §. 4. eſſe ſcribunt, qui, ſi res incidat, de ineundo Gentium conſilio ſoliciti ſunt. ſed hoc nugari eſt. Ipſe Grotius utilitatem poenae exigendae & utilitatem legationis, tuto obeundae, invicem committit, & quae potior ſit, ex voluntate Gentium derivandum eſſe, recte cenſet, ſed *hoc*, inquit, *ex ſolis exemplis evinci non poteſt: exſtant enim ſatis multa in utramque partem. Recurrendum igitur tum ad Sapientum judicia, tum ad conjecturas*, & mox

depromit illa judicia, illasque conjecturas, tanquam totidem sententiae suae, quam *n.* 5. exponit, praenuncios. Ego vero, cum de Jure Gentium sermo est, non tam testibus & conjecturis, quam exemplis crediderim. Testes, si ullibi, hic variant, & possem ex priscis & novis Annalibus adferre magnas auctoritates, quae in utramque partem stant, & victoriam tantum non dubiam reddunt. Grotius non denunciavit testimonium, nisi Livio & Sallustio, de quibus dicam, cum ad exempla Gentium perventum erit. Quod ad conjecturas attinet, nihil illae sunt, nisi rationes, ex praesumta mente Gentium petitae, & quibus tantum tribui non potest, ut inde jus potius aestimemus. Hoc ipsum est, quod ipse ille dicebat *d.* §. 4. *n.* 2. post varias variorum sententias recitatas: *Rationes, quas pro se quisque afferunt, nihil definite concludunt, quia jus hoc, non ut jus Naturale, ex certis rationibus certo oritur, sed ex voluntate Gentium modum accipit.* Ad judicia igitur Gentium cum maxime provocandum est, ubi quaeritur, an legatus, qui deliquit, & an in omni genere delicti, utatur praesidio Juris Gentium? & ea judicia exemplis absolvuntur, tantaque eorum seges est, ut his consultis non difficulter de re ipsa pronun-

nunciari videatur posse, praetermisso etiam omni reliquo levis armaturae apparatu.

Ex his igitur solis, quantum sufficit ad probandum consensum, atque adeo Jus Gentium, opinor effici posse, legatum ex nullo delicto, in loco legationis accusari vel puniri oportere, sed rem esse transigendam his cautionibus, quas Grotius *d.* §. 4. *n.* 5. & 6. praescribit: *Si*, inquit, *tale sit delictum, quod contemni posse videatur, aut dissimulandum erit, aut e finibus jubendus excedere legatus. Si crimen sit atrocius, & ad publicum malum spectans, mittendus erit legatus ad eum, qui misit, cum postulato, ut eum puniat aut dedat.* Permittit etiam *d. n.* 6. *ut obviam eatur imminenti periculo, si nulla alia est ratio idonea, & retineri, & interrogari legatos posse.* Non dubitamus hic Grotium praeeuntem sequi, nisi quod etiam in gravioribus delictis solam expulsionem legati praeferamus, &, dum exspectamus exempla Gentium, quae *Caput sequens* suggerit, credamus etiam rationes, quae hanc sententiam suadent, esse aequiores meliores. Utilitatem legationis utilitati poenae praefert Grotius, & recte, quia poena etiam per eum haberi potest, qui legatum misit, quin & ab eo peti, & si res tanti sit, bello exigi. Si vero legatum permittas carceri & poe-

nae

nae ejus, apud quem degit, mox in legato delinquente intercidit omnis legationis utilitas, &c, quamvis non deliquerit, vel maxime eum exponis promiſcuis accuſationibus: *nam*, ut optime ſubjungit Grotius, *cum plerumque diverſa, ſaepe & adverſa ſint conſilia eorum, qui mittunt legatos, & qui accipiunt, vix eſt, ut non ſemper aliquid in legatum dici poſſit, quod criminis accipiat ſpeciem.* Neſcio, cur in hac quaeſtione Principes, qui legatos miſerunt, monſtra eſſe hominum putemus, qui legatos, poenam meritos, magis impunitos tranſmittere vellent, quam vellent ii ipſi, apud quos legatione funguntur. Fateor, ſi forte ex mandato conſilia ceperint contra Rempublicam, ubi degunt, non ſibi metuendum eſſe a Principibus ſuis, ſed vel in hac ſpecie, ſi quid ex iniquo habeat magnum exemplum, utilitate publica ſatis repenſum erit.

Princeps ratio, quae Grotium movit, etiam me movet, legatum nempe, ex unanimi conſenſu Gentium, non cenſeri ſubditum ejus, apud quem legationem obit, ſed cum & ſupra eam rationem prolixe exſequuti ſimus, non eſt, ut de ea amplius dicamus. Neque obeſt ea ipſa ratio, quominus legatum, ſi quid deliquerit, etſi puniri nequeat, jubeamus tamen

men excedere vel Aula, vel Imperio nostro, quia haec interdictio non tam poena est, quam sola defensio, ne ultra nobis vel rebus nostris noceat, & defensionem contra legatos licitam esse nemo negavit unquam. Unde interdictionem damus, cui neque jurisdictio, neque ullius poenae constituendae jus est, ut de Rationali scribit Callistratus in *l.* 3. §. 1. *ff. de Offic. Procur. Caesar.* Ut non quosvis legatos tenemur accipere, sic nec quosvis retinere, non turpius ejicitur, quam non admittitur, qui ipse ejiciendi causam praebuit, dum apud nos versatur; sola ea ratio superest, ut nostrae saluti, legatorum dignitati consulamus. Et si cuilibet Patrifamilias in domu sua liceat homines habere, vel non habere, ut libuerit, quidni idem largiamur Principi in Imperio suo, & id largiendum esse, nemo dubitabit, qui mores Gentium in hanc rem exploraverit.

CAP. XVIII.

De moribus Gentium quod ad forum legatorum in criminibus.

Quia Grotii sententiam de foro legatorum in criminibus, tantum non nostram

ſtram fecimus, cum maxime intereſt, ut hanc uſu Gentium probemus. Sed prius amoliamur aliquot praejudicia, quae huc vulgo transferuntur, & tamen huc non pertinent. Qui de legatis & legationibus ſcripſere, prolixe depraedicata legatorum ſanctitate ex Jure Gentium, mox ad eos tranſeunt, qui ſpreto illo jure, legatos, etiam mandata ſua explicantes, vinculis, verberibus, & morte ipſa multarunt. Saepe Princeps, plenus irarum calidaeque rixae, in legatos irruit, & eorum ſanguine explevit vindictam, quam aperto Marte ſumere non poterat. Si recenſerem Gentes, cum barbaras, tum etiam moratiores, quae tale quid nonnunquam auſae ſunt, multa ſcribenda & deſcribenda eſſent, nihil quicquam profutura ad rem praeſentem. Omnes conſentiunt, legatis male habitis, vel ob odium Principis, qui miſit, vel ob explicata ejus mandata, quamvis acerbiora, violari jus Societatis humanis, quod ex pactis tacitis inducitur. Sed eo non pertinent crimina, quae legatus extra cauſam legationis commiſit, ut nec pertinet quaeſtio, an ea crimina ipſe Princeps, ad quem miſſus eſt legatus, manu Regia, an per judices ſuos punire poſſit.

Quemadmodum igitur haec exempla

transſimus, ſic & tranſeamus ea, quibus manu repulſus & coërcitus legatus, qui manu agebat, nam & hanc ſpeciem hinc rejecimus *C. praeced.* & eandem ob cauſam Imperator Germanorum rejecit querelas de arreſto Principis Furſtembergii, quamvis revera legatus fuiſſet, quo de tantopere turbatum eſt, vide *Hollandſche Mercur. Anni* 1674. *p.* 62. & 63. & Wicquefortium variis locis; ſed prolixior eſt haec cauſa, quam ut de ejus jure vel injuria hic ſtatuamus, & plurima ibi inciderunt, quae ad Diſputationem noſtram non pertinent. Anno 1658. Hafnia obſeſſa cum Sueciae legatus, qui ibi erat apud Daniae Regem, arma parare, iiſque homines ſuos induere diceretur, in loco publico militari cuſtodiae datus eſt, ut refert Aitzema *L. XXXVIII. p. m.* 100. ſed & haec ſpecies defenſionis fuit, ad propulſandam vim injuſtam imminenti periculo.

His omnibus rejectis, fatendum tamen eſt, exſtare judicia in legatos eorumve comites exercita ab his, apud quos agebant & delinquebant. De Pelopida Nepos in *ejus vita* haec retulit: *Quum Theſſaliam in poteſtatem Thebanorum cuperet redigere, legationiſque jure ſatis tutum ſe arbitraretur, quod apud omnes Gentes ſanctum eſſe conſueſſet, a Tyranno Alexandro Pheraeo, ſimul*

cum

cum Ismenia comprehensus, in vincula conjectus est. At Pelopidas duntaxat in vincula ductus, non etiam punitus fuit, ut apparet ex iis, quae mox addit Nepos. Sed vis exemplum poenae? illustre habet Livius *L. XXV. C.* 7. de Philea Tarentino, qui, cum legatus Romae esset, obsides Tarentinos, corruptis aedituis duobus, custodia eduxit, & comes itineris factus cum his profugit, sed a fuga retracti & *deducti*, inquit, *in comitio, virgisque, approbante Populo, caesi, de saxo dejiciuntur.* Atrocitatem ejus rei excusat Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 4. *n.* 5. excusant alii, quod Tarentini victi sub Romanis esse coepissent, vel potius, quod eorum Urbs praesidio Romanorum teneretur; sed dubito, an recte, cum Phileas Tarentinus, qua legatus, Romae egerit, &, cum egerit, jus legationis ei sartum tectum esse oportuerit. De comite legationis, qui insidias paraverat, Sallustius *Bell. Jugurth. C.* 35. ita infit: *Fit reus magis ex aequo bonoque, quam ex Jure Gentium Bomilcar, comes ejus, qui Romam fide publica venerat.* Vides, factum fuisse reum, nam quod Sallustius superdicit, *ex aequo & bono magis, quam ex Jure Gentium* id aestimandum, rem ipsam non mutat, sed ostendit, Sallustio ita visum,
&

& quamvis religio Juris Gentium Bomilcarem dimittendum ſuaderet, id tamen diſplicuiſſe *ex æquo & bono*, quod homines, praeſertim juris imperitiores, ſibi fingunt, & hic fingebant, quodque videbatur flagitare, ut, ſine ullo perſonarum diſcrimine, delictum poena comes ſequitur. Sic explicandus eſt locus Salluſtii, quem Interpretes plerique peſſime habent.

Etiam recentior aetas exempla ſuppeditat. Paulus IV. Pontifex Maximus Garcilaſſum Vegam, Regis Hiſpaniarum legatum, quod Romae res novas moliretur, in carcerem conjecit, & ad Ducem Albanum, de eo conquerentem, ita reſpondit: *Si Vega intra mandati fines & legati munus ſe continuiſſet, nihil damni paſſurum, ſed cum conſiliorum, ſeditionum, machinationum clam in eum Principem, ad quem fuerat miſſus, initarum particeps ſit, tanquam privatum improbe egiſſe, atque ut talem ſupplicium meruiſſe*, quemadmodum haec narrat Paulus Sarpius *Hiſtor. Concil. Trident. L. V. p. m.* 364. & 365. ſed ſubſtitit ea res intra ſolam cuſtodiam, qua poſt dimiſſus eſt. Alii Principes ultra progreſſi ſunt. Regis Perſarum legati, quod laſcivius egiſſent, inter ſacra menſae, in Macedonia trucidati. In Luſitania

nia legatus, quod adulterium commisisset, ultimo supplicio affectus. Mediolani Galliae legatus, ob homicidium perpetratum, capite punitus, ut ex idoneis auctoribus haec omnia retulit Kirchnerus in *Legato L. II. C. I. n.* 115. *& seqq.* quamvis in primo exemplo tumultuaria poena magis exacta fuerit, quam servatus judiciorum ordo, & in tertio non defuerint rationes dubitandi, an pro legato habendus fuisset, qui capite poenas luit. Rationes dubitandi habet Wicquefort *dans ses Memoires p. m.* 47. *& seqq.* Legatum Venetum, adulterii reum, Mediolani quoque capite plexum narrat Gentilis de *Legation. L. II. C.* 17. Aliud exemplum legati, qui rebellionem concitarat, puniti habet Tesmarus ad Grotium *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 4. *n.* 1. Frater legati Lusitani Londini hominem occidit, & fugit in domum fratris, in cujus comitatu erat, sed Cromwel, Angliae Protector, cum extraxit, & securi percussit, vide Aitzema *L. XXXIV. p.*75. & 132. & *Hollandsche Mercur. Anni* 1674. *p.* 62. & 63. quod damnat Wicquefort *majoris Operis L. I. Sect.* 28. *p.* 885. & 886. Nec minus damnat, quod sibi accidit Anno 1675. cum Hagae Batavorum esset Ducis Luneburgensis legatus, & simul in fide Ordi-

num

num Generalium, *in den eed van secretesse*, nam cum pro pecunia consilia publica cum amicis, aut certe nondum hostibus communicasset, Curia Hollandiae eum damnavit, ut supra dixi *C. XI.* sed, ut ibi observabam, ante legationem hic habitaverat, qua subditus, nec subditi conditionem mutaverat.

Sic punita vides crimina legatorum & communia, & turbatae Reipublicae, & quamvis forte disputari posset, esse in his exemplis facta quaedam dubia, quae ad hanc de foro quaestionem non pertinent, largiamur tamen, omnia pertinere, quin & plura forte addi posse, sed ne inde efficiamus, his exemplis Jus Gentium induci. Utique nemo negat, contra Jus Gentium committere, qui legatos violaverit, & nihilominus constat, plurimas Gentes legatos violasse, sed id ipsis fuit opprobrio, ut sunt, qui opprobrio duxerunt illa ipsa, quae recensui, poenarum exempla. Hoc ausim adfirmare, exempla, quae in adversam partem proferuntur, sive numeremus, sive ponderemus, semper & ubique vincere, & vicisse etiam apud illas Gentes, quae alias impetu abreptae puniverant legatos. Populus Romanus, ipsa infantia sua, nobili exemplo praeivit; nam cum legati Tarquinii, jam ejecti, Ro-

mae aliud agerent, aliud ſimularent, & non tam de recuperandis bonis Tarquinii, quam ipſo Tarquinio reducendo conſilia iniviſſent, & juventutem Romanam concitaſſent, *proditoribus*, inquit Livius *L. II. C.* 4. *extemplo in vincula conjectis, de legatis paululum addubitatum eſt, & quamquam viſi ſunt commiſiſſe, ut hoſtium loco eſſent, jus tamen Gentium valuit.* Nemo, in hoc argumento verſatus, hoc exemplum praetermiſit, nec praetermitti debuit ob atrocitatem delicti. Majores ſuos, ita praeëuntes, poſteri Romani tantum non ſemper ſequuti ſunt. Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 4. *n.* 5. ex Polybio recitat exemplum legati, Roma abire juſſi, quod obſidibus fugiendi cauſam praebuiſſet; quod crimen alias imprudenter Romani in legato Tarentino morte multaverant. Kirchnerus minus recte duas has ſpecies confudit. In *Notis* habet Grotius aliud exemplum de Carthaginienſium legatis, qui Romae contumelioſe egerant, Romae non punitis, at Carthaginem remiſſis. De Scipione Africano, qui legatum, ut ut peſſime meritum, dimiſit & ſimpliciter abire juſſit, ex Appiano Alexandrino exemplum ſuppeditat Antonius de Vera *en ſon parfait Ambaſſadeur L. I. C.* 41. Etiam alias Ro-

manis

manis solemne fuisse, jubere legatos Urbe & Italia excedere, disco ex Polybii *Excerpt. legation. n.* 68. Nec aliter aliae Gentes sapuerunt. Lampsaceni Verrem, quamvis virgini vim intulisset, dimiserunt, quia legatus erat, idque ex consilio Romanorum, qui apud eos mercaturae causa haerebant, quique putabant, levius peccatum fore, si homini scelerato pepercissent, quam si legato non pepercissent, ut Cicero retulit *Orat.* 3. *in Verr.* Demochares, Atheniensium legatus, Regi Philippo, ad quem missus erat, interroganti, ecqua re Atheniensibus prodesse posset, potes, respondit, si te suspenderis. Dignam diceres laqueo responsionem, sed Philippus, Juris Gentium memor, hominem impunitum dimisit, ut haec & alia legatorum contumeliose dicta, & impune transmissa, commemorat Kirchnerus *in legato L. II. C. I. n.* 198. *& seqq.* Sed & Tesmarus ad Grotii *L. II. C.* 18. §. 4. *n.* 5. ex veteri & recentiori memoria plures legatos recenset, haud aliter multatos, quam ut finibus Imperii jussi sint excedere.

Novi aevi exempla de legatis, qui varie deliquerant, non punitis, tot ubique in Annalibus occurrunt, ut ipsa copia laboremus. Saepe dissimulata sunt crimi-

na; ſaepe tranſmiſſi ad Principem ſuum legati, ut punirentur; ſed ut plurimum ſimpliciter abire juſſi. Fit illa interdictio, etiam non conſulto, nec conſentiente Principe, qui miſit, quamvis ratio interdictionis aliquando per literas reddatur, & hoc expedit, ſi pacem illaeſam volumus. Grotius in *Not. ad d. n.* 5. ex Thuano refert exemplum ejuſmodi interdictionis in Stephano, Poloniae Rege, quod ad legatos Moſchos, & duo alia in Eliſabetha, Angliae Regina, alterum quod ad legatum Scotum, alterum quod ad Hiſpanum, qui apud ſe factiones ſuſcitaverant. Scotus erat Joannes Leslaeus, Epiſcopus Roſſenſis, legatus Mariae, Scotiae Reginae, de cujus judicio & poena prolixe diſputatum eſt, ſed demum poſt carcerem biennii, ſimpliciter ex Anglia excedere juſſus, vid. Camdenum *Annal. Angl. ad Annum* 1571. *p. m.* 201–203. *&* *ad Annum* 1573. *p. m.* 241. Hiſpanus erat Bernardinus Mendoza, cujus interdictionem tamen Rex Hiſpaniae aegerrime tulit, vide illum ipſum Camdenum *ad Annum* 1584. *p. m.* 355. & 356. Quin & cum Galliae legatus vitae Eliſabethae, Angliae Reginae, eſſet inſidiatus, *& noluiſſet in fraudem Regis ſui, & legatorum praejudicium accuſationem quamcunque audire*, leni-

leniter nonnihil increpitus, caetera impune tulit, ut lego apud eundem Camdenum *ad Annum* 1587. *p. m.* 449. & 450. Et cum Maria, Scotiae Regina, ad mortem eſſet damnata, erant, qui cum ea durius actum exiſtimabant: *quod in Majeſtatem peccare non potuiſſet, quia ſubdita non fuerat, & quod legati, Principum adminiſtri, ſi in Reges, apud quos legatione funguntur, conjuraverint, Majeſtatis crimine non teneantur, multo minus ipſi Principes.* Defendebant igitur Reginam ad exemplum legatorum, quam recte, nunc non diſputo. Angli etiam haud ita pridem Sueciae legatum, qui in perniciem ſuam conſpiraſſe dicebatur, navi impoſitum, ad Regem ſuum remiſerunt. Alia ſolius interdictionis exempla alii retulerunt. De Friderico I. Imperatore, quod ad Pontificios legatos, Kirchnerus *d. L. II. C. I. n.* 138. De Venetis, quod ad legatos Francicum & Hiſpanum, ipſe ille Kirchnerus *n.* 175. & 176. Sed quid moror in partes advocare commune legatorum aſylum, Abrahamum Wicquefortium, qui ex profeſſo id egit majoris Operis *L. I. C.* 27. 28. & 29. ut legatos, ſive Rempublicam turbaverint, ſive aliud commune delictum commiſerint, abſolvat a juriſdictione ejus, apud quem legati ſunt. Hanc ſententiam,

ut par eſt, exemplis defendit, & fere ſolis exemplis, ex recentiori aevo petitis, veteris enim non uſque adeo gnarus erat. Si omnes rationes, quae eo pertinent, attuliſſet, ego potuiſſem hac opera ſuperſedere; egregias tamen, in enumerandis exemplis, ſuppetias tulit, vellem modo laudaſſet auctores, quorum fide narrat, quae narravit, ne forte ſit, qui ei fidem abroget, ut ipſe abrogavit Antonio de Vera, ſcriptori Hiſpano, in re Hiſpanica, *en ſon Ambaſſadeur L. I. Sect. 29. princ.* Sed auctorem ſuum laudare, quamvis & in aliis id Jus Civile deſideret, fere hodie cenſetur ſupervacui laboris. Ex Francia ille mos invaluit, & apud eos, qui Gallice ſcribunt, altos radices egit, quin & alios contagio quodam infecit. Sed ego nolim Wicquefortium teſtem refutare, cum repererim, plurima exempla, quae ipſe adfert, revera in Annalibus exſtare, & de paucis aliis ipſe ſecurus ſim. Lege haec omnia (nam ego nolim deſcribere) confer cum his, quae ipſe dixi, & adhuc dubita, quae ſit dicenda conſuetudo Gentium. Imo vero non dubitabis, ſed palam affirmabis, tacito Populorum conſenſu placuiſſe, ne legatos, ut ut poenam meritos, ipſi puniamus, ſed Princeps, qui miſit.

CAP.

CAP. XIX.

Rursus de exemplis, ex usu Gentium, & quae contra dici possint.

Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 4. *n.* 6. ut obviam eatur imminenti periculo, putat, legatos *& retineri, & interrogari posse.* quod plus est, quam Aula, Urbe, vel Imperio interdicere. Adsentior, si res urgeat; & usus Gentium hoc probat. Quod ipse ait de legatis Tarquinii comprehensis, ex Livio non satis mihi liquet, sed si liqueret, non improbarem. In seditione concitata res saepe moram non fert, & auctores, ne serpat malum, quam primum solicite custodiendi, ut Episcopus Rossensis, ut alii, quos memoravimus, quam primum custoditi, sed post dimissi sunt. Henricus IV. Franciae Rex, Juris Gentium fuit peritissimus, & simul tenacissimus. Cum is scribam legati Hispanici, hostilia molientem, detinuisset, ad querelas legati respondit, ipsos etiam legatos in ea specie detineri posse. Reddidit deinde scribam legato, sed ea lege, ut quantocyus eum juberet Imperio excedere. Duos alios,

ejusdem criminis reos, at sibi non subditos, idem Franciae Rex, postquam interrogasset, cum *Notoriis*, ut vocant, ad Principem suum remisit, quemadmodum hoc tradit Wicquefort *en son Ambassadeur L. I. Sect.* 27. *p. m.* 828.

Consultius est, si res moram ferat, Principem rogare, ut is legatum, si deliquerit, domum revocare velit, sed id semper prius esse rogandum (ut Philippus II. Hispaniarum Rex contendebat, cum de ejus legato Mendoza ageretur) priusquam Imperio interdicatur, nec rationem, nec auctoritatem habet ullam. Huic sententiae recte contradixit Wicquefort *L. I. Sect.* 29. *p.* 903. & 904. Elisabetham, Angliae Reginam, defendens adversus Philippi II. querelas, ut ut alias eadem Elisabetha eidem Philippo denunciaverit, legatum suum, sibi noxium, revocare vellet, ut est apud Wicquefort *d. Sect.* 29. *p.* 909. & 910. ratione magis humanitatis, quam juris. Ordines Foederati Belgii legatum Lusitanum abire jusserunt, & pro legato amplius habere detrectarunt. Hic respondet, posse quidem eos hoc in Imperio suo, sed non sine bello, Aitzema *L. XXXI. p. m.* 505. & 506. perperam. Cromwel, Angliae Protector, illaesa pace, Franciae legatum, qui adversus

versus se conspiraverat, intra 24. horas ex Anglia jussit excedere, ut lego apud Aitzema *L. XXXIV. p. m.* 125. Veneti quidem, pro prudentia sua, Regem Hispaniarum rogarunt, uti legatum, qui Rempublicam suam turbaverat, domum revocare vellet, Wicquefort *d. C.* 27. *p.* 828. & 829. & sic Ordines Generales quod ad Sueciae legatum Anno 1657. Aitzema *L. XXXVII. p. m.* 1020. sed usu id non semper servari, neque necessarium esse, docent exempla apud Aitzema *L. XXXIX. p. m.* 642. *L. XLI. p. m.* 294. *L. XLII. p. m.* 340. & *L. XLVII. p. m.* 673. Huc pertinet contentio, quae inter Regem Hispaniarum ex una, & Regem Angliae & Ordines Generales ex altera parte Annis 1695. & 1696. agitata est. Is qui absente Regis Angliae & Ordinum legato, eorum res agebat apud Hispaniarum Regem, homo, si verum fama susurrat, vilissimus, contumeliosos libellos Regi Hispaniarum porrexerat. Rex eum Madrito excedere jussit, & contumacem Praefectus Urbi manu Madrito eduxit. Queritur ille ad Regem Angliae & Ordines. Rex Hispanum legatum, qui Londini erat, etiam statim Urbe ejiciendum censuit, sed qui aderant, hunc impetum mitigarunt. Deinde Rex & Ordines ad Regem Hispaniarum

rum ſcripſere, ſatisfaceret ſibi de injuria, res ſuas agenti facta; ſin autem, & ſe ejus legatos ſtatim ejecturos. minus conſulta, ut mihi videtur, Juris Gentium prudentia. Sed tandem conveniſſe relatum, actorem rurſus in Urbem admitteret Hiſpaniarum Rex, deinde eum revocarent domum, ut revocarunt, Rex Angliae & Ordines.

Caeterum nec deſunt alii modi, quibus legati, cum legibus non teneantur, neque iis volentes parcant, commodum coërceri vel deterreri poſſunt. Noſtra memoria Prorex Neapolitanus praecipuum quemdam ex familia Nuncii Pontificis Maximi falſe ludibrio expoſuit. Officiales eum, in proſtibulo deprehenſum, ad omnes Judices ducunt, ut puniretur: quibus rei gnaris, nihilque, niſi ſibi in eum juriſdictionem non eſſe, dicentibus, hominem dimittunt. Nuncio de hac infamia ſuo homini, per cuncta tribunalia tranſducto, conquerente, Neapolitanus Prorex hanc poenam Officialibus conſtituit, ut & ipſi per Urbem deducerentur, hoc ſuperdicto: poenae cauſa ita eos tranſduci, quod illum Titium vel Sempronium, ex comitatu Nuncii, ſcortari non ſiverant. Fere convenit, quod de Chiis refert Plutarchus *Apophtegm. Lacon. p. m.* 405. cum nempe Spar-

Spartam veniſſent, & poſt coenam ſellas Ephororum vomitu & oleto repleſſent, hos edixiſſe, Chiis permiſſum eſſe turpiter agere. Aelianus *Variar. Hiſtor. L. II. C.* 15. de Clazomeniis id ipſum tradit, niſi alia hiſtoria ſit dicenda, cum ſellas hi ἀσβόλῳ, *fuligine* reſperſiſſe dicantur, ſed idem per praeconem proclamatum eſt, ſcilicet, ἐξέστω Κλαζομενίοις ἀσχημονεῖν, *liceat Clazomeniis indecore facere.*

Verum haec remedia valde extra ordinem adhibentur, nec ſemper citra majorem indignitatem, vel belli metum ſucceſſerint. Tutius eſt ſolam interdictionem ſequi ex recepta Gentium conſuetudine. Sed quid receptam dico, ſi tota Gens Hiſpana contradicat? Memoriae nempe prodidit Antonius de Vera *en ſon parfait Ambaſſadeur L. I. C.* 43. Madriti ex aedibus legati Veneti, vi & vi armata reſiſtentis, facinoroſos quoſdam eſſe extractos & damnatos, gratiam quidem criminis deinde eſſe factam damnatis, iis ſimpliciter Regno excedere juſſis, ſed Regem Hiſpaniarum ea occaſione literas dediſſe ad omnes Principes Chriſtianos, quibus ſibi placere ſignificavit, ut, ſi legati ſui penes eos delinquerent, cecidiſſe viderentur privilegiis ſuis, & judicarentur ſecundum leges Imperii, ubi eſſent. Qui id tradat,

dat, praeter Veram, neminem esse, atque adeo Veram verum non dicere, suspicatur Wicquefort eo loco, quem *Cap. praeced. in fin.* indicabam. Quid ejus rei sit, ipse non dixerim, & fidem quoque penes auctorem esse velim, quamvis & id ipsum memoriae prodiderit Fredericus de Marselaer in *Legato L. II. Dissert.* 13. Sed una unius Regis sententia, semel prolata, non efficit Jus Gentium. Quin alias ipsi Hispani, cum durius egissent adversus legatum Franciae, ejusve comites, quos captivos habebant, ope consilio Pontificis Maximi vix a bello liberati, jure dicundo tamen supersederunt, dimiseruntque captivos, ut habet Wicquefort *L. I. Sect.* 28. *p.* 883. *& seqq.* Plurimi etiam Principes contra Regis Hispaniarum legatos, male meritos, sola interdictione usi sunt, punitione procul dubio usuri, si vel Hispani aliarum Gentium legatos ipsi punirent, vel punitionis veniam dedissent.

Bellissime quaeri potest, si de illa Hispanorum contra legatos sententia plena fide constaret, quo jure haec esset habenda? res inde pendet, an qua Gens privilegia legatorum, quibus utuntur ex jure communi Gentium, possit tollere? & puto, posse tollere, si palam id testetur, quia nullo jure competunt, nisi tacito &

prae-

praesumpto. Gens Gentem non obligat, nec vel omnes Gentes obligant aliam, licet solam, quae sui juris est, & aliis legibus uti decrevit. Hugo quoque Grotius, magnus pro legatorum immunitate patronus, ea privilegia refert ad pactionem tacitam ejus, qui legatum recipit, & hanc voluntatis esse certissimum est. Legatum posse etiam prorsus non admitti constat, & rursus admitti posse certis legibus, ex voluntate ejus, qui recipit, definiendis. Si qua Gens igitur noluerit legatum recipere, nisi foro suo se subjiciat, subsistet legatio ea lege, nec quicquam est, cur non etiam legatio citra illam immunitatem fori possit subsistere. Verissimum tamen est, quod Hollandiae Ordines ajunt in eo libello, quem Anno 1651. ediderunt, & inscripserunt *waragtig en nodig berigt* &c. (apud Aitzema *Herstelde Leeuw p.m.*617.) legatum, etiamsi deliquerit, ex Jure Gentium detineri non posse, id enim ut servemus, aequitas exigit, si non contraria obnunciatione tollatur. Jus Gentium nihil est, nisi praesumptio secundum consuetudinem, nec quicquam valet praesumptio, ubi expressa est voluntas ejus, de quo agitur. Praescriptione legatos jus suum quaerere vel tueri non posse existimat Huberus *de Jure Civitatis L. III. Sect.*

4. C.

4. *G.* 2. *n.* 32. ſed id reſtringit ad ſubditos Principis, qui, invito Principe, jure aſyli uti velint apud legatos. Ego generaliter verum dixerim de omni privilegio legatorum, id nempe non prodeſſe, ſi contraria acceſſerit conteſtatio, quia voluntas expreſſa tacitam excludit, nec ullum, ut dixi, jus Gentium eſt, niſi inter volentes ex pacto tacito.

CAP. XX.

Si quis e familia legati deliquiſſe dicetur.

Qui ad comitatum familiamve legati pertinent, ejus forum ſortiri, ſatis videor probaſſe *C. XV.* In cauſa criminali non minus id verum eſt, quam in cauſa civili; quare eos nec accuſat, nec punit Magiſtratus loci, ubi degunt. Si comites quandoque rei facti, ſi in eos animadverſum, etiam gladio, ſi alias juriſdictio exercita, vel adrogata, ut exempla attulimus *d. C. XV.* & *C. XVIII.* id, quod ad forum, eo jure factum puta, quod Praetor reddere dicitur, etiamſi inique decernat. Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 8. comites legatorum etiam foro ordinario exemit, & ex Pauſania oſtendit, Romanos putaſſe, Jus Gentium laedi,

laedi, si vi abstrahantur. Quin & inter praecipuas belli causas id aliquando relatum esse Tesmarus ex Camdeno observat ad *d. loc.* Vult igitur Grotius, a legato postulandum, ut comites, si deliquerint, dedantur, & si dedere nolit, ea esse facienda, quae de ipso legato praescripserat. Sane legatus suos homines dedere potest, quia ipse illos assumit dimittitque pro arbitrio; quod si alterius conditionis sint, ab ipso forte Principe lecti, ut est scriba legationis, dedere non potest. Saepe etiam legati homines, qui mere erant arbitrii sui, Magistratui dediderunt, ne occcasio sit majoris tumultus faciendi, & quia illa occasio cum maxime est, ubi legati conveniunt ad pacem pangendam, si tanta eorum hominum multitudo, si non impune se delinquere, utique a praesenti poena se immunem crederet, saepe solent legati invicem pacisci, ut homines sui sint subditi foro Magistratus ejus, ubi de pace agendum est. Sic Monasterii, sic Neomagi factum refert Wicquefort *L. I. Sect.* 28. *p.* 893. & 894. & saepe alias id observatum memini.

Si nihil tale convenerit, nulla Magistratus in eos erit jurisdictio; neque adeo dubitandum est, quin recte Hispaniarum Rex prohibuerit, ne vel apprehendere li-

 ceret

ceret homines legati Veneti, qui duos Hiſpanos occidiſſent, ut eſt apud Wicquefort *d. Sect.* 28. *p.* 885. Imo, ſi apprehenſi eſſent ejuſmodi homines ab Officialibus, in flagranti forte delicto, recte eos legatus repetet, & varia ejus rei exempla exſtant. Legati Franciae famulus Hagae Batavorum noctu vim fecerat mulieri, & captus erat; petiit legatus, eum ſibi tradi, ut ipſe jus diceret, & Ordinum Hollandiae Conſiliarii Anno 1657. tradiderunt, vid. Aitzema *L. XXXVII. p. m.* 791. & Wicquefort *d. p.* 885. & de aliis *p.* 883. & 884.

Recte deditus eſt ille famulus legato Franciae, ſed an ipſe de eo jus dicere potuerit, alia quaeſtio eſt, de qua dicere occupavi *d. C. XV.* Franci ita fere cenſent. *In capitalibus cauſis legati per ſe in ſuos judicia ferre ſoliti ſunt*, ait Mornacius ad *l.* 2. §. 3. *ff. de Judic.* & exempla quaedam poenae, a legatis Francicis exactae refert, etiam apud Turcarum Imperatorem, qui id paſſus eſt, quia, ut mox audies, etiam Turcarum legati ſolent ipſi poenas exigere a ſuis hominibus. Sed omnino ea res eſt tranſigenda iis diſtinctionibus, quas recenſui *d. C. XV.* Si legatus juriſdictionem habeat ab eo, qui miſit, & conſentiat is, ad quem miſſus eſt,

poe-

poenam jure optimo exiget; si alterutrum deficiat, non exiget. Jure legati nihil potest agere, nisi ex mandato, & mandato non solet ei dari jurisdictio in homines suos, quin, si data fuerit, non recte hanc exercebit in Imperio alterius Principis, invito eo Principe. Poterit autem, ne impune effugiant rei, eos vincire, & vinctos transmittere ad forum suum. Familiae vinciendae potestatem vulgo Cardinalibus tribuunt apud Clarum *L. V.* §. *Fin. Q.* 68. *n.* 32. & nisi hanc tribuas legatis, frustra de poena ab hominibus ejus exigenda cogitabis. Ipse legatus modice suos castigabat, si res majorem animadversionem desideret, vel dedet Magistratui non suo, vel, si ita videatur, vinctos remittet ad Magistratum suum. Scio aegerrime accepisse Pontificem, quod legatus Imperatoris Germanorum haud ita pridem Romae quemdam ex suis hominibus, ipsum legatum ejusque filiam necare voluisse suspectum, domi suae vinctum detinuerit, atque si carcerem privatum exercuisset. Sed si Magistratus nec delinquentem apprehendere, nec legatus custodire possit, ut scilicet deinceps tradat puniendum, jam actum est de omni poena, & familia legati vitae, bonis, existimationi civium nostrorum tuto insultabit.

Cardinalis Bullonienſis, Regis Franciae ad Pontificem legatus, Anno 1699. alterius famulum, quem domina ei tradiderat, ut exquireret de auctore injuriae cujuſdam, cum ex Cardinalis arbitrio non reſponderet, aliquamdiu domi ſuae captivum habuit. Quo non immerito Pontificis auctoritatem laeſam opinati ſunt Juris Publici Conſulti, duplici de cauſa, altera, quod id auſus fuiſſet in hominem non ſuum, altera, quod in delicto, quod ad legationem non pertinebat, cum ipſe legatus, qua Cardinalis, tum ejus homines Papae fuerint ſubditi, atque adeo Romae, ubi erant, judicandi. Utque ipſe id improbo, ſic probo factum legati Hiſpanici, Emanuelis de Lira, qui apud Ordines Foederati Belgii legationem praeclare obivit. Cum quidam ejus famulus puellam quamdam ex legati Domeſticis, qui vocantur, Hagae in domo legati, vi conſtuprare aggreſſus eſſet, legatus hominem vinctum in Hiſpaniam miſit, ut ibi puniretur & remis daretur. Et ſic oportebat; nec ab ea Juriſprudentia receſſit ipſe Wicquefort *d. Sect.* 28. *p.* 889. & 890. niſi quod imprudenter addat, legati tamen juriſdictionem eſſe in homines, quos ſibi adſcivit ex ſubditis noſtris, ſed hos ab aliis nihil quicquam differre *Cap. XV.* exſequuti ſumus.

Sae-

Saepiſſime tamen legati contra homines ſuos ſententiam dixerunt. Apud Wicquefort *d. Sect.* 28. *p.* 886. & 887. legatus Francicus apud Anglos capitis ſententiam dixit contra comitem ſuum, homicidii reum, ſed Angliae Rex gratiam criminis fecit. Probavit id factum Henricus IV. Franciae Rex, ſed indignante Conſilio ſuo, quod Regis Anglici eſſe non putabat, ejus criminis gratiam facere. Et ipſe puto, id certiſſimum eſſe, ſi de jure quaeramus, quia comes ille ſubditus erat Regis Franciae, & ſubditus manſerat, etiam in Anglia. Juriſdictio quoque erat exercita a legato, ſed nullo jure, niſi poſtquam hanc Rex habuerat ratam. Legimus quoque, Turcicum legatum Anno 1700. Viennae quemdam ex familia ſua, qui cum aliis ejuſdem familiae ſe inebriarat, multaque inſolenter egerat, ante aedes ſuas ex arbore, appenſa pectori lagena, ſuſpendiſſe, & caeteros 50. fuſtium ictibus multaſſe. Alia legatorum in homines ſuos exercita judicia recenſet Jean Hotman *en ſon Traité de l'Ambaſſadeur C.* 4. *n.* 14. & alia etiam alii. Sed haec, & duo adhuc alia, quae Mornacius attulit, exempla non me moverint, ut inde jus Gentium aeſtimemus. Huberus *de Jure Civitatis L. III. Sect.* 4. *C.* 2. *n.* 30. ex eo,

 quod

quod comites legatorum exempti sunt eorum, ad quos mittuntur potestate, *parum abest*, inquit, *quin jurisdictio legatis in comites suos tribui possit*, sed mox resipiscit, modicam duntaxat legatis tribuens coërcitionem, ad exemplum patrisfamilias, caetera, & recte, contendens, ablegandos esse comites, ut puniantur, ad Principem legati, sive, ut ego malim, ad forum legati, quod ipse ante susceptam legationem habuit. Et sane id jus facile vincet, sive rationem, sive mores Gentium consideremus. Cum enim omnis jurisdictio sit a Principe, nemo, cui non mandaverit, hanc recte exercet, & cedo mihi legatos, quorum mandatis id continetur, &, si vel contineretur, cedo mihi plurium populorum consensum, qui legatos, quibus neque imperii, neque territorii ullum jus est, scientes volentes passi sunt homines suos intra privatos parietes trucidare, vel exstruere ferale pegma ante aedes suas, vel alibi in loco publico, in quo de his supplicia sumant, vel per suos, vel conducta ad id carnificis opera. Refragantur etiam mores, dummodo paucos excipias, ex quibus jus Gentium efficere non licet.

Carolus Paschalius *in Legato C.* 76. singulari loco egit, *an legatus habeat jurisdictio-*

tionem in ſuam familiam? ille legatis non permittit ergaſtula, neque vincula & compedes, multoque minus carnificem & laqueum. Ego vincula & compedes permitto, ut homines ſuos cuſtodiant & tranſmittant, non ut puniant temporali vel perpetuo carcere. Ille mox diſtinguit inter majores & minores legatos, illis largiens poteſtatem in ſuos, aequalem priſcae, *quae fuit civili ac regali imperio praedita*, his non item. Ego inter legatos, niſi mandata differant, hac parte non diſtinguo, nec, ſine auctoritate, admitto illud incertae & ambiguae orationis imperium. Major in Paſchalio eſt eruditionis apparatus, & pompa verborum, quam appoſita ad rem diſputatio, & judicii bene ſubacti pondus. Quamvis autem comites ad forum legati pertineant, non tamen eo pertinent ſubditi noſtri, qui adverſus legatum, ejuſve homines deliquiſſe dicuntur. Forum ejus, qui deliquit, inſpicimus; nec adhuc potui animadvertere, quo jure contradixerint Franci apud Aitzema *L. VI. p. m.* 98. niſi forte jure antiquo deditionis, quo hodie tamen Gentes non utuntur.

CAP. XXI.

Aedes legati an praebeant asylum?

Jam de domu legati videamus. Recte Grotius dixit magni Operis *L. II. C.* 18. §. 8. an jus Asyli habeat legatus pro quibusvis, eo confugientibus, ex concessione pendere ejus, apud quem agit, neque enim Juris Gentium esse. Legatus, comites legati sancti sunt, sed an & domus sancta? imo sancta, inquit Wicquefort *L. I. Sect.* 28. *p.* 875. sed soli legato ejusque comitibus, facinorosis domum legati non prodesse, quia subditos Principis, apud quem degit, nullo jure ejus jurisdictione eximit. At scire velim, quid tunc praestet illa sanctitas? ut scilicet legato ejusque hominibus domus sua tutissimum sit refugium atque receptaculum? atqui omnes aedes, omnia loca id ipsum legato praebent, nam qui nec conveniri, nec accusari, nec puniri potest, inter medios Officialium cohortes tutus obambulat. Eo igitur, ex plurium sententia, illa sanctitas non pertinet, sed ne ex aedibus legati liceat extrahere vel scelestissimum quemque. Paschalius *in Legato C.* 76. *improbat eum, qui apud plerosque*

que

que adolevit, morem, ut domus legatorum ſint Aſyla improborum. Et addit: *Id quod cui rei inventum dicam? tuendo decori legationis? ridicule. Potius ad proponendam & vere praeſtandam ſceleribus impunitatem; quae utique provocantur hoc perfugio, ubi homini ſceleſto non ſolum tuto eſſe, ſed & Magiſtratus cohortem inridere, eive probra jacere, & minas manuſque intendere licet, oppoſito nomine & auctoritate legati, res eſt, ſi verum fateri licet, peſſimi exempli.* Sed honeſtam hanc orationem mox conſpurcat inepta diſtinctione inter crimina Majeſtatis, aliave atrociora, & quae minus atrocia ſunt, ut in illis, non in his extrahere liceret facinoroſos; quae diſtinctio nec rationem, nec auctoritatem ullam habet. Zoucheus *Jur. Fecial. inter Gent. Part. II. Sect.* 4. *n.* 21. ſententias Grotii & Paſchalii, & Abundii hiſtoriam, quae exemplo fuerit, recitaſſe contentus, nihil ipſe definit, ut parum ſolet ex ſuo ingenio ſapere. Sane, ſi ex ratione agamus, dubito, an quicquam magis fatuum excogitari poſſit, quam jus Aſyli legatorum aedibus tribuere. Pauca ſunt adeo abſurda, ut non aliqua ſaltem ratione nitantur; hoc autem qua nitetur? dic aliquem ſodes hic Quintiliane colorem. Legatine, ut latrones recipiant, mittuntur?

 vel

vel an ſine receptione commode legationi vacare non poſſunt ? dices fortaſſe , inquiſitione aedium legatum turbari. Nugae: nec enim magis turbantur , quam alii receptatores , &, ſi legati non ſint receptatores , ad eum cur magis , quam ad alium, confugiunt facinoroſi? deinde quis erit exitus ? ut ipſe legatus facinoroſum puniat vel dimittat. At punire nequit , quia ipſe, & qui eum miſit , apud nos juriſdictionem non habent , utique , ut inter omnes conſtat , non in ſubditos noſtros, qui apud nos delinquunt. Si dimittat , exuit nos juriſdictione noſtra in ſubditos noſtros , in re, quae nec ad legatum , nec ad legationem quicquam pertinet , & cui ſe importune immiſcet. Omnia legatorum privilegia , quibus utuntur ex tacito Gentium conſenſu , non alio fine comparata ſunt , quam ut tuto ſine remora , ſine impedimento cujuſquam officio ſuo fungantur. Poſſunt autem tuto fungi , etiamſi facinoroſos non recipiant , nec occultent , nec Principi , apud quem ſunt , intervertant juriſdictionem , non in ſui vel ſuorum , at tertii , ad ſe non pertinentis, gratiam. Sed ejuſmodi haec ſunt, ut vix ſeriam diſputationem deſiderent.

Attamen is furor ſaepe legatos, eorumve Principes occupavit,ut non tantum aedibus

lega-

legati, ſed & integris circa eas regionibus & vicis jus Aſyli tribuant. Tacitus *Annal. L. III. C.* 62. non modo templis quibuſdam, ſed duobus millibus paſſuum ſanctitatem, quae templis debebatur, tributam memorat. Idem legati ſibi arrogarunt circa eas Urbis regiones, in quibus ipſi habitabant. Franci potiſſimum id jus Aſyli non tantum magnis animis, ſed & armis defenderunt, & Romae Seculo ſexto decimo & ſeptimo decimo ſaepe ea res agitata eſt inter legatos Franciae & Pontifices Maximos. Innocentium XI. jus illud Aſyli abolere conſtituerat, ſed quemadmodum legatus Francicus Anno 1687. ſeſe oppoſuerit, reliquis haud multum Papae reluctantibus, relatum eſt *in de Hollandſche Mercur. ad annum* 1687. *p.* 191–197. Sixtus V. cui tantum animi erat, & antea id tentaverat, ſed cupidum, pater optime, vires deſtituebant. Hoc ipſum jus Aſyli, quod ad totas Urbis regiones, olim Madriti obtinebat, at Anno 1684. legatis denunciatum eſt, ne ea immunitas in poſterum extenderetur ultra limina aedium; neque ei Decreto nimium contradixerunt legati, niſi quod, qui ibi erat Belgii Foederati nomine, plus rationis eſſe reſponderet, ſi jus Aſyli in Hiſpania Eccleſiis adimeretur, ut eſt *in de Holland-*

landſche Mercur. ad d. Annum 1684. *p.* 277-279.

Sed recte regionibus ceſſerunt, qui etiam aedibus cedere debebant ad inquirendos & apprehendendos facinoroſos: neque enim dubitamus, quin optimo jure Hiſpani Francorum legati domum vi intraverint (ſi non diripuiſſent) apud Mornacium ad *l.* 2. §. 3. *ff. de Judic.* quod facinoroſum domu ſua extrahi paſſus non erat. Magnas ea res turbas dedit, quas Papa deinde compoſuit, ut narrat Wicquefort *L. I. Sect.* 28. *p.* 885. Neque etiam dubitamus, quin recte Veneti Francici legati domum oppugnare conſtituerint, niſi Abundium & reliquos proditores, qui ad ipſum fugerant, dedidiſſet. Rem geſtam narrat Vera *en ſon parfait Ambaſſadeur L. I. C.* 42. Zoucheus *d. P. II. Sect.* 4. *n.* 21. & Wicquefort *L. I. Sect.* 28. *p.* 873. & 874. Cum legatus Regis Luſitaniae Hagae Batavorum Anno 1642. Hippocomum, qui ipſum deceperat, domi ſuae captivum detineret, atque ita carcerem privatum exerceret, aedes ejus a furioſa plebecula direptae ſunt, nec tamen, quantacunque earum ſanctitas eſſet, quicquam poenarum exactum, ut refert idem Wicquefort *d. L. I. Sect.* 28. *p.* 882. & 883. & Aitzema *L. XXII. p. m.* 452. & 453.

Et

Et cum quidam ex officio legationis Muscoviticae aufugissent, eosque legati omni modo repeterent, & in domo legati Poloni latere crederentur, Ordines Generales Anno 1663. 25. Jun. Decreto complexi sunt, *dat de Huysen of Logementen van Residenten alhier in den Hage geensints syn exempt van recherche, soo wanneer men aldaar d'een of d'andere persoon met goed regt en fundament van wegen de Overigheid, of justitie souden willen attraperen*, vid. Aitzema *L. XLIII. p. m.* 756. & *Hollandsche Mercur. ad Annum* 1663. *p.* 78. & 79. Secundum haec Anno 1665. Hollandiae Ordinum Consiliarii quemdam ex Residentis Anglici aedibus per Officialem suum expostularunt, idque Ordinum Generalium Decreto comprobatum est, ut testatur Aitzema *L. XLV. p. m.* 796. Factum igitur Cromwellii, quod memoravi *C. XVIII.* non ideo improbem, quod homicidam extraxerit ex aedibus legati Lusitani, ut alii id ea ratione improbant, sed quod comitem legati extraxerit, in quem, utpote sibi non subditum, nulla ejus erat jurisdictio.

Si non immunes aedes, quas ipse legatus habitat, minus immunes erunt; si scriba legationis habitet. Defecerat ad Hispanos Lusitaniae legatus, qui Hagae Ba-

Batavorum erat, ſcriba, qui manſerat in fide, & eadem, quam legatus habitaverat, domo, contendit, ſe in locum legati ſucceſſiſſe, legationis ſe eſſe ſcribam, non legati, Curiae nullam in domum legati juriſdictionem eſſe, in eam tamen immiſiſſe Officiales ſuos, & ſic jus Gentium laeſiſſe. Scribae adſtipulabantur Franciae & Angliae legati, ac ſi de communi legatorum cauſa ageretur. Sed reſponſum eſt, Curiam recte officio ſuo functam, non invito legato, qui ipſe domum conduxerat, & adhuc conductam habebat; ad preces creditorum, rei ſervandae cauſa, Officiales fuiſſe miſſos; legationem eſſe exſtinctam; nec quicquam ſcribae juris eſſe vel in domum vel in ſupellectilem; quin hac legatum, vel nuper legatum, creditoribus ſuis cedere, & iis ea ratione conſultum velle. Rejectis querelis vicit Curia, ut eſt apud Aitzema *L. XXXIX. p. m.* 655. 662. & 663. & recte vicit.

Longo uſu legatum jus Aſyli quaerere non poſſe & alii obſervarunt, vid. Huberum *de Jure Civit. L. III. Sect.* 4. *C.* 2. *n.* 32. Etiam ideo id verum eſt, quod actuum frequentia & patientia, quae ad praeſcriptionem ſuffecerint, vulgo deficiant. Ipſi Pontifices Maximi, apud quem legati potiſſimum in eam rem peccant, ſaepe vi

&

& vi armata imperium & juriſdictionem ſuam ſunt tuiti, interrupta ſic poſſeſſione nefariae conſuetudinis. Atque haec forte addi poterunt iis, quae audio Thomaſium ſcripſiſſe *de jure Aſyli, legatorum aedibus non competente*, ſed quam Diſſertationem oculis meis uſurpavi nunquam.

CAP. XXII.

An quae ſpecies ſint ſingulares, ex quibus legatus detineri poſſet?

Quamvis legatum nec ex contractu conveniri, nec ob crimen accuſari poſſe defendamus, an tamen nullo plane caſu ei manus injici poſſit, res eſt, quae meretur inſpici. Quid enim ſi exul, & in poenam proſcriptus, ad nos legetur, an legatorum jura ei competent? & ſunt, qui putant apud Bertachinum *Repertor.* in *V. Ambaſiator p. m.* 147. & ſunt, qui non putant, Gentilis *de Legation. L. II. C.* 10. & Zoucheus *Part. II. Sect.* 4. *Q.* 19. idque eſt veriſſimum, quia non omnem legatum recipere tenemur, ut Grotius *L. II. C.* 18. §. 3. & Zoucheus *d. P. II. Sect.* 4. *Q.* 13. & omnes fere Juris Publici Aucto-

res

res consentiunt. Recte itaque exul non accedere, &c, si jam accesserit, finibus nostris excedere jubebitur, &c, nisi excesserit, injecta manu educetur. Ut plectatur tamen, humanitas & bona fides, quae praesertim inter Gentes exuberantior desideratur, vix admitttunt. Etiam ideo, quod ea res videatur dubia, & in dubio contra non subditum, qui ex mandato venit, quamvis contra mandatum nostrum, nihil atrocius statuendum. Neque tamen vetandus quisquam jure suo uti, si velit, summo, nam interdictio nostra Principis sui mandatum praecessit, &c alius Princeps suo mandato sententiam nostram nequit rescindere. Recte clementiae Romanae imputatum apud Tacitum *Annal. L. I. C.* 57. quod Segestis filium, antea ad rebelles profugum, legatum recepere. Haec juris & aequi pugna. Quidam hic damnatus, ut lingua ejus perforaretur, ad Regem Angliae fugit, qui eum huc legatum mittit. Postquam advenisset, Hagae carceri includi-ditur, sed postea impunis dimissus est, vid. Aitzema *L. XVI. p. m.* 277. & 278. accidit id Anno 1636. eo scilicet tempore, quo hujus Reipublicae quam maxime intererat, Anglos non offendi. Prudentius Gravio in Portland, Wilelmi III. Angliae

gliae Regis legatus ad Ludovicum XIV. Franciae Regem, antequam Anno 1697. in Franciam abiret, a Franco petiit, & obtinuit, ut liceret quibuſdam, e Francia exulibus, inter comites ſuos eſſe. Abſque eo fortaſſe, ut exules, eos habuiſſet Rex Franciae; idem quippe, cum Anno 1673. Utrechtum teneret, etiam Utrechtanum recuſavit, qui Ordinum Generalium legatus eſſet, ut eſt *in de Hollandſche Mercur. ad Annum* 1673. *p.* 54. quia ſcilicet ſibi ſubditus erat, ut multo magis comitem exulem arcuiſſet.

Hic quoque videndum eſt de talione. Negat Grotius *de Jure B. & P. L. II. C.* 18. §. 7. ejus legatos, qui noſtros male habuit, a nobis male haberi poſſe, & quamvis ejuſmodi talionis quam plurima exempla ſint, laudat tamen contraria exempla, quae & ipſa non deſunt, & a variis varia recitata ſunt. *Jus Gentium*, inquit, *non tantum mittentis cavet dignitati, ſed & ejus, qui mittitur, ſecuritati: quare cum hoc quoque tacite contrahitur. Huic ergo fit injuria, etiamſi ei, qui miſit, nulla fiat.* Optime; ſed ut injuriam diſtinguimus, ſic & jus talionis diſtinguamus. Ὑπεροχὴ juſtitiae negari poteſt, juſtitia non etiam, quia illa voluntaria eſt, haec autem neceſſaria. Quare ejus legatis, qui noſtros male habuit,

vim inferre non licebit, ſed forte habere licebit ut ſubditos, negatis legatorum privilegiis, quae moribus Gentium vulgo introducta ſunt, & ad ὑπεροχὴν juſtitiae pertinent. Atque hoc mihi juſtum videtur, cum ſic ipſi legato nulla fiat injuria, ſed ſoli, qui miſit. Alii aliter ſapiunt.

De repreſſaliis & omni jure retorſionis tantundem dicimus. Repreſſalias tolli, eorum, qui non uni Principi ſubſunt, improbitas non patitur. Variis quidem Gentium pactis earum licentia coërcita, ſed cui bono haec pacta, ſi vel nihilominus jus, mutuo promiſſum, nec dicatur, nec praeſtetur. Ita rebus exigentibus neceſſarius eſſe coepit repreſſaliarum uſus; ſed ſi Eccleſiaſticos, ſi Studioſos, ſi alios nonnullos repreſſaliis eximimus, utique eximendi videbantur legati eorumque comites, qui & per ipſa bella tuti ſunt. Sin ajas, legatorum privilegia nulla lege vel Gentium vel Civili eſſe definita, neque neceſſitatem habere moralem, atque adeo Principes non obligare, ſi eorum, a quibus miſſi ſunt, potentia non defendantur, id ais, quod omne jus Gentium tantum non ſubvertit. Quod ratione, quod uſu & humanitate nititur, & ita apud pleraſque Gentes receptum eſt, ut pro Jure Gen-

Gentium obſervemus, placuit. Legatos repreſſaliarum eſſe immunes omnis aevi ratio, omnium Populorum uſus probavit; ſed quemadmodum id obtinuit, ita & obtinuit exceptio, niſi ſcilicet injuriam, legato noſtro antea factam, vindicemus; quam exceptionem prolixe defendit Kirchnerus in *Legato L. II. C. I. n. 69. & ſeqq.* Et ſic Anno 1665. Hagae in carcerem conjectus legati Anglici ſcriba, quum Angli prius Ordinum Generalium in Anglia legati ſcribam carceri incluſiſſent, vid. Aitzema *L. XLV. p.* 1017. & *XLVI. p.* 167. Omnes, qui Hagae aderant, legati id factum probaſſe dicuntur *d. p.* 167. Sed minus probabant Zelandi, quod ſoli Hollandiae Ordines, inſciis reliquis Foederatis, ſcribam legati Anglici detinuiſſent *d. p.* 1017. & jure merito indignabantur Zelandi, quia belli occaſionem praebere ſingulis Provinciis interdictum eſt. Ipſi tamen Zelandi non ſemel alias alia ſententia uſi ſunt; ſed hoc jam non ago.

Saepe & ultra progreſſum eſt, & repreſſaliae etiam ad alias cauſas porrectae. Cum Cardinalis Haſſus, ob non reſtituta Equitum Melitenſium bona, omnes Belgarum Foederatorum naves in Anglia arreſto detinuiſſet, Ordines Generales 15. Jun. 1662. petierunt, Ordinum Hollan-

diae Consiliarii Cardinalis Actorem, quamvis pro legato habitum, tam apud Ordines Generales, quam Hollandiae, etiam hic arresto detinere vellent. Quod & factum est, & militari custodia detentus ille Actor, donec illud navium arrestum in Anglia solveretur, Aitzema *L. XLII. p. m.* 365–367. Addunt Ordines in Decreto, quod d. 15. Jun. 1662. fecerunt, secundum Jus Gentium repressalias dari non posse, nisi pro subditorum suorum jure, non autem, cum eorum nihil intersit, & sic tamen Anglos fecisse. Dubito, an recte; si enim recipias repressalias pro subditis, esse non videtur, cur pro exteris neges. Nam justae sunt, vel injustae; si injustae, & subditis per injuriam conceduntur, si justae, non possunt sine injuria peregrinis negari, in ratione juris enim Tros Tyriusve fuat, nullo discrimine habetur. Et omnium judiciorum usu, ubi ex arrestis forum sortimur, comprobatum est, bonis debitoris arresto inclusis, non subdito duntaxat, sed & peregrino jus dici. Nisi tamen speciali lege cautum sit, ut sunt ejusmodi leges, ne duo peregrini in alterius Imperio invicem arrestis utantur. Igitur illa Actoris detentio vix est, ut defendi posse videatur, nec ex jure communi,

ni, nec ex caufa legati, ante detenti, quae alioquin vulgaris exceptio eft.

Orto bello an legati tuti fint, video quaeri, & tutos effe refponderi, ita certe refpondet Gentilis *de Legation. L II. C.* 13. De legatis, belli caufa miffis, ea de re non eft dubitandum, fed fi pacis, vel aliarum quarumlibet rerum ergo miffi fuerint, quid dicemus? liberos manere, nec captivos fieri etiam Pomponius refpondet in *l. ult. ff. de Legation.*. Sed an non fenferit de folis belli legatis, quales fere externi ad Populum Romanum, eft, cur dubites, cum & in fequentibus de his folis agatur. Perpetui legati, qui fere explorandi caufa habentur, rationem fi fpectes, non meliore, quam quilibet alii, fato comprehendi videbantur poffe, fed tamen humanius eft, ut contra dicamus, & iis etiam adverfus jus belli privilegium tribuamus. Franciae Rex Anno 1667. legatum fuum Madriti manere juffit, donec Hifpani id paterentur, quafi falva pace Belgium Hifpanicum occupaturus, Aitzema *L. XLVII. p. m.* 540. fed Hifpani mox abire jufferunt *d. L. XLVII. p. m.* 673. nec, quamvis peffime habiti, quicquam ultra aufi funt. Sane fi nos ipfi bellum indicamus, incolumis dimittendus erit, etiam pacis legatus, ut Hifpani quoque Anno 1683. dimiferunt Fran-

ciae legatum, & ut vulgo fit apud omnes Gentes, Eois & Afris quibusdam exceptis. Sed & si bellum nobis indicatur, si non justius, adhuc aequius melius est legatorum omnimodae securitati consulere, & sic etiam vulgo obtinet, sola denunciatione, ut abeant, interposita. An Danis aliud sederit, vide apud Aitzema *L. XXXVIII. p. m.* 98.

Legatos, si ex mandato faciant, quamvis perperam faciant, detineri tamen vel puniri non posse, inter omnes Juris Publici Scriptores constat. Ut mirari liceat, in legatis Provinciarum & Urbium eam rem in Foederato Belgio totiens tantas turbas dare potuisse, sed, quia de legatis externarum Gentium duntaxat agimus, malumus haec praetermittere, quam eorum memoriam refricare.

CAP. XXIII.

Legatus an jurisdictionem prorogare, & Fori privilegio renunciare possit?

REgula est Juris Romani in *l.* 1. *ff. de Judic. Si se subjiciant aliqui jurisdictioni, & consentiant, inter consentientes cujusvis judicis, qui tribunali praeest, vel aliam juris-di-*

dictionem habet, est jurisdictio. Quod ita verum est, si, qui consentiunt, de jure suo, non de jure Principis sui decernant: nam vulgo, nec sine ratione, placuit, jurisdictionem prorogari non posse in judicem extra Imperium, cui subest is, quo de agitur; & ita quoque Senatum Parisiensem judicasse refert Mornacius ad *d. l.* 1. Atque id ipsum est, quod Senatus Mechliniensis ult. Aug. 1553. ad Curiae Hollandiae consultationem rescripsit. Exstat Rescriptum *Plac. T. II. Append. p.* 2987. & *Repert. Curiae Holl. p.* 78. & recte in Rescripto additur, ita in Belgio semper fuisse servatum. Quo pertinet Philippi Austrii Edictum 22. Maj. 1497. (*Plac. II.* 5. 5. 18. 1.) quo interdicitur, ne quis ex Rescriptis Apostolicis extra Hollandiam, Zelandiam, & Frisiam in jus vocaretur, & ne cautiones exponerentur *sub poenis Camerae*, quae & ipsae vetantur *LL. Frisic. L. III T.* 1. §. 5. Sed quod subditis non licet, in praejudicium sui Principis, utique ipsis Principibus licet. Illi possunt, & saepe solent controversiam, inter se exortam, aliis extra Imperium suum Tribunalibus judicandam dare. Sic olim Philippus & Alexander, Macedoniae Reges, litem inter se & exteros motam non in Macedonia, sed ab Amphictyonibus judicari

cari voluerunt, ut auctor est Pausanias *L. VII.* Sic etiam Ordinibus Foederati Belgii & Electori Brandeburgico Anno 1665. placuit, sese in quaestione quadam pecuniaria submittere magno Mechliniensi Senatui, qui in eos, tanquam subditos, jus diceret, ut est in Aitzema *L. XLV. p. m.* 1080. *& seqq.* Similia vide apud Aitzema *L. XLVII. p. m.* 303. 362. 447. 452. *&* 579. & *L. XLVIII. p. m.* 760. 802. 1088. *& seqq. &* 1207. *& seqq.* Si hodie ita saperent Principes, praecideretur non unius belli causa.

Legatus autem, quum Principis, qui eum misit, sit subditus, neque ejus vel Imperium vel jurisdictionem mutet, an prorogatione mutare possit, ambiguae sane inspectionis est. Privatus utique est, quod ad Principem suum, & qua privatus intervertere videri nequit jurisdictionem, quae Principi competit in omnes subditos & privatos. Ut ut igitur recte proroget jurisdictionem in omnes judices Principis sui, sic non videtur recte prorogare in judices alieni Imperii, quae prima contra prorogationem ratio est.

Sed quid disputo, si vel omnis prorogatio hodie sit illicita. Ita censet Wissembach ad *Pand. Part. I. Disp.* 16. *n.* 7. ita alii, quos ille laudat, & auctoritatem prae-

praebet huic ſententiae *Cap.* 12. *X. de Foro compet.* Andreas Gail. *L. I. Obſerv.* 40. diſtinctione quadam, quae plurimis placuit, nonnullis diſplicuit, hanc litem diremit. Sed tamen is quorundam ſtupor eſt, ut ſimpliciter, ordinario repudiato, alium judicem eligi poſſe negent. Hogerbeetſius, qui & in Supremo Senatu judex ſedit, *Inleiding tot de Pract.* §. 1. *verſ.* 5. id etiam §. 9. *LL.* Mariae Burgundae Anni 1476. vetitum eſſe nugatur; clementer ſane, quid non idem dixerit de §. 220. *Formae Curiae Holland.* eo abrogatum fingens §. 8. *ejuſdem Formae*, qui prorogationes permittit. Zelandi dudum contendiſſe dicuntur (*Formul. L. I. C. I. p. m.* 25.) etiam prorogatione in Curiam Hollandiae facta, Zelandum tamen ad Curiam evocari non poſſe; quod quid ſibi velit, non ſatis intelligo, quia, niſi duo Zelandi eidem juriſdictioni ſubſint, prorogationem jam conceſſerat §. 3. *Conventionis inter Hollandos Zelandosque Anni* 1607. ut &, iisdem verbis, concedit §. 15. *Conventionis inter eosdem Anni* 1674. Et generaliter dicendum eſt, ſi non ſit lex, quae prohibeat, omnem prorogationem permitti. Prohibet *d. Cap.* 12. & ideo ſequendum eſt, ex ratione juris alioquin haud immerito diſplicet Hillegero *Donell. Enucl. L. XVII.*
 C. 10.

C. 10. *lit. I.* Lex Hollandica etiam prohibet prorogationem in caufa affecurationis §. 8. *Ampliat. Form. utriusque Curiae*, fed recte ante eam Legem Senatus Supremus cenfuit, etiam jurisdictionem in ea caufa prorogari poffe, ut eft apud *Formularium L. I. C. I. p. m.* 26. quamvis jam Anno 1613. Lege imperfecta, Amfterdammenfes id impedire fuerint conati. Quin fere affentior Hilligero *Donell Enucl. L. XVII. C.* 20. *lit. K.* optimis rationibus difputanti, etiam ftudiofos renunciare poffe fori Academici privilegio, quamvis non nefciam, tantum non omnes Interpretes contradicere, & eorum fententiam obtinuiffe, cum Academicus quidam Leidenfis in Curiam Hollandiae prorogaffet, ut narrat van Leeuwen ad Peckium *de Arreft. C.* 12. *p. m.* 255. Integris libellis ante aliquot annos ea quaeftio agitata eft. Hollandiae Ordines Decreto 24. Mart. 1662. (*Placat. III.* 3. 7. 13.) hanc rem ita temperarunt, majores xxv. annis poffent jurisdictionem prorogare in alium judicem, intra Hollandiam tamen, dummodo prorogarent *expreffè* & *fpecialiter*.

Faceffat igitur malefana quorundam opinio, ipforum fcilicet Magiftratuum intereffe, ne prorogationes fiant, & hi fic juris-

jurisdictione, quam Princeps dedit, excidant. Jurisdictiones distributae non sunt in gratiam judicum, sed eorum, qui judicibus egent. Si partes consentiant, ipsius Praetoris consensum necessarium non esse aperte dixit Ulpianus in *l.* 2. §. 1 *ff. de Judic.* &, si secus dixeris, jam de nulla amplius controversia in arbitros compromitti posset, quum omni compromisso minuatur jurisdictio, eaque a judice ad privatum transferatur. Si verum amamus, an quis suo judici renunciare, & alium eligere possit, ex eo solo pendet, an, qui id agit, rem agat sui juris & arbitrii, an vero alterius cujusquam praejudicium vertatur. Privilegio suo renunciare omnes leges omniaque jura permittunt, si renunciatio soli renuncianti noceat, nec ad alterius injuriam pertinere possit: *omnes licentiam habere his, quae pro se introducta sunt, renunciare*, regula juris antiqui esse fertur in *l.* 29. *C. de Pact.*

Quare & de legatis dicendum videbatur, posse hos privilegiis, in gratiam suam, ut commodius degant, introductis, pleno jure renunciare, habere quidem jus revocandi domum, sed non etiam teneri domum revocare. Quin si tenerentur, ne ipsos quidem agere posse, quia, si agerent, pati possent & deberent mutuas actio-

nes. Curiae Hollandiae forte ita visum in legato Lusitano, eum nempe, quod decessoris sui debita solvenda susceperat, fori privilegio renunciasse videri, Anno certe 1651. eum per Scribam admonuit, ut solveret, se alioquin officio suo litigantibus non defuturam, Aitzema *L. XXXI. p. m.* 506. Et legatum Electoris Brandeburgici, qui privilegio fori renunciaverat, ab ipso arresto immunem non esse, Ordines Hollandiæ decrevisse relatum est 10. Febr. 1688. 27. Oct. 1689. & 6. Febr. 1694. Sed creditor in eo facto etiam arresto incluserat bona legati, sic ut nescias, an arrestum, an renunciatio fori Curiae jurisdictionem tribuerit. Etiam me Senatore memini Senatum Supremum in legatos, qui privilegio fori renunciaverant, jus dixisse, sed nec ipsis, nec Principibus suis judicio contradicentibus. Vidi & pacta conventa, quorum novissima parte legati sese submittebant voluntariae condemnationi Senatus Supremi, quod utique pro tacita renunciatione est accipiendum. Ego vero, quicquid earum rerum sit, non ausim dicere, legatum, inconsulto Principe, juri suo renunciare posse. Ad quid enim legatorum privilegia, quam ut ipsi Principibus suis magis utiles sint, & eorum legatio nulla re impediatur? Magis igi-

igitur haec privilegia pertinent ad causam Principis, quam ipsius legati; sibi renunciatione sua legatus nocere potest, Principi non potest. Atque ita, consulta ratione, forte dicendum est, legatum in causa delicti nunquam privilegio fori renunciare posse, in causa civili non aliter, quam ut adversus eum jus dicatur, non ut sententia executioni mandetur, si quid per eam impediretur legatio, ut in causa criminali tantum non semper impediri solet. Sed ad manum non sunt ea Gentium exempla, ut ex jure Gentium ea de re possim constituere. Rationi, quam dixi, argumentum praebet *l. 24. §. ult. ff. de Judic.*

CAP. XXIV.

Variae variorum sententiae de foro legatorum.

Quid nonnulli dixerint & scripserint de foro legatorum, hic illic indicavi, ubi locus id postulabat, quid praeter eos alii senserint, quasi per satyram hic colligam. Veteres Juris Interpretes, in causa civili, distinctionem Juris Romani sequuti sunt, de Jure Gentium, quin & de veris Gen-

Gentium legatis parum ſoliciti. De cauſa criminali fere tacent, niſi quod Petrinus Bellus *de Bello Part. II. Tit. 9.* legatos, hoſtilia molientes, ideo coërcitioni noſtrae ſubjiciat, quod fines mandati egreſſi ſint; atque ſi ſcilicet hos non egrederentur in quocunque crimine, cum nemo unus ad nos accedat cum mandato delinquendi. Agnoſcit Bellus in legatis Tarquinii aliter placuiſſe, ſed hoc, inquit, *erat primis illis ſeculis*, a quo jure tamen nec poſteriora ſecula deſciverunt. Ita olim ſervatum eſt, ita & nunc ſervamus, niſi legatos in perniciem noſtram armatos deprehendamus, ut erant Romani inter Cluſinos in acie verſantes, ad quod exemplum ille provocat, tunc enim hoſtium numero eſſe habendos, nemo dubitaverit unquam. Hinc & Q. Fabio ab C. Marcio Tribuno Plebis dictà dies eſt, *quod legatus in Gallos, ad quos miſſus erat Orator, contra Jus Gentium pugnaſſet*, cui judicio eum mors ſubtraxit, ut narrat Livius *L. VI. C. I.* qui hujus & aliorum Fabiorum inter Cluſinos pugnam narraverat & damnaverat *L. V. C. 36.* ſoli Fabio Ambuſto hanc legationem & pugnam adſcribit Plutarchus in *Numa p.m.* 121. Recte Fabio dies dicta eſt; ſed aliud eſt a ſuis, aliud ab his, ad quos mittitur legatus, judicari,

ri, & aliud judicari, aliud in acie occidi. De ſecunda ſpecie quaerimus duntaxat; prima & tertia huc non pertinent.

Caroli Paſchalii ſententiam de foro legatorum in cauſa civili ſupra expoſui. De cauſa criminali agit in *Legato C.* 74. & 75. ſed dum ex Hiſtoricorum, Philoſophorum, & Rhetorum hortis omne genus florum excerpit, & in rem ſuam vertit, vix eſt, ut ſua ipſi mens conſtiterit. *Cap.* 74. legatum proditorem nunc ferro & igne perſequendum cenſet, nunc dimittendum, ad exemplum veteris aevi, ita tamen, ut liceat *ſceleratam conjurationem detegere, disjicere, opprimere intercipiendis literis, deprehendendis coetibus clandeſtinis, qui forte habentur apud legatum, vincienda & aſſervanda familia ejus, talibuſque uſurpandis, quorum ductu ad rem perveniri poteſt.* Neſcias etiam, utrum dimiſſionem legati ſoli prudentiae, an Juri Gentium adſcribat. Juri Gentium, dixeris, cum *Caput* 75. ita ordiatur: *Vix illi quaeſtioni locus relinquitur, an vulgaris criminis ea ſit vis, ut ejus poena a legato expetatur, cui ne perduellionis quidem recte dies dicitur.* Attamen neque in communi delicto ſic ſatis ſibi conſtat, magis quidem, ut videtur, propenſior in id, ne a legato ejuſve comitibus ſupplicium ſumatur, ſed jubeantur

exce-

excedere finibus, addito interdicto, ne redeant, verum hoc, *si legatus ab illo missus est, cujus maxime interest jugi veneratione benevolentiam nostram demereri.* Quod iterum prudentiae Politicae est, cujus caussam a Jure Gentium semper distinguendam esse reor. Prout plus minusve metuimus a Principibus, plus minusve legatis dari solet, &, ut detur, omnino expedit, sed qui de jurisprudentia Gentium acturus est, aliis & certioribus regulis uti oportet, sin autem, semper vagabitur pede incerto, ut fere solet Paschalius.

Fredericus de Marselaer in *Legato L. II. Dissert.* 14. in causa civili adhibet distinctionem Juris Romani, ante a nobis refutatam, & *Dissert.* 13. in causa criminali legatum subjicit jurisdictioni ejus, apud quem deliquit, remissionem humanitati & prudentiae, non juri tribuens, cum maxime in crimine laesae Majestatis. *Parcere*, inquit, *hic crimen existimes*, *nisi plus legati nomen*, *quam scelus proditoris timeas*, *verum enim vero desinit esse legatus*, *qui esse proditor incipit*, & reliqua. Habet sane ea sententia magnam rationem, si Princeps, qui misit legatum, ejus criminis fuerit conscius. Hanc rationem in praecedentibus exposuerat his verbis: *num remitte-*

mittetur, puniendus ab iis, quorum ea propter laudem praemiumque exſpectat? connivebit veriſimiliter, qui & ipſe culpae reus, nec ultor erit, qui auctor. Non ait, ut ajunt quidam male feriati, in omni crimine, remiſſo legato, criminis impunitatem praeſto eſſe, ſed ait, in ea, quam tractat, ſpecie id exſpectandum eſſe, & ſic atrox crimen inultum tranſmiſſum iri. Scio, Principes per legatos ſuos ſaepe rebelliones excitaſſe, atque ita iis ipſis delinquendi cauſam praebuiſſe, ſed vel ſic, ſola interdictione contentus, caetera legatis parcerem: nam, ne dicam, ſcientiam & auctoritatem Principis difficulter probari poſſe, ſic, ea probata, legatus mandato ſatisfecit, nec ab ejuſmodi mandatario, etiam in re illicita, quiſquam recte poenas exegerit, qui non omne jus legationis interverſum cupit. Non nego, ſi praeſens periculum immineat, legatum milite & excubiis poſſe cingi, ſive ſponte, ſive ex mandato agat, ſic cinctum poſſe tranſmitti, & poenam poſci, ſed ordine judiciario apud nos accuſari punirique non oportere, id eſt quod defendo.

Jean Hotman *en ſon Traité de l'Ambaſſadeur C.* 4. in crimine laeſae Majeſtatis dubius haeret, & variis diſtinctionibus rem potius intricat, quam extricat, ſed tan-

 dem

dem §. 4. cum videas acquiefcere exemplis Gentium, quae legatos, etiam in hac caufa, impunitos dimiferunt. Attamen §. 13. rurfus excipit crimina quaedam, non cogitata, fed perpetrata, quae ipfe non exciperem, nifi forte folam caedem Principis, apud quem agit, auctore Principe fuo factam. Sed quis credat, hanc legato mandari poffe? certe mandatam legato unquam fuiffe ex Annalibus non comperi, & animus meminiffe horret. In delicto communi etiam varie diftinguit, & praecipue ad rationes Imperii attendi jubet, fed ea diftinctio, ut fupra dicebamus, nobis, qua JCtis, nec cordi, nec curae effe debet. In caufa civili *C.* 5. *n.* 8. & 9. prolixe fallitur, dum non Judices, fed Principem, nec qui mifit, fed ad quem miffus eft legatus, adeundum cenfet, ut ille de debito legati cognofcat, non alia ratione, quam quod alioquin nemo cum legatis effet contracturus. malae fententiae pejor ratio.

Antonius de Vera *en fon parfait Ambaffadeur L. I.* §. 45. in omni crimine legatum fubjicit foro Principis, ubi degit, hac una ratione, quod *delinquens* privilegio cadat. Vellem addidiffet, *etiam contrahens*: nam, fi nugemur, oportet ftrenue nugari. Sed, fat fcio, nemo auctoritate

ejus

ejus hominis movebitur contra rationem, quam in legato non ſubdito uſus Gentium probavit.

Felicianus de Oliva *de Foro Eccleſiae Part. III. Quaeſt. 12. n. 6. & ſeqq.* jus revocandi domum, tam in cauſa civili, quam criminali, legatis concedit in his, quae ante legationem, negat in his, quae in legatione acta geſta ſunt. Ex Jure Romano ſcilicet ſic didicerat, nec ultra ſapiebat.

In Dominici Arumaei *Jure Publico* aliquot ſunt de Legatis & Legationibus Diſputationes, in quibus etiam id, quod nunc cerno, certamen cernitur. De ſanctitate legatorum quae ibi occurrunt, tranſeo, de foro varie diſputatum eſt. *Tom. I. Diſcurſ.* 14. *ad* §. 16. defenditur quoque diſtinctio Juris Romani, & transfertur ad legatos externarum Gentium. Sed nihil ibi praecipuum eſt, quod refutari mereatur. Repetitur & laudatur ea diſtinctio *Tom. I. Diſcurſ.* 29. *ad Concl.* 12. damnata Gentilis & Kirchneri ſententia, quae crimen Majeſtatis excipit. Et ſane damnanda eſt in primis ea ſententia, ſi in reliquis delictis legatum juriſdictioni ordinariae ſubjeceris, ut illi ſubjiciunt. Ego in omnibus exemi, nec adhuc muto ſententiam. *Tom. II. Diſcurſ.*

 21. *n.*

21. *n.* 48. & 49. legatus delinquens ſimpliciter judicio loci ſubmittitur, ſed nulla, vel non idonea ratione. Exſtat ejuſdem Arumaei Commentatio *ad Auream Bullam*, in cujus *Diſcurſ. I.* §. 21. proponit, *an legatus in Principem, ad quem miſſus eſt, conjurans, puniri poſſit?* & poſſe puniri contendit, quamvis res in ſolo conatu ſubſtiterit, oportune ex epiſtula Marci ad Verum (non, ut ait, Veri ad Marcum) haec recitans: *Scis ipſe, quid avus tuus Adrianus dixerit: miſera conditio Imperatorum, quibus de affectata tyrannide, niſi occiſis, non poteſt credi. Ejus autem exemplum ponere, quam Domitiani, qui hoc primus dixiſſe fertur, malui, tyrannorum enim etiam bona dicta non habent tantum auctoritatis, quantum debent.* Quamvis autem Arumaeus potiſſimum diſputet contra eam, quam mox dixi, Gentilis & Kirchneri ſententiam, plurimas tamen habet rationes, quae generaliter militant pro foro delicti. Pleraſque ipſe jam recenſui, utique quae alicujus ſunt ponderis, reliquas ſcire nihil attinet. Sed & plurimae ſunt, quae contra militant, quas & ipſe recenſui, & quae, ſi alias non omnino vincant, victoriam utique reddunt dubiam. Quare confugiendum eſt ad exempla Gentium, & haec, ubi maximam partem ſibi obſtare ſentit

Aru-

Arumaeus, non juri, ſed animi magnitudini adſcribit. Quaſi vero interſit, ecquid moverit Gentes, cur pro dimittendo magis, quam puniendo legato judicaverint, modo pleraeque ita judicaverint, ut ut rationes in utramque partem fuerint dubiae.

Chriſtophorus Beſoldus in *Diſputatione de Legatis & Republica augenda n.* 11. & 15. diſtinctionem Juris Romani ſequutus eſt, at in *Diſſertatione de Legatis eorumque jure* (ubi, quicquid eſt hujus argumenti, prolixe tractavit) *C.* 5. §. 21. in foro criminis aliam diſtinctionem tentat, an non puta, ſi delinquat legatus *contra officium hominis*, ut ipſe loquitur, adulterium forte vel homicidium perpetrando, ad Principem ſuum ſit remittendus? Sin autem *contra officium legati*, & ejuſmodi crimen ſit, quod non puniret, qui legatum miſit, tunc in eum, tanquam in hoſtem, animadverti poſſit? & in prima ſpecie pro tranſmiſſione legati palam reſpondet, in ſecunda dubius animi eſt, & varias variorum ſententias narraſſe contentus, nihil ipſe definit. In foro contractus *d. C.* 5. *n.* 25. antiquum obtinet. ſed his omnibus ſupra defuncti ſumus.

Legi Diſputationem *de Legato ſancto, non impuni*, quam Anno 1699. ſub auſpiciis

Henrici Cocceji Francofurti ad Viadrum habuit Fredericus Wilelmus de Luderitz, & qua obviam itur ſententiae,quam nos defendimus de utroque foro legatorum. Digna eſt Diſputatio, quae legatur & excutiatur. Quod ait Auctor, apud Veteres extra controverſiam fuiſſe, legatos in loco, ubi degunt, forum ſortiri, ſola ejus fide dictum crede, nam contradicunt tot auctoritates, quot ipſe attuli, & ipſe mox adfert. Hoc largior, ex ſanctitate legatorum, quae tantopere praedicatur, quaeſtionem de foro non videri aeſtimandam, ſed non largior, ex jure Naturali, ut ille putat, de ea conſtitui oportere. Jus Naturale nec homines diſtinguit, nec dominia, nec Imperia; jus Gentium diſtinguere docuit, & qui in Imperio noſtro ſunt, juriſdictioni noſtrae ſubjecit, ſed an & legatos ſubjecerit, an vero exceperit, ex ratione & uſu Gentium derivandum eſt. Fallimur, ſi aliud eſſe Jus Gentium putemus, quam putaverunt veteres JCti, quodque ratione & uſu totum abſolvitur. Ut Juris Civilis pars eſt, populi conſuetudo, quae ſingulos obligat, ſic Gentium conſuetudo, ex praeſumpta voluntate, ſingulas Gentes obligat, niſi palam ei obnunciaverint, ut, re integra, obnunciare poſſunt. Quicquid ex uſu Gentium adfertur, ut legatum non ſubdi-

ſubditum dicamus, Auctor Diſputationis, praeëunte Arumaeo, ad ſolam animi magnitudinem refert, ego ad Jus Gentium, quod voluntarium appellamus, refero. Nec interea legatum, qui deliquit, pronuncio impunem, nec nego, manu repelli poſſe, ſi manu agat, nec etiam, ſi res exigat, cuſtodiri poſſe, quae omnia ipſe tantopere urget, ſed nego, conſtituto judicio de legati vita, bonis, exiſtimatione quemquam decernere poſſe, niſi Principem, qui miſit, eumve, cujus juriſdictioni antea ſuberat, Magiſtratum. Nec eſt, quod metuamus ab imminenti periculo, ut ille metuit, cum vel expulſione legati, vel cuſtodia nos eo liberemus, judicio ſemper ad ejus Principem rejecto. Idem Auctor in contractibus, quandocunque celebratis, legatum ſubjiceret foro loci, ubi eſt, niſi diſtinctio Juris Romani, quae olim quod ad legatos obtinebat, nunc quod ad alios quoſvis in mores Gentium tranſiviſſet: quam & ideo ſervandam praecipit. Probo, quod moribus Gentium nunc ſtare velit, ſed vero in aliis quibuſvis, ſi vel alibi antea contraxerint, arreſtis utimur, & inde forum derivamus, contra rationem Juris Romani; idem igitur adverſus legatos licebit? ipſe non dicet. Quare domum revocant

lega-

legati, absque ulla distinctione, ex solo privilegio, quod Jus Gentium introduxit. Ex eadem Disputatione didici, etiam Richardum Zoucheum librum singularem scripsisse *de Legati delinquentis judice*, sed quem habere vel videre mihi non licuit. Si non alia ibi dixerit, quam de eodem argumento dixit in libello *de Jure Feciali inter Gentes*, facile eo poterimus carere.

Possum alios addere, qui sententiam suam dixerunt de foro legatorum, vel etiam de usu Gentium testati sunt, sed & possum praeterire, quia plerique simpliciter respondent, quid sibi videatur, rationibus hic illic aspersis, quas supra occupavi, vel de moribus Gentium pronunciant, sine ullis populorum suffragiis. Franciscus Albertus Pelzhoffer *Arcanor. Stat. L. IV.* §. 10. 13. & 14. inter privilegia legatorum recenset immunitatem fori tam civilis, quam criminalis, excepto crimine laesae Majestatis. Ulricus Huberus *de Jure Civit. L. III. Sect.* 4. *C.* 2. in utramque partem de utroque foro legatorum disputat, sed tandem agnoscit, *utilitatem tacitum inter Gentes pactum de universa illorum exemptione produxisse videri.* Ita tamen rem temperavit *n.* 19. ut per modum defensionis & interdictionis legatus cohiberi possit, quod ipsum nos uberius sumus exsequuti. Simon

a Groe-

a Groenewegen ad *l. 2. §. 3. ff. de Judic.* generalem quoque legatorum exemptionem tuetur, ex aliorum penu quaedam in hanc ſententiam depromens. Petrus Bort *de Arreſt. C. 4. n. 6. & ſeqq.* ajentium & negantium ordines ex curta, quam habebat, ſupellectile exponit, & *n.* 13. & 15. ipſe cenſet, in Hollandia diſtinctionem Juris Romani, etiam in legatis externarum Gentium, ſequendam videri. Quid ejus rei ſit, ex profeſſo in ſuperioribus explicavi, ſed de noſtra hac aetate, quod ille ait, utique verum non eſt. M. de Callieres, qui & ipſe Regis Franciae legatus fuit, *en ſa Maniere de negotier avec les Souverains C. 9.* legatorum partes recte egit in cauſa fori, ex ratione defendens, quod alii plurimis exemplis Gentium defenderant. Jean Barbeyrac in *Not.* ad Puffendorf *de Jure Nat. & Gent. L. VIII. C. 9. n.* 12. negat quoque, legatos delinquentes a Principe, apud quem agunt, puniri poſſe, & poſtquam modum, qui ſervandus ſit, ex Grotio praeſcripſerat, mox addit: *Lors même que la Choſe preſſe, il eſt permis de ſe ſaiſir d'abord de ſa perſonne, comme d'un Ennemi declaré, de le tenir en priſon, & de le faire même mourir, ſi cela eſt neceſſaire pour nôtre conſervation.* Non intercedo, ſi aliter res ſalva eſſe nequeat; ſalus

O Popu-

Populi, ſalus Principis, ſuprema lex eſto. Sed fere ſemper res aliter ſalva eſſe poteſt, ſi non manu agat legatus, & tumultuaria caede ſuccumbat. Expulſio vel cuſtodia legati alioquin ſuffecerit, ut ſaluti noſtrae conſulamus. Vides, Lector, quot capita, tot fere ſententias, tuum erit in hoc depraeliantium hominum certamine diſcernere, quis juſtius induit arma.

F I N I S.

CON-

CONSPECTUS CAPITUM.

CAP. VII.

CAP. VIII.

CAP. IX.

CAP. X.

CAP. XI.

CAP. XII.

CAP. XIII.

CAP. XIV.

CAP. XV.

CAP. XVI.

CAP. XVII.

OPERARUM VITIA.

P. 7.	Lin. 21.	pro *forun*	lege *forum.*
23.	12.	*ejus*	l. *eorum.*
31	25.	*quicquam*	l. *quiſquam.*
34	5.	*hominis*	l. *homines.*
55	17.	*exprobat*	l. *exprobrat.*
61	26.	*qua*	l. *quae.*
68	24.	*ſecundam*	l. *ſecundum.*
75	3.	*convenerit*	l. *conveniret.*
90	7.	*dixerit*	l. *dixerat.*
102.	ult.	*extradendam*	l. *tradendam adverſario,*
114	2.	*dudenda*	l. *ducenda.*
126	16.	*quem*	l. *quam.*
129	24.	*narratur.*	l. *narrat.*
142	23.	*humanis*	l. *humanae.*
163	15.	*caſtigabat*	l. *caſtigabit.*
171	13.	*Innocentium*	l. *Innocentius.*

